

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL SINOD AL ȘASELEA

Sfântul și ecumenicul sinodul al șaselea (care se numără al treilea din cele ce s-au făcut în Constantinopol) s-au adunat în anul de la Hristos 680. În anii lui Constantin Pogonatul, nepotul lui Iraclie, în secretul zeescului palat, care se zice trulă și se cuprinde în 18 praxe (la foaia 527 al tomului al 2-lea al sinodicalelor) și s-au adunat la dânsul 170 părinți la număr după Fotie, Nichifor, Nil, Anonimul, (nenumitul), sau după alții 284 iară căpeteniile lor ce au figurarisit mai mult, au fost Gheorghe al Constantinopolului; Teodor și Serghie prezbiterii împreună cu Ioan diaconul, exarhii lui Agaton al Romei; Petru monahul în locul celui al Alexandriei; Gheorghe prezbiterul în locul celui al Ierusalimului. Au fost de față însă și trei episcopi în locul celor apusenești ce în Roma atunci se adunase. Iară sinodul acesta a osândit pe Serghie, pe Pirr, pe Pavlu, și pe Petru patriarhii Constantinopolului. Pe Onorie al Romei¹⁷⁷ pe Chir al

¹⁷⁷ Toată funia și toată anghira o mișcă latinii (după proverb) silindu-se a dezvinovății pe marele lor pontific pe Onorie zic al Romei. Și nesuferind a auzi pe cel de dânsii crezut fără de păcat răucinstoriu și eretic, și de un ecumenic sinod anatemit. Uneori adică, cutează semeții a zice, că au greșit acest ecumenic sinod, necercetând bine cele ale lui, și fără cercetare osândindu-l. Iar alte ori că Onorie la singură omenirea lui Hristos cugeta că se află o voie fiindcă toate puterile sufletului, se supunea stăpânitoareii minții lui Hristos, și nu era în omenirea Lui altă cugetare a Trupului, și altă cugetare a Duhului (despărțite adică precum este în ceilalți oameni), și altă dată multe alte le bârfesc și în deșert grăiesc. Deci către acestea toate se cuvine a zice că un sinod ecumenic precum este acesta, este în destul, în loc de multe zeci de mii de latini, și socoteala și hotărârea lui negreșită fiind, se cinstește mai mult decât toate latineștile socotințe, greșite fiind și păcătoase. Dar ce zic unul; și două și trei sinoade, și nu unul, ci doi și trei împreună. Că nu numai Sinodul al 6-lea, ci și cel al 7-lea în praxa a 6-a a sa pe Onorie împreună l-au osândit. Încă și cel ce după acestea s-au făcut carele și al 8-lea după latini se numește, pe acesta l-a osândit în praxa a 10-a, dar și Leon al 2-lea, puțin în urma sinodului al 6-lea împreună cu praxele sinodului al 6-lea, și pe osândirea lui Onorie au primit. Și către autocratorul, acestea scria: „Anatemitism pe aflătorii rătăcirii, cei noi, pe Teodor Faranitul, și pe Onorie, carele pe această apostolească Biserică, nu cu învățatura apostoleștii predări o strălucea, ci cu spurcata propovăduire, pe nespurcata Biserică a se spurca au dat voie. Și Adrian al 2-lea iarăși asemenea zice, că, scaunul cel al Romei de nimenea se judecă, afară de numai de va fi cuvânt de eres, și pentru această pricină, Onorie s-au anatemit. Și papa Agaton scriind către împăratul Pogonat, de eretic mărturisește pe Onorie. Deci cum poate cineva a zice, cum așa că toți Părinții ai acestor sinoade, și mai ales Leon și Adrian, și Agaton papii, s-ar fi vorbit, și cu nedreptate ar fi osândit, pe cel la dânsii drept. Sau cum locțiitorii patriarhului Romei, cei ce au fost de față în sinod, ar fi tăcut, dacă sinodul cu nedreptate ar fi osândit pe Onorie, și nu ar fi prihănit hotărârea sinodului. Dar iată cum și Constantin împăratul preacinstoriu de Dumnezeu fiind și prieten al Bisericii romanilor, ar fi

Alexandriei, pe Teodor ce au fost episcop cetățean Faran după Zonara și Valsamon, sau că se trăgea din Faran, după Leon al 2-lea al Romei ce scrie către împăratul. Pre Macarie al Antiohiei, împreună cu Ștefan ucenicul lui și pe bătrânul Polihronie cel ce cu minte de prunc, care toți aceștia au îndrăznit a dogmatisi la Hristos o voie și o lucrare. Și au dogmatisit sinodul, dimpotrivă că, Cel unul cu fața Domnul nostru Iisus Hristos după întrupare, precum are două firii așa are și două firești voi și două firerști lucrări,¹⁷⁸ dumnezeiască adică voie și lucrare: și omenească voie și lucrare, nedespărțite împreună și neamestecate. Fiindcă nici dumnezeirea nici omenirea: adică amândouă firile lui Hristos, nu au rămas fără voie și fără lucrare după unire. Căci, dacă însușirile firilor s-ar fi stricat, care sunt voia, și lucrarea, negreșit și însăși firile împreună cu ele s-ar fi stricat. Căci toată firea cu fireștile Sale însușiri împreună stă și este, și fără de acestea a sta nu poate. Și în scurt a zice, au dogmatisit sinodul acesta, că, în ipostasul (fața) Dumnezeuului Cuvântului lucra în fiștecare chip cu împărtășirea și a unuia și a altuia, care însușire o avea. Cuvântul adică lucrând aceasta, care este a Cuvântului: iar trupul săvârșind, ceea ce este a trupului. Precum au dogmatisit adică sinodul al 4-lea prin Epistolia lui Leon. Că nu au fost însușire a uneia și aceeași lucrări, precum zice preaînțeleptul Fotie, de a scula pe cel slăbănog, de a osteni din călătorie, de a învia pe Lazăr, și de a lăcrima pentru el. Dar nici au fost însușire a uneia și aceeași voi, a cere să treacă de la El paharul morții, și a o numi iarăși pre moarte slava Sa, și a voi lucrul cel nevzut. Că cel dintâiul, era lucrare a dumnezeirii, iar cel al 2-lea, lucrare a omenirii. Și dimpotrivă voia cea dintâi era cea a omenirii, iară cea a doua, era a dumnezeirii. Canoane însă și acest sinod nu au așezat.

suferit o aceasta, carele de față fiind, în sinod au pecetluit cu împărătescul său inel hotărârea sinodului, pentru a nu mai putea cineva să adauge sau să scază. Este dar adevărat Dumnezeu care au grăit prin sinodul acesta ecumenic, iar tot omul și toata aflarea de cuvinte a celor împotriviți, este zadarnică și mincinoasă. După Apostolul, frumoasă este însă dilema (adică propoziția care se ia în două chipuri), ce un mare și prea înțelept dascăl al nostru, în vremile acestea, pentru Onorie acestea propune papistașilor: „Onorie ori au fost eretic ori nu: de au fost iată se află papă greșit în credință, iar de nu au fost eretic au greșit în credință Leon și Adrian și Agaton, nedrept pe el ca pe un eretic osândindu-l și anatematizându-l. Și așa ori dintr-o parte ori din alta, nepăcătuirea ce se zice a papei, despre cele ale credinței s-au dezlegat într-o a nu fi, și las a zice pe papa Marcelin și ce s-au făcut închinători de idoli; pe Liverie ce s-a făcut arian, pe Anastasie al 2-lea ce a ajutat pe arieni, și pe alții nenumărați greșiți întru credință”

¹⁷⁸ Firești se cuvine să zicem voile, și lucrările lui Hristos, și nu ipostatești. Pentru că de le vom zice ipostatești, vom fi siliți să dăm și la Sfânta Treime trei voi și lucrări, fiindcă trei ipostasuri sunt ale Ei. Ci precum o voie și o lucrare întru Sfânta Treime se zice și este, așa și o fire a Ei este, așa și întru Hristos două voi, și două lucrări zicem, că și firi două sunt, din care, și întru care, iar mai ales care El însuși este. Foarte bine înalt grăiește dumnezeiescul Ioan Damaschin, și preteologhicește pentru acestea două voi și lucrări ale lui Hristos, nedespărțite totodată și neamestecate, înalt zicând: Un ipostas Hristos fiind din două firi, dumnezeiască și omenească, acestea dumnezeiește, și acelea omenește, acesta-și voia-și lucra pe cele dumnezeiești, și Dumnezeu bărbătește pe cele omenești. Că deși ca Dumnezeu voia pe cele dumnezeiești, și ca omul pe cele omenești, dar însă nici ca Dumnezeu gol, voia cele dumnezeiești, nici ca omul gol cele omenești, ci ca Dumnezeu îmbărbătit, adică înomenit, cu firească dumnezeiască voie și lucrare, ca Dumnezeu și om aceștia, voia și lucra cele omenești, firește fiind a voi și a lucra ca omul, cele omenești. Că voiește și lucrează cele însușite amândorura firilor, cu împărtășirea amândorura părților, a dumnezeirii adică, cu de sine-și stăpânire și atot stăpânește prin omenirea Sa lucrându-le iar omenirea cu desine-și stăpânire, și întru toate dumnezeiești Sale voi supunându-se, și acestea voindu-le, care dumnezeiasca voie, voiește a le vrea pentru unimea ipostasului (din Libelul, adică mărturisirea credinței, cel pentru dreapta cugetare, ce s-au păvățuit adică de Damaschin. Și s-au dat de Ilie episcopului Petru, mitropolitul Damascului).

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL CINCI-ȘASELEA SINOD
SAU MAI BINE A ZICE, AL ȘASELEA SINOD

Acest sfânt al cinci-șaselea¹⁷⁹ s-au mai căpetenic a zice al șaselea¹⁸⁰ sinod s-au adunat în faimosul și împărătescul palat caspraxa din Constantinopol care se zice Trula, în timpul lui Iustinian al 2-lea fiul lui Pogonat, care și Rinotmit (nas tăiat) s-a numit, la anul de la Hristos 691. Și au fost Părinți adunați la număr 227 după Valsamon și Zonara, iar după scriitorul sinodiceștei cărți cele 240. Ai cărora căpetenii au fost, Pavel al Constantinopolului; și Vasile episcopul Gortinei celei din Crit, și oarecare episcop al Ravenei, care ținea locul celui al Romei, Petru al Alexandriei, Anastasie al Ierusalimului, și Gheorghie al Antiohiei. Și s-au adunat acest sinod după împărăteasca poruncă, și pentru cercetarea vreunui osebit eres, nu pentru rânduirea credinței, cu chip ca din aceasta să ia prilej a se numi însușit și osebit sinod, ci pentru așezare de canoane trebuincioase, ce privesc spre îndreptarea și bunăstarea Bisericii. Care sunt aceste următoare, adevărate de a douași a patra și a opta praxă a sinodului al 7-lea cel ecumenic, și de întâiul canon al acestuia. De trei papi, de Adrian cel întâi, de Grigorie al doilea, și Inokentie al treilea, și de Gratian, de legații papei în sinodul al 7-lea. De sinodul cel ce se zice întâi și al doilea, pomenind pe canonul 31 al acestuia, întru al 12-lea canon al său. De Kedrino, de Ioan Damaskin care zice: „Pipăie hotărârile sinodului

¹⁷⁹ Pentru multe pricini se zice și este ecumenic sinodul acesta. 1. Pentru că în cuvântul cel rostitor către Iustinian, dar și în canonul său al 3-lea ecumenic se suprascrie. 2. Pentru că sinodul al 7-lea în a 8-a praxă a sa, și în canonul 1 al său ecumenic îl numește. Dar încă și Adrian al Romei cel întâi în epistolia cea către Tarasie, ce se află în praxa a 2-a a sinodului al 7-lea (foaia 748 a adunării sinoadelor) împreună cu sinoadele ecumenic pe acesta îl numără. 3. Pentru că canoanele sale legiuiește și rânduiește, nu întru o parte a lumii, ci a toată lumea, și în Bisericile cele răsăritene, și în cele apusene. Și anume în Roma, în Africa, în Armenia în eparhiile cele ce sunt în Barbaria; precum se zice în canoanele 12, 13, 18, 29, 55, 56. Și de răs lucru cu adevărat ar fi, dacă sinodul acesta nefiind ecumenic, nici ar fi avut vrednicie de ecumenic sinod, să fie legiuit, întru atâtea și atâtea eparhii. Și mai ales să îmbunătățească canoane ale multor localnice sinoade, pentru care vezi la subînsemnarea al 2-lea al Sinodului acestuiași. 4. Pentru că cei patru patriarhi ai lumii, au fost de față în el, și cel Romei prin locțitori, și l-au primit, și Bisericile de pretutindenii. Care este înființată cunoaștere, și haractir recomenditor al celor ecumenice. Și 5. Și cea mai de pe urmă, pentru că se unește în canoanele sale cu dumnezeieștile Scripturi, și cu apostoleștile și sinodiceștile predanisiri și așezământuri, care și aceasta este semn și însușire celor ecumenice, precum am zis în procuvântarea celui 1 sinod, de nu cumva și aiurea mai cu deosebire.

¹⁸⁰ Am zis că cu mai de căpetenie cuvânt se numește sinodul acesta la al șaselea. Pentru că, deși tâlcuitorii canoanelor cei mai din urmă, și alții, uneori, al cinci-șaselea pe el îl numesc. Fiindcă rămășița sinodului al 5-lea și al celui al 6-lea o au împlinit, așezând canoane, adică care ajută la bisericasca bunăstare, pe care acelea nu le-au așezat; cu toate acesta chiar și cu adevărat acesta, al șaselea, și este, și numește. 1. Pentru că, după scriitorul Roman în prolegomena sinodului acestuia, arhieriei cei ce au alcătuit pe cel al 6-lea ecumenic în zilele Pogonatului, au alcătuit și pe acesta în zilele lui Iustinian fiului lui. Că 43 de episcopi după aceștia istoric, ce a fost întru acela, de față a fost și întru acesta. Se vede însă din cuvintele Sfântului Tarasie că ar fi fost mai mulți, cele propuse în sinodul al 7-lea. 2. Pentru că sinodul al 7-lea în a patra, și în a opta praxă și în întâiul său canon, al șaselea pe acest sinod îl numește. Și Adrian cel 1 în epistolia cea către Tarasie, ca cum ar fi fost canoanele acestui sinod ale celui chiar al șaselea le primește (foaia 748 a adunării sinoadelor) și către Carol împăratul Galiei scriind, al șaselea îl numește, și sfântul sinod. Și legații papei ca pe al 6-lea îl adeverează pe acesta în sinodul al 7-lea. Și Inokentie al 3-lea prin canonul 32 al acestui sinod zice: „S-au poruncit în sinodul al 6-lea”. Și Gratian în numele chiar al celui al 6-lea pomeniște de acesta. Și 3. Pentru că sinodul acesta se potrivește cu cel al 6-lea mai mult decât cu cel al 5-lea și că este mai apropiat de acela cu anii, și că asemenea după loc, fiindcă întru același al Trulei, unde s-au adunat cel al 6-lea acolo s-a adunat și acesta.

al 6-lea și vei afla acolo muștrare. De tâlcuitorii canoanelor, de Fotie, de iscăliturile cele cu însuși mâna, atât a împăratului, cât și a locuitorilor celui al Romei, ale patriarhilor, și ale Părinților celor într-însul adunați. Și cuprinzător a zice, de toată soborniceasca Biserică, măcar deși latinii cei mai noi le clevetesc pe ele, fiindcă muștră kenotomiile (înnoirile) lor. Iar întâiul Adrian papa în epistolia sa cea către Tarasie; această vrednică de laudă mărturie pentru canoanele acestea ne-au lăsat: „Cele deacest sfânt al 6-lea sinod le primesc, împreună cu toate canoanele; cele ce de el s-au rostit cu leguire și dumnezeiește.” Întru care se arată: „În oarecare scrisori ale cinstitelor Icoane; și adaoge pe tot canonul 82 al sinodului acestuia.” (foaia 747 a adunării sinoadelor). Iar papa Grigorie în epistolia cea către Sfântul Ghermano (care stă în a patra praxă a sinodului al 7-lea) pentru însuși canonul acesta al acestuia al 6-lea sinod zice: „Pentru această pricină de prea mare mântuire este adunarea sfinților care cu dumnezeiesc sfat, au predat Bisericii capul acesta.” Și vezi că sfântă adunare pe sinodul acesta îl numește, și că dumnezeiesc sfat s-au dat canoanele acestuia. Și îndestulă este singură mărturia patriarhului Tarasie, cea pentru canoanele acestea, a astupa și a îngredi gurile celor potrivnici, iar mai ales mărturia a tot sinodului al 7-lea care zice așa: „Oarecare bolind de neștiință, se smintesc de canoanele acestea, zicând: Oare ale sinodului al 6-lea sunt? Se știe dar unii ca aceștia, cum că sfântul și marele sinod al 6-lea în timpul lui Constantin s-a adunat împotriva celor ce ziceau o lucrare și o voie întru Hristos. Părinții ai căruia sinod, pe eretici i-a anatematizat, și ortodoxa credință întărindu-o, s-au dus pe la casele lor în al 14 an, al lui Constantin. După aceasta însă... aceștiași Părinți împreună adunându-se în zilele lui Iustinian fiul lui Constantin, canoanele cele mai înainte arătate le-au așezat; și nimeni pentru acestea să nu se îndoiască. Că cei ce au iscălit în zilele lui Constantin aceiași și în zilele lui Iustinian în hârtia aceasta au iscălit, precum se face arătat din potrivirea cea neschimbată a iscăliturilor însuși a mâinilor lor. Că se cuvine lor sinod ecumenic arătând, a așeza și canoanele bisericesti (praxa 4 a sinodului al 7-lea foaia 780 a tomului al 2-lea al adunării sinoadelor). Într-această a 4-a praxă a sinodului al 7-lea este scris, că s-au citit în sinodul al 7-lea însuși hârtia cea întâi scrisă, întru care au iscălit Părinții sinodului acestuia al 6-lea. Iar Petru al Nicomidiei a zis, că avea și altă carte, care cuprindea canoanele acestuia al 6-lea sinod.

CELE 102 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL 6-LEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Rânduială prea bună este celui ce începe fiecui cuvânt și lucru, de la Dumnezeu începe, și la Dumnezeu a încheia, după teologhicescul grai. Drept aceea aceia și buna cinstire propovăduindu-se de noi acum luminat. Și Biserica, întru care Hristos a pus temelie aceasta se preaîntinde, neîncetat crescând și sporind, ca cedri Libanului; și acum făcând noi început Sfințitelor cuvinte, hotărâm cu dumnezeiescul dar a fi nekenotomisită (ne înnoită) și nestrămutată credința cea predanisită nouă, atât de însuși văzătorii și slujitorii Cuvântului aleșilor de Dumnezeu Apostoli. Dar încă și de cei 318 Sfinți și fericiți Părinți, cei în Niceea adunați, în zilele lui Constantin celui ce a fost al nostru împărat, împotriva lui Arie celui răucinstitor, și împotriva păgâneștei religii sau mai potrivit a zice a eteroteiei (a străinei Dumnezeiri) celei de dânsul dogmatizate. Care Părinți cu unită socotință a credinței pe o ființă a dumnezeieștii începătoare firi a celor trei ipostasuri o au descoperit nouă și o au întărit, nelăsând loc a se ascunde sub obrocul necunoștinței. Ci arătat învățând pe cei credincioși cu o închinăciune a se închina Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh. Și socoteala nepotrivilor trepte a dumnezeirii stricându-o și zmulgându-o, și jucăriile cele pruncești din nisip alcătuite de către eretici împotriva dreptei slăviri coborându-le și răsturnându-le. Așisderea și credința cea propovăduită în zilele marelui Teodosie fostului nostru împărat, de către

cei 150 Sfinți Părinți adunați; în însăși împărăteasca cetate, o întărim, teologhiceștile glasuri îmbrățișându-le, și pe spurcatul Machedonie împreună cu cei întâi vrăjmași ai adevărului izgonindu-l, care obrăznicește au îndrăznit a socoti pe Stăpânitorul, ca pe un rob, și rupe pe unimea cea neruptă tâlhărește voind, ca să nu fie deplinită taina nădejzii noastre. Cu spurcatul acesta ce a turbat împotriva adevărului, și pe Apolinarie învățătorul (tainicul) răutății împreună osândindu-l, care a bârfit păgânește că Domnul a luat trup nemintit și neînsuflețit, de aici și acesta socotind că nedeplinită va fi nouă mântuirea. Dar încă și învățăturile cele așezate de purtătorii de Dumnezeu Părinți, cei adunați în cetate Efesenilor mai întâi în zilele lui Teodosie fiul lui Arcadie fostului nostru împărat, ca pe o întărire neruptă a bunei cinstiri, le pecetluim, un Hristos pe Fiul lui Dumnezeu și întrupat propovăduindu-l, și pe Preacurata pururea Fecioara care fără sămânță l-a născut pe El, chiar și cu adevărat de Dumnezeu Născătoare socotindu-o, și pe bârfitoarea lui Nestorie despărțire, ca pe mutată de la dumnezeiasca soartă izgonindu-o, care om deosebit, și Dumnezeu deosebit, pe unul Hristos îl dogmatisea, și iudaiceasca păgânătate o înnoia. Dar și credința ca stilografisită (descrisă) a celor 630 de Părinți de Dumnezeu aleși în mitropolia Calcedonienilor în zilele lui Marchian fostul și acestuia al nostru împărat, ortodoxește întărim. Care pe unul Hristos Fiul lui Dumnezeu din două firi împreună alcătuit, și întru acesteși amândouă firile slăvit, cu mare și înalt glas marginilor lumii o a dat; și pe Evtihie cel cu mintea deșartă, care hotăra că taina cea mare a iconmiei cu părere s-a săvârșit, ca pe o spurcăciune oarecare și lepădătură din sfințitele îngrădiri ale Bisericii l-au lepădat, și împreună cu acesta și pe Dioscor și pe Nestorie, acela, al despărțirii, iar acesta, al amestecării fiind apărători și ajutători, pe cei din diametrul (cu totul) căzuți întru aceeași prăpastie a păgânătății, și a pieirii și a ateiei (nedumnezeirii). Dar și glasurile cele binecinstitoare ale celor 165 purtători de Dumnezeu Părinți întru această împărătească cetate, adunați în timpul lui Iustinian fericitului întru aducere aminte fostului nostru împărat, le cunoaștem ca de Sfântul Duh grăit, și pe urmașii noștri îi învățăm. Care pe Teodor al Mopsuestiei învățătorul lui Nestorie, pe Origen, pe Didim, și pe Evagrie, pe cei ce au replăsmuit elineștile mitopii (sau faceri de basme), și perioade și schimbări ale oarecărora trupuri și suflete, ne-au închipuit cu nălucirile minții și cu visuri, și despre reînvierea morților păgânește hulind. Cele scrise de Teodorit împotriva dreptei credințe, și a celor 12 capete ale fericitului Chiril, și epistolia ceea ce se zice a lui Iva, sinodicește le-au anatematizat și le-au lepădat. Și credința, cea de sfântul sinod al 6-lea de curând adunat întru această împărătească cetate, în zilele fericitului întru aducere aminte Constantin fostului nostru împărat, care mai mult a primit tărie, prin cele ce binecinstitorul de Dumnezeu împărat cu peceți a întărit tomurile (scrisorile) acestui sinod, spre asigurarea cea întru toți vecii. Și iarăși mărturisim a păzi neatinse și nesticată, ceea ce a învățat lămurit cu iubire de Dumnezeu, învățându-ne a slăvi două firești voi, și două firești lucrări la întrupeasca iconomie a unuia Domnului nostru Iisus adevăratului Dumnezeu, iar pe cei ce pe dreapta dogmă a adevărului o au strâmbat, și o voie și o lucrare întru unul Domnul Dumnezeu nostru Iisus Hristos pe popoare a crede au învățat, cu hotărârea bunei cinstiri de Dumnezeu osândindu-i, pe Teodor zicem al cetății Faran, pe Kir al Alexandriei, pe Onorie al Romei, pe Serghie, pe Pirr, pe Pavel, și pe Petru care în aceasta de Dumnezeu păzită cetate au preseduit, pe Macarie fostul episcop al Bisericii Antiohenilor, pe Ștefan ucenicul lui, și pe Polihronie cel fără de minte (anatematizându-i); de aici neatins fiind obștescul trupul lui Hristos Dumnezeului nostru, și în scurt a zice: Leguim cu ale tuturor bărbaților celor ce au fost bună încuviințarea Bisericii lui Dumnezeu, care au fost luminători în lume, cuvântul vieții fiindu-l, credința a o păzi adevărată (Filipeni: 2;15,16), și până la sfârșitul veacului neclătită a rămâne, și conscriptele și dogmele lor cele de Dumnezeu predanisite. Lepădând și noi, și anatematizind pe toți, pe care i-a lepădat și i-a anatematizat (și ei), ca pe vrășmașii adevărului, și care au întărâtat cele deșarte împotriva lui Dumnezeu, și

nedreptate au cugetat spre înălțime. Iar dacă cineva dintre toți nu vor ține și nu vor îmbrățișa prozisele dogme ale bunei cinstiri de Dumnezeu, și nu vor slăvi, și nu vor propovădui așa, și s-ar apuca a meșteșugi împotriva acestora, fie anatema, după hotărârea cea acum așezată de către proarătății Sfinții și fericirii Părinți, și din creștinescul catalogul, ca un străin să se scoată și să cadă. Că noi nici a se adauge, nici iarăși a se scoate după cele mai înainte hotărâte, nicidecum am socotit, sau nici măcar după orice fel de cuvânt am putut.

TÂLCUIRE

Canonul acest întâi nici de Zonara, nici de Valsamon s-a tâlcut. Fiindcă nu este altă, fără numai o scurtă cuprindere atât a dogmelor, și a hotărârilor credinței a sfintelor și ecumenicelor șase sinoade, celor ce s-au făcut mai înainte de acesta sinod, și de ereticii aceia, împotriva cărora fiecare din acestea s-au adunat. Cât și a timpurilor și a locurilor, în care, și la care s-au făcut, și nu numai repetuire, ci și pecetluire a dogmelor acestora. Drept aceea noi urmând însuși acestor tâlcuitori, hotărârile și dogmele acestor zise sfinte sinoade, și timpurile și locurile, dar și pe ereticii împotriva cărora fiecare din acestea s-au adunat, trimitem pe cititori să le afle mai pe larg la începuturile canoanelor ale fiecărui sinod. Ca nu cele acolo zise, în zadar aici să le mai zicem. Oarecare ziceri numai le vom arăta mai descoperit, care nu sunt atât lesne înțelese de cei proști. Deci făcând început canonul acesta de la zicerea Teologului Grigorie, care zice: Că prea bună rânduială este, ca tot cel ce va să înceapă orice cuvânt și lucru, să-l înceapă de la Dumnezeu, și să sfârșească la Dumnezeu. Hotărăște să rămâie nekenotomisită și nestrămutată credința cea dreaptă, atât de Sfinții Apostoli¹⁸¹, cât și de Părinții sinodului întâi, (care și eteroteie (străină dumnezeire)¹⁸², sau mai bine a zice politeia (multa dumnezeire) o au stricat, și de-ofiintă, adică pe Sfânta Treime o au propovăduit că este de una și aceeași ființă și fire) și de Părinții sinodului al doilea (ale cărora teologhicești glasuri Părinții acestui sinod zic că le îmbrățișează. Iar acestea sunt acelea ce s-a adaos de al doilea sinod în Simbolul Credinței, la teologia Sfântului Duh. Că, pe lângă aceea ce era, și întru Duhul Sfânt, de cele întâi sinod zice, acest al 2-lea a adaos, Domnul, de viață Făcătorul, care din Tatăl se purcede, și împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat, și slăvit, care a grăit prin Prooroci) și de Părinții celui al 3-lea și al 4-lea și al 5-lea și al 6-lea sinod. Și în scurt a zice, Părinții sinodului acestuia legiuiesc să rămâie adevărate, și până la sfârșitul veacului neclătite, credința, și dogmele cele de Dumnezeu predanisite ale tuturor Sfinților, care au strălucit în Biserica lui Dumnezeu, și au stătut în lume ca niște luminători și de viață dătători. Și împreună anatematisească și ei pe toți vrășmașii adevărului, adică pe ereticii aceia pe care i-au anatematisit și Sfinții aceia Părinți.

¹⁸¹ Unii vor că Sfinții Apostoli când au fost să se despartă, și să meargă la propovăduire în anul 44; au făcut adunare prea mare, și vrednică de cuvânt (precum mai-nainte am zis) în care și simbol al credinței au alcătuit, și aduc martori la aceasta pe mulți din apusenii Părinți, că simbolul acesta este al Apostolilor. Precum și câțiva din teologii cei mai noi ai noștri, aduc din acesta mărturie la oarecare din teologiceștile lor ziceri; care poate însemnează, și predanisita de Apostoli credință, ce pomenește aici canonul. Dar fiindcă preasfântul și preainteleptul Marcu al Efesului, pentru simbolul acesta îndestul a răspuns latinilor în Florența zicând: „Noi nici am văzut simbol al Apostolilor.” Precum scrie Silvestru marele ecleziarh cartea 6, cap 6. Pentru aceasta predanisita de Apostoli credință aici se înțelege, sau ce neînscris și prin glas predanisită de Apostoli perilipsis (adică în scurt cuprindere) a dogmelor credinței, sau credința cea ce din Sfintele Evanghelii, și din apostoleștile epistolii, sau și din așezământuri se adună, adică dogmele credinței. Se vede însă că se cuprinde simbolul acesta în apostoleștile așezământuri (în cartea 7 cap 42).

¹⁸² Etereoteia lui Arie a fost, fiindcă, altul zice pe Dumnezeu Tatăl, și altul pe Fiul. Că pe Tatăl îl zicea a fi nezidit, iar pe Fiul zidire, și prin urmare, pe Tatăl mai mare, iar pe Fiul mai mic, și aceasta este socoteala nepotrivilor trepte. Ce o zice aici canonul, că o au stricat întâiul sinod.

Hotărând și aceasta, că nici știu, dar nici pot după oricare chip a adăogi ceva, sau a scădea din dogmele acelor. Dar și oricare nu ține dogmele buneii cinstiri ale prozișilor Sfinților Părinți, nici le cugetă cu mintea, nici le propovăduiește cu limba, ci se apucă a se împotrivi acestora, aceasta zic ei, să fie anatema, și din catalogul creștinilor să se lepede, și să se taie ca un mădular putred și străin (de la trupul Bisericii al căruia Capul este Hristos).

CANONUL 2

Au socotit însă sfântul sinodul acesta și aceasta, preabine și prea cu sârguință, ca și de acum înainte să rămâie adevărate, și întărite spre vindecarea sufletelor și tămăduirea patimilor, canoanele cele de Sfinții și fericiții Părinți cei mai-nainte de noi primite și întărite, dar încă și predanisite nouă în numele Sfinților și slăviților Apostoli 85 la număr. Fiind însă că întru aceste canoane se poruncește să primim noi, așezământurile cel prin Climent ale acestor Sfinți Apostoli, care în unele din vechi de către cei de străină slăvire pentru vătămarea Bisericii, oarecare neadevărate și străine de Evsevie (bunacinstire) s-au vârat, frumusețea cea de bună cuviință a dumnezeieștilor dogme înnegrindu-o, lepădarea așezământurilor celor de acest fel potrivit o am făcut spre zidirea și asigurarea creștineștii turme. Nicidecum judecând noi a fi primite ereticeștile minciuno-cuvântări, și ale alătura cu adevărata și întreaga învățatura a Apostolilor. Pecetlui însă și pe celelalte toate sfințite canoane așezate de Sfinții și fericiții Părinții noștri. Adică ale celor 318 Sfinți Părinți adunați la Niceea, și a celor în Ancira, dar încă și a celor Neocesareea. Așisderea și ale celor în Gangra. Pe lângă acestea însă și a celor în Antiohia Siriei. Dar însă și ale celor în Laodiceea Frigiei. Încă și ale celor 150 ce s-au adunat întruaceasta de Dumnezeu păzită împărătească cetate. Și ale celor 200 ce mai întâi s-au adunat în mitropolia Efesenilor. Și ale celor șase sute treizeci Sfinți și fericiți Părinți în Calcedon adunați. Așisderea ale celor în Sardica. Încă și ale celor în Cartagina. Dar însă, încă și ale celor acum a doua oară întru această de Dumnezeu păzită și împărătească cetate adunați în zilele lui Nectarie întâiului șezător (presedent) al împărăteștii cetății acesteia, și a lui Teofil celui ce a fost arhiepiscop Alexandriei. Dar și ale lui Dionisie fostului arhiepiscop al mării cetăți Alexandriei. Și ale lui Petru fostului arhiepiscop al Alexandriei și mucenicul. Și ale lui Grigorie fostului episcop al Neocesareei de minuni făcător, ale lui Atanasie arhiepiscopul Alexandriei, ale lui Vasilie arhiepiscopul Cesareei Capadociei, ale lui Grigorie Nissa, ale lui Grigorie Teologul, ale lui Amfilohie episcopul Iconie, ale lui Timotei arhiepiscopul mării cetăți Alexandriei celui mai dinainte, ale lui Teofil arhiepiscopul Alexandriei, ale lui Kiril arhiepiscopul Alexandriei, și ale lui Ghenadie fostului patriarh al de Dumnezeu păzitei și împărăteștii cetății aceștia. Dar încă și canonul cel așezat de Ciprian fostul arhiepiscop al țării Afrorilor (Calcedon) și mucenicul, și de sinodul său, care numai în locurile mai înainte zișilor mai întâi șezători, după obiceiul cel predanisit lor au stăpânit. Și nimănui să-i fie slobod a preface canoanele cele mai înainte arătate, sau a le strica, sau altele afară de canoanele care ne stau înainte a primi, alcătuite de oarecare și minciuno-suprascriere ale celor ce s-au apucat că cârciumărescă adevărul. Iar dacă cineva se va prinde kenotomisind (înnoind) vreun canon din cele zise, sau apucându-se ar răsturna, vinovat va fi după canonul cel de acest fel, a primi certarea precum același canon învață, și prin același întru ceea ce greșește a se vindeca.

[Apostolic, can. 75; Sinod 4, can. 1; Sinod 7, can. 1]

TÂLCUIRE

Fiindcă în fiecare sinod, și mai ales în cele ecumenice, și hotar se făcea, înlăuntru căruia se cuprindeau dogmele credinței, și canoane se scriau, întrebuițând ele spre buna stare a Bisericii, și spre buna rânduială. Pentru aceasta și sinodul acesta, după ce în canonul său cel întâi a pecetluit, și a întărit hotarele credinței sfintelor sinoade celor

ecumenice, acum întru acest al 2-lea pecetluiește, și întărește și canoanele. 1. Pe cele 85 la număr ale Sfinților Apostoli, pe care zice, că și Părinții cei mai înainte de dânsul le-au primit, și le-au întărit. (că apostoleștile așezământuri cele prin Clement, fiindcă de cei de străine socoteli s-au neteisit (s-au stricat) în oarecare părți, pentru vătămarea Bisericii, le leapădă pentru siguranța creștinilor. Însă precum acestea astăzi se află tipărite, mie mi se pare că nici o necuviință și neteisire cuprind ele. Și vezi pentru dânsule în apostolescul canon 85). 2. Ale celor 4 ecumenice sinoade. 3. Pe ale sinoadelor celor locale anume¹⁸³. 4. Pe ale Sfinților Părinți în parte anume. Adăogând sinodul, că nu este iertat nimănu, pe toate canoanele cele mai înainte arătate, ori a le strica, ori a nu le primi, ori altele în locul acestora minciuno-suprascrise a primi. Iar de s-ar arătat cineva că se apucă a strica, sau a surpa vreun canon din acestea, acela să ia certarea ce o cuprinde acel canon, pe care strică, sau îl surpă. Adică de cuprinde și hotărăște canonul aforisire sau caterisire, sau anatema, acestea să le ia și cel ce îl strică, sau îl surpă pe canon; casă tocmească greșeala sa, din însuși canonul acela, întru care a greșit¹⁸⁴.

CANONUL 3

Fiindcă binecinstitorul și iubitorul de Hristos împăratul nostru, a rostit către sfântul acesta ecumenic sinod, că cei ce se numără în cler, și dau pe cele dumnezeiești altora să fie curați și liturghisitori neprihăniți, și vrednici de jertfa cea înțeleasă a marelui Dumnezeu, care și arhieru și jertfă, și a curăți cele puse asupra lor din nelegiuitele nunți. Pe lângă aceasta însă, cei ai preasfintei Biserici a romanilor, propunând să se păzească canonul scumpătății; iar cei supuși scaunului păzitei de Dumnezeu și împărăteștei cetății acesteia, (voind a se păzi) cel al iubirii de oameni și al milostivirii, întru una pe amândouă unindu-le părintește împreună și cu iubire de Dumnezeu, ca nici blândețea să fie slabă, nici să lăsăm înăspriță împetroșerea. Și mai ales căderea din neștiință ce a trecut la nu puțină mulțime de bărbați. Socotim că cei ce au trecut la a doua nuntă, și până la cincisprezece a trecutei luni ianuarie, al trecutului Indiction, a anului șase mii o sută nouăzeci și nouă, robindu-se păcatului, și

¹⁸³ Se oselesc oarecare canoane ale unor localnice sinoade, care nu s-au pecetluit (adică nu s-au întărit) atâta, pe cât s-au îndreptat, sau mai bine a zice s-au îmbunătățit de către sinodul acesta. Precum cel al 4-lea de către cel al 33-lea al acestuia. Cel al 15-lea al Neocesareei de către cel al 16-lea, cel al 48-lea al Cartaginei de cel 29 al acestuia. Și altele asemenea de către altele. Însemnează însă că canoanele postnicului, deși de canonul acesta nu se pomenesc (nu știi pentru care pricină, poate pentru pogorământul ce fac) însă s-au primit de toată Biserica. Și vezi la prolegomena postnicului. Asemenea s-au primit de Biserică și canoanele ce în urmă s-au făcut ale Sfântului Nichifor, și canonicеștile întrebări-răspunsuri cele făcute în zilele lui Nicolae patriarhul.

¹⁸⁴ Iar care este sinodul cel a doua oară adunat în Constantinopol în zilele lui Nectarie, pentru care zice canonul acesta? Vezi-l după cel în Sardica. Pe lângă acestea, însemnează că ale lui Timotei celui mai dinainte numește canonul acesta pe canoane, spre osebirea lui Timotei al Alexandriei, care se numea eleur (numit motoc) și era pe vremea sinodului al 4-lea în urma aceluia adică, însemnează însă și că, fiindcă latini prihănesc sinodul acesta, pentru că nu pomenesc localnicele sinoade cele ce s-au făcut la apus, nici canoanele acelora, pe care le-au adunat Vartolomeu Carangea, și alții mulți înaintea lui. Către aceasta răspundem: Că sinodul, a înșirat canoanele acelea ale Sinoadelor și ale Părinților, câte erau în întrebuințarea Bisericii. Totodată însă au primit împreună și canoanele, ale localnicelor sinoade celor de la apus, câte se unesc cu canoanele sinoadelor celor ecumenice. Și în scurt precum cel al 5-lea ecumenic a primit pe cele ale lui Augustin, și ale lui Ambrosie apusenilor, și de obște însă, ci câte au așezat întru dreapta credință, și spre musturarea ereticilor. Așa și noi cele drepte ale sinoadelor celor ce s-au făcut la apus le primim, însă nu toate fiindcă papa Romei multe străine legiuiește într-însele. Pentru aceasta și cele mai multe din cele localnice la apus au greșit, și mai ales că dintr-însele au ieșit mai întâi adăogirea în simbol, și pricina cea mai întâi și mai de pe urmă a răutăților și a desbinării (adică a ruperii).

nealegând mai bine a se spăla de acesta, să se supuie canoniceștei caterisiri. Iar cei ce de acest fel de patimă a nunții a doua se cuprinsese, și mai înainte de cunoștința noastră cunoscând folosul, și răul de sineși tăindu-l, și departe au gonit împreunarea aceasta străină și neadevărată. Sau și ale cărora muierile cel de a doua nuntă acum s-au săvârșit, sau și ei au căutat spre întoarcere, de iznoavă învățându-se întreaga înțelepciune, și de nelegiuirile lor degrab părăsindu-se, ori prezbiteri, ori diaconi întâplându-se a fi. Aceștia au socotit sinodul a conteni despre toată ieraticesca Liturghie, adică despre lucrare, dar sub cuvânt la o hotărâtă vreme fiind certați. Iară de cinstea șederii și a stării să se împărtășească, îndestulându-se cu înainte șederea, și plângându-se Domnului, ca să li se ierte nelegiuirea cea din neștiință. Că a binecuvânta pe altul, cela ce este dator a-și griji ranele sale, este lucru nepotrivit. Iar cei ce s-au împreunat adică cu o singură femeie, și s-a întâmplat văduvă cea luată; așisderea încă și cei ce după hirotonie cu o singură nelegiuită nuntă s-au împreunat, adică prezbiterii, diaconii și ipodiaconii, acum în puțină vreme oprindu-se de sfânta Liturghie și certându-se, iarăși să se așeze la treptele lor, nicidecum sporind la mai mare treaptă, arătat este că, deslegându-se nelegiuita însoțire a lor. Iar acestea la cei ce au rămas până la cincisprezece, precum s-a zis a lunii lui ianuarie a Indictionului al patrulea în greșalele cele mai înainte zise, și numai pentru cele preoțești am întipuit, hotărânde acum înainte, și înnoind canonul cel ce oprește, ca cel ce se va însoți cu două nunți după botez, sau țiiitoare va câștiga: „Să nu poată a fi episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din catalogul ieraticesc. Așisderea și cel ce va lua văduvă, sau lepădată, sau amorizată, sau slujnică, sau din cele ce pe scenă (adică actriță), să nu poată a se face episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din ieraticescul catalog.”

(Apostolic, can. 17, 18, 19; Sinod 6, can. 26; Vasilie, can. 12, 27)

TÂLCUIRE

Părinții sinodului acestuia, și răul ce se făcea atuncea îndreptându-l, și pe viitorime sigurisind, acest iconomicesc canon l-au dat. Că de vreme ce împăratul i-a rugat să curățească preoțimea de necurăția nelegiuirilor nunți, întru care căzuse. Și despre o parte adică, locțiitorii patriarhului Romei au propus să se păzească scumpătatea canoanelor la cei bisericești, iar despre alta, episcopii cei de sub patriarhul Constantinopolului zicea să se fac conpogorământ, și iubire de oameni către dânșii, aceștia dregând împreună pe amândouă, scumpătatea zic, și conpogorământul (și mai ales pentru că multă mulțime din preoții cei de atuncea căzuse într-acest fel de nunți din neștiință) pentru rugămintea împăratului, au hotărât, că, cei ierosiți câți căsătorindu-se de a doua oară, au rămas nepocăiți până la vremea sinodului acestuia, și nu s-au despărțit de nelegiuirile nunți, aceștia să se caterisească desăvârșit, și mireni să se facă. Iar câți dimpotrivă ierosiți fiind și însoțiți cu a doua nuntă, prezbiteri adică, sau diaconi, mai-nainte de a se face sinodul s-au căit, și s-au despărțit cu voia lor de această nelegiuită nuntă, sau că muierile murindu-le cele de al doilea, s-au întors către întreaga înțelepciune, și pocăință. Aceștia, zic, s-au judecat de cuviință, să contenească de a lucra cele al preoției, până la o stare de vreme hotărâtă, însă să se împărtășească de șederea și de starea cea împreună cu cei ierosiți din afară de Altar plângându-se către Dumnezeu, pentru ca să li se ierte nelegiuirea lor cea din neștiință, și pe nimeni să binecuvinteze. Pentru că nu este lucru cuviincios a da binecuvântare altora, cel ce este dator a-și vindeca prin pocăință ranele sufletului său, precum zice canonul 27 al marelui Vasilie. Iar câți prezbiteri, sau diaconi, sau ipodiaconi, și-au luat femei văduve, sau câți în urmă după ce s-au hirotonisit, s-au căsătorit, și aceștia asemenea, după ce vor rămânea nelucrători a ori ce fel de sfințită lucrare în puțină vreme, iarăși să lucreze cele ale ieriei lor, însă la mai mare treaptă nu se înalță, ci la treptele în care s-au aflat fiecare dintr-înșii, acolo să rămână. Însă aceasta să se facă după ce se vor despărți de nelegiuirile însoțiri. Acestea cu iconomie hotărându-le, și

cu conpogorământ Părinții aceștia, pentru ierosiții cei arătați, reînnoiesc, adică hotărâsc ca de acum înainte să-și aibă tăria lor canoanele Sfinților Apostoli cel 17 și 18 adică; pe care le și arată anume, a cărora tâlcuire vezi-o, împreună și pe al celui al 19 apostolesc.

CANONUL 4

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon și ipodiaton, sau anagnost, sau psalt, sau portar ar preacurvi cu femeie afierosită lui Dumnezeu, să se caterisească, ca unul ce a stricat pe mireasa lui Dumnezeu. Iar de va fi mirean să se aforisească.

(Apostolic, can. 25; Sinod 1, can. 9; Sinod 4, can. 16; Sinod 6, can. 26; 21, 40, 44, 45; Ancira, can. 19; Neocesareea, can. 9; Vasilie, can. 3, 6, 17, 18, 19, 20, 32, 51, 60, 70)

TÂLCUIRE

Canonul acesta caterisește pe clericii cei ce curvesc cu femeii afierosite lui Dumnezeu, sau cu călugăriță, aforisește însă pe mireni cei ce au făcut aceasta fiindcă au stricat pe mireasa lui Hristos Dumnezeu mirelui sufletelor, ori fecioară de ar fi fost ea mai înainte și s-a făcut călugăriță, ori și văduvă. Însă nu numai cu călugăriță de vor curvi cei ierosiți și clericii se caterisesc, ci și cu mireancă muiere de vor curvi. După canonul 25 apostolesc, și 16 al sinodului 4.

CANONUL 5

Nimeni din cei din catalogul preoțesc, afară petrecând din cei din canon care poartă persoane neprepuelnice, să aibă muiere, sau slujnică, păzindu-și de aici sieși neprihănirea. Iar dacă careva va călca cele de noi hotărâte, să se caterisească. Pe aceasta să o păzească și cei scopiți, purtând grijă de neprihănirea lor. Iar călcând (hotărârea aceasta) de vor fi clerici, să se caterisească. Iar de vor fi mireni să se aforisească.

(Sinod 1, can. 3; Sinod 7, can. 18, 22; Ancira, can. 19; Cartagina, can. 45; Vasilie, can. 89)

TÂLCUIRE

Rânduirea canonului acestuia este aceasta. Nimeni din cei ierosiți petrecând cinstit, să nu aibă muiere țiitoare în casa sa, sau slujnică, afară de fețele cele fără de prepus pe care le cuprinde canonul al 3-lea al sinodului întâi care sunt acestea, maică, soră, și mătușe ori de pe tată ori de pe maică, pentru ca să se păzească pe sineși neprihănit înaintea poporului. Iar care din aceștia va călca canonul acesta, să se caterisească. Asemeni însă și cei scopiți păzind și aceia neprihănirea pentru sineși, să nu locuiască împreună cu fețe sub prepus. Iar de ar îndrăzni a face aceasta; clerici fiind (fără de voie fiind scopiți, sau din fire) să se caterisească, iar mireni fiind să se aforisească.

CANONUL 6

Fiindcă s-au zis de apostoleștile canoane, aducându-se cineva în cler din cei neînsurați, singuri anagnoștii și cântăreții pot a se însura, și noi aceasta păzindu-o, poruncim, de acum înainte nicidecum ipodiaton, sau diacon, sau prezbiter, după hirotonia cea pusă asupra lui, să nu aibă voie, a-și alcătui luiși căsătorie nuntească. Iar de va îndrăzni a face aceasta, să se caterisească. Iar de va voi vreunul din cei ce vin către cler, cu lege de nuntă să se împreuneze cu muiere, să o facă aceasta mai înainte de hirotonia ipodiatonului, sau a diaconului, sau a prezbiterului.

(Apostolic, can. 25; Sinod 4, can. 14, 25; Ancira, can. 13; Cartagina, can. 19, 33).

TÂLCUIRE

Fiindcă canonul 26 al Sfinților Apostoli rânduiește, că singuri anagnoștii și cântăreții pot a se căsători, după ce se vor hirotonisi. Pe acesta și Părinții sinodului acestuia întărindu-l prin acest canon, poruncesc, ca de acum înainte nici un ipodiaton, sau diacon, sau prezbiter după ce se va hirotonisi, să nu aibă voie a se însura. Iar de o va

face aceasta, să se caterisească¹⁸⁵. Iar de va voi cineva din aceștia a se însura, însoară-se mai-naintea hirotoniei.

CANONUL 7

Fiindcă ne-am înștiințat că la unele din Biserici se află diaconi, având oficii bisericesti, și de aici unii dintre dânșii obrăznicie întrebuițând, și de la sine stăpânire, șed mai sus decât prezbiterii, poruncim ca diaconul, deși în dregătorie sau în orice fel de oficie bisericască s-ar afla, unul ca acela să nu șadă mai sus decât prezbiterul. Afară numai, dacă purtând fața însuși patriarhului său, sau a mitropoitului, va merge într-o altă cetate pentru vreo pricină de căpetenie. Că atunci, ca unul ce plinește locul aceluia, se va cinsti. Iar de va îndrăzni cineva a face una ca aceasta, întrebuițând tiranicească sumeție, unul ca acela din treapta sa pogorându-se, cel mai de pe urmă de cât toți să fie din ceata întru care se numără în Biserica sa; fiindcă Domnul nostru sfătuiește, a nu ne bucura de șederile mai sus, după învățătura ce se află la Sfântul Evanghelist Luca, ca de la însuși Domnul și Dumnezeu nostru. Că zice, către cei chemați pildă ca aceasta: „Când te vei chema de către cineva la nuntă, să nu șezi la locul cel mai de sus. Nu cumva altul mai cinstit decât tine fiind chemat de el, și venind, cel ce te-a chemat pe tine și pe acela, va zice: Dă locul acestuia. Și atunci vei începe cu rușine a ține locul cel mai de jos. Ci când vei fi chemat, șezi la locul cel mai de jos. Căci, când va veni cel ce te-a chemat să zică ție: Prietene, suie-te mai sus. Atunci va fi ție cinstea înaintea celor ce vor ședeă împreună cu tine. Că tot cel ce se înalță pe sineși, se va smeri; și cel ce smerește pe sineși se va înălța”. (Luca: 14,7) Aceasta însă se va păzi și la celelalte fințite cete. Fiindcă decât dregătoriile lumii, mai bune știm pe cele duhovnicești.

(Sinod 1, can. 18; Laodiceea, can. 20)

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, fiindcă oarecare diaconi, având oficii bisericesti (care se numesc boierii, și cinstiri, și prilejuri de câștig, după Valsamon, în ce chip sunt cele ale clericilor cele din afară, a marelui iconom adică, a marelui sechelar, a schevofilaxului (păzitorul de vase), a hartofilaxului (păzitorul de hârtie), a micului sechelarie, și protecdicului (întâiul avocat) se obrăznicesc și șed mai sus decât prezbiterii. De aici înainte nici un diacon, în orice cin bisericesc aflându-se, să nu șadă mai sus decât prezbiterii, afară numai dacă purtând fața patriarhului, sau a mitropolitului, s-ar trimite la alt loc, pentru vreo bisericască trebuință. Că atunci se va cinsti mai mult decât prezbiterii, nu ca un diacon, ci ca unul ce poartă fața patriarhului sau a mitropoitului, precum am zis. Iar care diacon tiranicește întrebuițând sumeția, va ședeă mai sus decât prezbiterul, acela, de se va întâmpla a se cinsti mai mult decât ceilalți diaconi de o treaptă cu dânșul, să se facă cel mai de pe urmă și mai josit decât toți diaconii. Precum învață Domnul prin pilda pomenită în acest canon. Și nu numai diaconii se cuvine a nu se cinsti mai mult decât prezbiterii, și a nu ședeă mai sus, ci și celelalte mai josit cete, ale celor Sfințiți, și ale clericilor, nu se cade a ședeă mai sus decât cetele cele mai înalte decât ele. Adică nici ipodiaconii decât diaconii, nici citeții, decât ipodiaconii. Fiindcă dacă la dregătoriile cele lumești și din afară, cei mai josiți cu dregătoria nu șed mai sus, nici se cinstesc mai mult decât cei mai de sus, și care au dregătorii mai mari, cu cât mai vârtos se cade aceasta a se păzi la dregătoriile cele duhovnicești, care se dau cu dumnezeiescul darul Duhului, care sunt mai sus și mai înalte decât cele lumești.

¹⁸⁵ Pentru aceasta atâta al doilea așezământ al titlului 1 din nearale (Fotie titlul 9 cap 28) legiuiește, că cel ce hirotonisește pe cel neînsurat, trebuie să-l întrebe, de poate viețui cu întreaga înțelepciune, și feciorie. Și ca să se scoată din episcopie episcopul acela, ce va da voie unui ipodiacon, sau diacon să se însoare după ce se va hirotonisi.

CANONUL 8

Întru toate voind și noi să stăpânească cele legiuite de Sfinții Părinții noștri, reînnoim și pe canonul cel ce zice că în fiecare an să se facă sinoade de episcopii cei ce se află în fiecare eparhie, unde episcopul mitropoliei va socoti. Însă fiindcă atât pentru năvălirile barbarilor, cât și pentru alte pricini ce se întâmplă, cu neputință este proșezătorii Bisericii de două ori pe an a face sinoadele, s-a socotit ca în tot chipul odată pe an să se facă sinod în fiecare eparhie, de prozișii episcopi, pentru bisericăștile întrebări, precum este cu putință a se ivi. De la sărbătoarea Sfințelor Paști până la încheierea lunii octombrie a fiecărui an, la locul unde va socoti episcopul mitropoliei precum mai înainte s-a zis. Iar episcopii cei ce nu vor veni împreună, aflându-se prin cetățile lor, și mai ales întru sănătate petrecând, și de toată neapărata și cea de nevoie îndeletnicire slobozi fiind, frățește să se certe.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 81, 84, 85, 104)

TÂLCUIRE

Părinții aceștia întăresc cu adevărat și reînnoiesc canonul Sfinților Părinți, celor înainte de ei, ce poruncește să se facă în fiecare an două sinoade în fiecare eparhie. Dar fiindcă se îngreunează arhieriei a se aduna de două ori pe an, pentru năvălirile și frica barbarilor vrășmași, și pentru celelalte ale vremilor stări împrejur, negreșit și cu neapărat chip poruncesc să se facă sinod de episcopi, odată pe an în fiecare eparhie pentru a cerceta și a îndrepta bisericăștile pricini ce s-ar întâmpla. Iar sinodul acesta să se facă la vremea, cea de la Sfințele Paști până la sfârșitul lui octombrie, la locul acela însă, unde ar găsi de cuviință mitropolitul fiecărei eparhii. Iar câți episcopi aflându-se la episcopiiile lor, și fiind sănătoși, și slobozi de orice nevoie și purtare de grijă, de nu se vor înfățișa în sinod, aceștia să se mustre frățește.

CANONUL 9

Nici unui cleric să fie iertat a avea prăvălie de cârciumă. Că dacă unuia ca acestuia, a intra în cârciumă nu este iertat, cu cât mai vârtos altora întru aceasta a sluji, și ceea ce nu este lui legiuit a face? Iar de ar face ceva de acest fel, ori să înceteze, ori să se caterisească.

(Apostolic, can. 42, 43, 54; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 24; Cartagina, can. 18, 47, 69)

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, că nici unui cleric, este iertat a avea cârciumă, căci dacă nu este iertat măcar a intra în cârciumă, cu cât mai vârtos a sluji într-însa celor ce intră, și a face acelea ce nu sunt iertate epanghelmei sale? Iar care va face dimpotrivă, nepărăsindu-se să se caterisească. Iar dacă având el a sa cârciumă, va pune pe alții și vor sluji într-însa, aceasta, după Zonara, nu-i pricinuieste vătămare și împiedicare. Însă mai bine este a vinde (sau a o da în chirie) și a cumpăra altă avere mai cinstită, și mai potrivită epanghelmei clericilor. Citește și pe 42 apostolesc.

CANONUL 10

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, luând camătă sau cele ce se zic sutimi, ori să înceteze, ori să se caterisească.

(Apostolic, can. 44; Sinod 1, can. 17; Laodiceea, can. 4; Cartagina, can. 5, 20; Vasilie, can. 14)

TÂLCUIRE

Acest canon zice, că oricare din acei arătați va lua dobânzi pentru banii ce va împrumuta, ori doisprezece, ori șase, la suta de lei (să zicem), acesta ori înceteze de aceasta, ori de nu va înceta să se caterisească.

CANONUL 11

Nici unul din cei ce se numără în ieraticasca tagmă, sau mirean, să mănânce azimile cele de la iudei, nici să se împrietenească cu aceștia, nici la boale să-i cheme, și doftorii de la dâșii să primească, nici în băi nicidecum să se scalde împreună cu aceștia. Iar de s-ar apuca cineva a face una ca aceasta; de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

CANONUL 12

Și aceasta încă au venit la cunoștința noastră, că atât în Africa, cât și în Libia, și întru alte locuri, iubitorii de Dumnezeu proșezătorii (presedenții) cei de acolo împreună locuiesc cu muierile lor, și după hirotonia ceea ce a venit peste dâșii, nu se leapădă, piedică punând celorlalți și sminteală. Deci multă sârguință având noi, pentru a se face toate spre folosul turmelor celor de sub mâna noastră; s-a socotit, ca nicidecum una ca aceasta de acum să nu se mai facă. Iar acesta o zicem, nu spre stricare, sau surparea celor apostolicește legiuite, ci de mântuirea și de sporirea cea spre mai bine a popoarelor noi purtând grijă, și a nu se da oarecare prihănire asupra ieraticesței așezări. Că zice dumnezeiescul Apostol: „Toate spre slava lui Dumnezeu faceți-le, neîmpiedicători faceți-vă și iudeilor, și elinilor, și Bisericii lui Dumnezeu. Precum și eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mântuiască” (I Corinteni: 10,31-33). „Următori ai mei faceți-vă, precum și eu al lui Hristos” (I Corinteni: 4,16). Iar de se va vădi cineva făcând una ca aceasta, să se caterisească.

(Apostolic, can. 5; Sinod 6, can. 30, 48; Gangra, can. 4; Cartagina, can. 4, 33)

TÂLCUIRE

Zic Sfinții Părinți, fiindcă ne-am înștiințat, cum că în Africa și în Libia (sau că cu două numiri numește pe acest loc, fiindcă o parte ce este către amiazăzi, din cele patru părți ale lumii, Libia, mai-nainte numindu-se, Africă mai în urmă s-a numit, după Hrisand. Ori Libie numește de obște pe toată partea aceea. Iar Africă cu deosebire, pe oarecare eparhie cuprinsă de acel loc după Meletie) și întru acele locuri, arhieriei cei de acolo, și după ce se hirotonisesc locuiesc împreună cu femeile lor, și pricinuiesc sminteală celorlalți. Noi dar silindu-ne a lucra toate cele ce privesc către obștescul folos al creștinilor celor ce se păstoresc, poruncim, ca de acum înainte nici un arhieriu să locuiască împreună cu femeia sa, după ce se va hirotonisi¹⁸⁶, însă aceasta poruncim,

¹⁸⁶ Însemnează că pentru trei oarecare pricini mai de căpetenie, au oprit sinodul acesta prin canon ecumenic de a avea arhieriei femei. 1. Pentru că arhieriei fiind din rânduiala ce deplinitoare, și mai înaltă decât toate celelalte bisericesti rânduieli, se cuvine a fi depliniți întru faptele cele bune, și mai ales întru feciorie, și curăție. Pentru aceasta și către scumpătățita întreaga înțelepciune se cade a-și îndrepta viața lor. 2. Pentru că arhieriei cei ce aveau femei și copii, dăruiau după moartea lor fiilor lor episcopia ca o clironomie, și multe din lucrurile Bisericii rău se răpeau, precum aceasta o zice canonul al 6-lea al Apostolilor. 3. Pentru că grija femeii și a fiilor, și toată casa, îi opreau de a se îngriji pentru turma lor. Fiindcă după Pavel: „Cel însurat se grijește cele ale lumii cum va plăcea femeii”. Deci pentru a nu se face toate necuviințele acestea, au oprit despre nuntă pe arhieriei aceste ecumenic sinod prin canonul acesta. Am zis prin canon ecumenic, pentru că, și mai-nainte de sinodul acesta era oprită nunta de la arhieriei, însă de localnic canon, iar nu de sobornicesc. Și de unde este arătat? 1. De la dumnezeiescul Hrisostom tâlcuind cuvântul lui Pavel, (ce zice pentru episcopi, care este fără de prihană, bărbat al unei femei) și zicând. Pentru aceasta a zis, bărbat al unei femei, nu căci acum aceasta se păzește în Biserică. Pentru că arhieriu se cade a fi împodobit, cu desăvârșită sfințenie și curățenie. Ci căci atunci către elinii cei ce aflau în curvie, mare lucru se socotea aceasta, a avea adică numai o singură femeie, (cuvânt 2 la Iov) și 2. Din canoanele localnicului sinod din Cartagina, cel al 4-lea și al 33-lea care stăpânea în locurile Africii, și rânduia, că episcopii, și prezbiterii și diaconii, să facă hotărâre: adică făgăduință, a se depărta de femeile lor (cu învoirea obștească și a femeilor). Iar sinodul acesta, a se depărta adică

nu spre surprerea și stricarea atât al obștescului canon al Apostolilor celui al 5-lea adică, care aforisește pe episcopul acela ce cu pricinuire de evlavie își va despărți pe femeia sa cu sila, cât și a așezământului ce osebit face Pavel către Tit, zicând: „Vei așeza prin cetăți prezbiteri” (adică episcopi după Hrisostom, fiindcă, precum am zis la începutul celui I apostolesc, episcopul ia și numele prezbiterului. Și este arătată aceasta și din ceea ce pe urmă se adaugă, ce zice Apostolul, că se cade episcopul și celelalte). Care va fi fără de prihană, bărbat al unei femei, nu poruncim aceasta, zice, spre stricare acestora. Ci purtând grijă pentru mântuirea, și sporirea creștinilor întru cele mai deplinite, și pentru ca să nu pricinuiască oarecare prihănire împotriva arhieriei. Căci deși arhieriei cei ce împreună petrec cu femeile lor, viețuiesc întru întreaga înțelepciune și înfrânare; cu toate acestea norodul cel de obște se scandalisește, și-i prihănește, prepuind cea dimpotrivă din împreună-locuința lor ce a de acest fel. Că dumnezeiescul Apostol ne poruncește, oricâte am face, întru slava lui Dumnezeu să le facem, și să nu ne facem sminteală iudeilor, și elinilor, și creștinilor. Precum zice, și eu întru toate tuturor plac. Fiindcă nu caut folosul meu, ci pe al celor mulți ca să se mântuiască. Faceți-vă următori ai mei, precum și eu următor al lui Hristos. Iar de va locui vreunul din arhieriei împreună cu femeia sa, să se caterisească.

CANONUL 13

Fiindcă în Biserica romanilor am aflat că în rânduală de canon s-au predanisit, că cei ce vor a se învrednici de hirotonia diaconului, sau a prezbiterului, să mărturisească că nu se vor mai împreuna cu femeile lor. Noi vechiului canon urmând al apostoleștei scumpătăți și rânduieli, însoțirile sfinților bărbați cele după legi, și de acum înainte vom a avea tărie, nici ca cum dezlegând tocmeala cea către muierile sale, sau lipsindu-i pe ei de împreunarea unuia cu altul la vremea ce cuviincioasă. Drept aceea, de se va afla vreunul vrednic spre hirotonia de ipodiamon, sau de diacon, sau de prezbiter, acesta nicidecum să se oprească a se înainta la acest fel de treaptă. Împreună locuind cu legiuita femeia, nici iarăși în vremea hirotoniei să i se ceară a mărturisi, că se va depărta de legiuita împreunare cea cu femeia sa. Ca nu de aici nunta cea de Dumnezeu legiuită, și binecuvântată cu venirea sa cea față, să fie siliți a ocări, căci glasul Evangheliei strigă: „Cele ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă”. (Matei: 19,6) Și Apostolul învață că „Cinstită este nunta, și patul nespurcat” (Evrei: 13,4). Și „Legatu-te-ai cu femeie? nu căuta deslegare” (I Corinteni: 7,27). Că știm că precum și cei ce s-au adunat în Cartagina luând purtare de grijă pentru viața cea cinstită a slujitorilor, au zis, ca ipodiamonii cei ce pipăie sfințitele Taine, și diaconii și prezbiterii după hotarele lor, a se înfrâna și despre soțiile lor, ca și cea prin Apostoli predanisită și din însăși învechimea păzită, și noi asemenea să o păzim, știind că vreme este la tot lucrul, și mai ales a ajunării, și a rugăciunii. Că trebuie cei ce stăruiesc înaintea jertfelnicului în vremea întrebuințării celor sfinte a fi înfrânați întru toate, ca să poată, ceea ce cer obștește de la Dumnezeu, a dobândi. Deci de va îndrăzni cineva afară de apostoleștile canoane pornindu-se, pe oarecare din cei sfințiți, prezbiteri, zicem, sau diaconi, sau ipodiamoni, a-i lipsi de împreunarea și împărtășirea

episcopii de femeile lor, dar încă și cu totul a nu locui împreună cu ele, prin canonul acesta legiuiește a se păzi pretutindenii. Iar ca și prezbiterii și diaconii să se depărteze de femeile lor (nu au oprit) ci au iertat prin al 30-lea canon, dar nu și pretutindenii. Ci în locurile cele barbaricești numai, pentru năravul lor cel sălbatic, și păgânătatea credinței. Iar cum că locuiau împreună, precum zice sinodul, unii ca aceștia cu muierile lor, și după ce se făgăduiau, arătat este din canonul 33 al sinodului din Cartagina. Și nu se împotrivesc sinodul acesta, Apostolescului canon al 5-lea, sau rânduirii lui Pavel, nici le surpă nici le strică acestea. Ci fiindcă vede sinodul Biserica sporind, și petrecerea creștinilor înflorind întru faptele cele bune, au canonisit să înflorească și petrecerea arhieriei cu neînsurarea, și cu întreaga înțelepciune.

cea către legiuita femeie, să se caterisească. Așișderea și, dacă vreun prezbiter, sau diacon, pe femeia sa cu pricinuire de evlavie o va lepăda, să se aforisească, iar stăruind, să se cataerisească.

TÂLCUIRE

Aceasta rânduiește canonul acesta, zicând: fiindcă ne-am înștiințat că la Roma se păzește ca un canon necălcat, ca să mărturisească în vremea hirotoniei cei ce vor a se face diaconi, și prezbiteri, că după hirotonie nu se vor mai împreuna cu femeile lor; noi urmând vechiului canon al Sfinților Apostoli, celui al cincilea adică, voim și rânduim să rămâie întărite și nedespărțite însoțirile celor sfințiți, fără a-i despărți pe dânșii după hirotonie, de la împreunarea legiuitelor lor femei, ceea ce se cuvine a se face în cuviincioasa vreme. Adică când nu este post, și când nu slujesc dumnezeieștile Taine;¹⁸⁷ drept aceea cel ce este căsătorit cu femeie legiuită, de va fi vrednic de hirotonie și până la prezbiter să se facă, fără a fi îndatorit de nevoie a mărturisi, că hirotonisindu-se se va despărți de muierea sa. Pentru ca să nu necinstească nunta cea de Dumnezeu legiuită, și în Cana Galilei blagoslovită. Și precum Domnul însuși prin Evanghelie zice: „Pe cei ce Dumnezeu i-a împreunat omul să nu despartă”. Și Apostolul învață că: „Nunta este cinstită și patul nespurcat”; și iarăși „Legatu-te-ai cu femeie? Nu căuta să despartă”. Precum dar Părinții sinodului din Cartagina purtând grijă pentru cinstirea celor ierosiți, au hotărât, ca ipodiaconii, diaconii, și preoții cei ce se ating de sfintele Taine, să se înfrâneze despre soțiile lor, după însuși ale lor hotărâri și după canonul 33. Ca predanisirea cea prin Sfinții Apostoli dată, și care din însăși în vechime au stăpânit, și noi asemenea să o păzim, după canonul 3 al acestuiași (adică în scrisesele predanisiri și cele nescrise, după Zonara și Valsamon), așa și noi acesteși cu Părinții aceia zicându-le, rânduim, că, cele de mai sus trei rânduieli (tagme) ale celor ierosiți să se înfrâneze de muierile lor, în vreme de post, și de rugăciune după Pavel. Pentru că cei ce stau înaintea jertfelnicului se cuvine a fi înfrânați despre toate în vreme ce ierurghisesc, pentru ca să poată prin înfrânarea aceasta, să primească de la Dumnezeu, ceea ce cer de obște, sau în parte adică, după Zonara, sau pentru obștescul folos al norodului (după al 3-lea canon al sinodului din Cartagina). Deci oricare va

¹⁸⁷ Însemnează că Luca patriarhul fiind întrebat, câte zile se cade a se depărta de femeii cei ce vor a se împărtăși? A hotărât sinodicește, că trei zile să nu se apropie de femeile lor. Nu numai cei sfințiți, ci și mireni și mireasa. Căci, dacă Dumnezeu a poruncit evreilor trei zile să nu se apropie de muierile lor, gătindu-se să primească legea cea veche (Leșire: 19,15), cu cât mai vârtos se cuvine a le păzi acestea cei ce vor să primească întru sineși, nu legea, ci pe însuși puitorul de lege Dumnezeu, prin dumnezeiasca Euharistie? Și dacă Avimeleh (sau Aviatar) arhiereul, vrând a da pâinile punerii înainte, lui David și vitejilor lui, i-a întrebat, de sunt curați de femei, și ei au răspuns, că trei zile sunt de când sunt păziți de împreunarea cu femeie (I Împărați: 21,5). Cum nu se cuvine dar a fi trei zile curați de împreunarea femeiască (arătat că de femeile cele legiuite se zice, că într-alt chip nici este iertat a se apropia) cei ce vor să se cuminece cu stăpânescul Trup? Dar și cei ce vor să se căsătorească prin nuntă, se cuvine a se mărturisi și mirele și mireasa, a posti și a se pregăti, și înainte de a se începe dumnezeiasca Liturghie să se cunune, iar după ce se vor cununa, să se înceapă dumnezeiasca Liturghie, și sfârșindu-se să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine, păzindu-se a nu se împreuna în noaptea aceea, precum un preasfânt obicei și rânduială ca aceasta, și se păzea, și se păzește până acum de adevărații creștini cei ce vor să se mântuiască. Pentru aceasta după Valsamon, și mai sus numitul patriarh Luca, supune canonisirii pe cei nou căsătoriți care s-ar împreuna întru aceeași zi după sfânta Împărtășire. De aici încheiem din cea mai mare pe cea mai mică, că de este destulă spre gătirea dumnezeieștii Cuminecături depărtarea cea de trei zile de trupeasca amestecare, cu mult mai vârtos este destul spre aceasta postul cel de trei zile. Și cu toate că de dumnezeieștile canoane postul înainte împărtășirii, nu se rânduiește; cei ce pot însă a posti mai înainte de aceasta și o săptămână întreagă, bine fac. Vezi și subînsemnarea celui 63 apostolesc și cel al 7-lea al Neocesareei.

cuteza afară de apostolescul canon a opri pe mai sus numiții clerici de împreunarea cu femeile, să se caterisească¹⁸⁸.

CANONUL 14

Canonul sfinților, și de Dumnezeu purtătorilor Părinților noștri să stăpânească și întru aceasta, ca prezbiterul mai înainte de treizeci de ani să nu se hirotonească, măcar de ar fi omul cu totul vrednic, ci să aștepte. Că Domnul nostru Iisus Hristos, în anul al treizecilea s-a botezat, și a început a boteza, și a început a învăța; Așișderea, nici diaconul mai înainte de 25 ani, iar diaconița mai-nainte de 40 să nu se hirotonească.

(Sinod 1, can. 19; Sinod 4, can. 15; Neocesarea, can. 11; Cartagina, can. 21)

TÂLCUIRE

Canonul acesta anume așează pe cel al 11-lea al sinodului din Neocesareea, întărindu-le pe acela, și rânduind, a nu se hirotonisi treptele arătate mai-nainte de a ajunge cu vârsta la anii arătați. Căci și Domnul la vârsta de treizeci ani s-a botezat, și a început a învăța propovăduirea Evangheliei; precum arată dumnezeiescul Luca (cap. 3,23). Căruia se cuvine a urma și prezbiterii, ca niște învățători ai credincioșilor. Dar milostiv fie Dumnezeu, pentru călcarea sfințelor canoane cea de acum! Și dacă călcătorii canoanelor acestora nu se înduplecă de sfințiții și de Dumnezeu purtătorii și Sfinții Părinți, înduplece-se măcar de un om luman și mirean, care este împăratul Iustinian, care în a sa neara 123 zice, nu iertăm a se face prezbiter mai jos fiind cu vârsta de treizeci de ani; nici diacon mai jos de 25, nici ipodiamon mai jos de 20. Citește și pe cel al 19-lea al sinodului 1 și subînsemnarea celui al 11-lea al sinodului din Neocesareea.

CANONUL 15

Ipodiamonul nu mai puțin de 20 de ani să se hirotonească; iar dacă cineva din cei ce s-ar afla în orice fel de ieraticescă stare, afară de anii cei rânduți s-ar hirotonisi, să se caterisească.

¹⁸⁸ Hulesc latinii, zicând, că au greșit sinodul acesta legiuind Bisericii celei din Roma despre nunțile preoților, și că arătat se împotrivesc Sfântului Duh, celuia ce prin ei grăiește. Pentru că ecumenic fiind acesta, cu stăpânire legiuiește în toată lumea, fără vreo osebite, că și papii se supun sinoadelor, ca și toți arhieriei, precum Pelaghie al 2-lea aceasta zice. Însă nu au greșit sinodul acesta pentru nunta preoților rânduind. Fiindcă și Scripturii urmează, care voiește nunta să rămâie nedeslegată; și celui întâi ecumenic sinod, care s-au ferit de aceasta de a se face adică cu sila despărțirea nunții preoților. De vreme ce însă acest obicei în Roma era necălcăt, iar mai ales canon, și silea pe mulți fără voie a-i despărți (fără voie însă zic, că mulți iubind vrednicia preoției, și nu puteau a o dobândi având femei, erau siliți pentru slava epanghelmei a se despărți de femeile lor și nevrând); să curvească în urmă și să se înverșuneze, și țitioarea să aibă; pentru aceasta, zic, au oprit sinodul această silnicie, că pe arhieriei nevoie era a-i opri de nuntă pentru pricinile ce am zis la al 12-lea canon, și mai ales pentru a nu dărui fiilor lor lucrurile Bisericii. Iar pentru preoți nu este atât nevoie, pentru că preotul s-a rânduit a fi casnic unei mici parohii, sau unui sat. Iar în silă a se despărți, ceea ce pricinuia canonul cel din Roma a mărturisirii preoților (că desăvârșit se vor despărți de femei) este afară de lege, și leguire împotriva Sfântului Duh. Iar dacă prihănesc latinii pe acest sinod, pentru ce lucrează ceea ce s-a legiuit de el? Că pe preoții neamului maroniștilor celui de prin prejurul muntelui Libanului, ce se află în Fenicia, ce este de o cugetare cu latinii îi iartă să-și aibă muierile lor. Prihănească-se dar pe sineși ticății pentru că iartă pe arătații preoți ai maroniștilor ca și în ziua când se împreunează cu muierile lor să liturghisească, împotrivindu-se lui Pavel, și sfințelor canoane. Prihănească-se încă, și pentru că iartă în Lehia pe dreptslăvitorii preoții cei a doua oară căsătoriți, să-și aibă preoția numai de vor primi să se facă papiști.

TĂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște că oricare din aceste 4 stări se va hirotonisi afară de anii cei ziși, să se caterisească.

CANONUL 16

Fiindcă cartea faptelor predată de către Sfinții Apostoli șapte diaconi a se așeza, iar Părinții sinodului celui din Neocesareea, așa au zis arătat în canoanele cele de ei așezate, că șapte diaconi sunt datori a fi după canon, măcar oricât de mare ar fi cetatea. Și se va încredința din cartea faptelor. Noi cu apostoleasca zicere potrivit gândul Părinților, am aflat că cuvântul lor, nu a fost pentru bărbații cei ce slujesc Tainelor, ci pentru slujirea în trebuințele meselor, cartea faptelor așa având: „În zilele acelea, înmulțindu-se ucenicii, au făcut cârtire elinii împotriva evreilor, căci văduvele lor se treceau cu vederea întru slujba cea de toate zilele. Și chemând cei doisprezece pe mulțimea ucenicilor au zis: „Nu este cu plăcere nouă ca lăsând cuvântul lui Dumnezeu, să slujim meselor. Socotiți drept aceea fraților dintre voi șapte bărbați mărturisitiți, plini de Duhul Sfânt, și de înțelepciune, pe care să-i rânduiim la treaba aceasta. Iar noi întru rugăciune, și întru slujba cuvântului ne vom zăbovi, și a plăcut cuvântul acesta înaintea a toată mulțimea; și au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință, și de Duh Sfânt, și pe Filip, și pe Prohor, și pe Nicanor, și pe Timon, și pe Parmena, și pe Nicolae nemernicul antiohian; pe care i-a pus înaintea Apostolilor” (Fapte: 6,1). Acestea tâlcuindu-le dascălul Bisericii Ioan cel cu gura de aur, așa vorbește, vrednic lucru este de a se mira cineva, cum nu s-a rupt mulțimea pentru alegerea bărbaților! Cum nu s-au socotit lepădați și osândiți de către dânșii Apostolii! Dar oare ce dregătorie aveau aceștia? Și care hirotonie au primit? De nevoie este a o ști; oare cea a diaconilor? Dar însă, acest lucru în Biserici nu este; cea a prezbiterilor este iconomia? Cu toate că încă nici un episcop era, ci Apostolii numai. Drept aceea, socotesc, că nici a diaconilor, nici a prezbiterilor, nume a fi, cunoscut este și arătat. Deci, asupra acestora propovăduim și noi că, acei proziși șapte diaconi, să nu se ia pentru cei ce slujesc Tainelor, după protâlcuita învățătură, ci aceștia sunt, cei ce li s-au încredințat iconomia obșteștei trebuințe a celor atunci adunați, care ni s-au făcut nouă tip (formă) și întru aceasta, de iubirea de oameni, și de purtarea de grijă pentru cei lipsiți.

TĂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează, sau mai bine a zice îmbunătățește pe cel al 15-le al sinodului din Neocesareea. Care hotărăște a se afla numai șapte diaconi, și nu mai mulți și în cea mai mare cetate, precum cartea faptelor istorisește. Deci zic Părinții sinodului acestuia, că noi cumpănind tâlcuirea ce o au Părinții, cu cele zise în Apostoleștile Fapte pentru cei șapte diaconi, am aflat că aceea nu erau slujitori Tainelor ci ai meselor, precum din însăși faptele se înțelege. Drept aceea și Părinții aceștia unindu-se cu dumnezeiescul Hrisostom, propovăduiesc că diaconii acești, precum am zis, nu erau slujitori ai Tainelor, ci ai trebuinței celei de obște, și ai porțioanelor (sau pensiilor) creștinilor de atunci¹⁸⁹. Care ni s-au făcut pildă de iubire de oameni, și de purtare de grijă, ce trebuie să avem pentru săraci; și nu numai Părinții

¹⁸⁹ De aici unii îndemnându-se, zic, că acești șapte diaconi nu se cade a se zugrăvi ca slujitorii Tainelor cu tămâitoare, cu stihar, și cu orar, și cu capetele descoperite. Eu însă, văzând despre o parte pe purtătorul de Dumnezeu Ignatie scriind în epistolia cea către Traleseni, că arhidiaconul Ștefan liturghisea la Iacov fratele Domnului Liturghie curată și neprihănită. Și despre alta, văzând la capetele al 4-lea și al 46-lea ale cărții a 8-a a apostoleștilor așezământuri că se numără acei șapte diaconi cu episcopii și cu prezbiterii, și cu aceștia împreună se numără, din care unul era și Ștefan. Socotesc aceștiași au fost și diaconi slujitori ai Tainelor, și prin urmare, că nu este cu necuviință a se închipui slujitori Tainelor.

aceștia nu au urmat canonului pomenit de sinodul din Neocesareea, ci și împărații Iustinian, și Iraclie cei mai-nainte de dâșii, că cel I-ul o sută de diaconi, iar cel al doilea mai mult de o sută, au așezat în Biserica cea mare. Și de obște toate Bisericile, după avuțiile lor, au și numărul diaconilor, și al clericilor.

CANONUL 17

Fiindcă clericii oarecăror Biserici, lăsând pe a loruși Biserici, întru care s-au hirotonisit, către alți episcopi au alergat, și fără de știrea episcopului lor în străine Biserici s-au așezat, și din aceasta s-au întâmplat a se face ei nesupuși; poruncim, ca de la luna lui ianuarie al trecutului al 4-lea Indiction, nici unul din toți clericii, măcar în oricare treaptă s-ar întâmpla a fi, să nu aibă voie fără de în scrisă slobozenie a episcopului său, a se rânduî întru altă Biserică. Pentru că, cel ce de acum înainte nu se va păzi de aceasta, ci rușinând, cât din partea sa, pe cel ce a pus hirotonie asupra lui, să se caterisească și el, și cel ce fără cuvânt l-a primit.

(Apostolic, can. 12, 15, 33; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 11, 13, 20, 23; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3, 7, 8, 11; Laodiceea, can. 41, 42; Sardica, can. 7, 8, 15, 16, 19; Cartagina, can. 31, 63, 97, 98, 116)

TÂLCUIRE

Nu iartă canonul acesta să-și lase clericii Bisericile lor, și să se mute la altele, fără de știrea, și slobozitoare scrisoare a episcopului lor, pentru că din pricina aceasta se fac nesupuși.

CANONUL 18

Clericii cei ce cu pricinuire de barbaricească năpădire, sau altfel oarecum din întâmplare strămutându-se, când va înceta despre dâșii nevoia, sau năvălirile barbarilor, pentru au fost fugit, iarăși la Bisericile lor, poruncim să se întoarcă, și nu îndelungă vreme a le lăsa pe ele fără pricină. Iar dacă vreunul nu va face după canonul acesta, să se aforisească, până s-ar întoarce la Biserica sa, însăși aceasta dar să se facă și episcopului celui ce îl ține pe el.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 16, 19; Cartagina, can. 63, 98)

TÂLCUIRE

Nu numai pe clericii cei ce fără pricini își lasă Bisericile lor, nu-i iartă canonul acesta, ci nici pe cei ce se vor duce de la ele, ori pentru năvălirile barbarilor, ori poate pentru greutățile datoriilor și dărilor, ori pentru foamete, ori pentru ciumă, ori pentru oarecare întâmplare. Că poruncește, ca după ce va înceta pricina pentru care s-au dus, iarăși să se întoarcă la Bisericile lor. Iar de nu, să se aforisească și el, și episcopul ce-l ține în eparhia sa, până ce se va întoarce la ale sale.

CANONUL 19

Cum că se cuvine proestoșii Bisericilor, în toate zilele, iar mai cu deosebire în duminici pe toți clericii, și pe norod să-i învețe cuvintele evseviei (bunei cinstiri), din dumnezeiasca Scriptură culegând înțelesurile adevărului, și judecățile. Și să nu calce hotarele cele acum puse, sau predarea cea de la purtătorii de Dumnezeu Părinți. Ci, și scripturelnic cuvânt de s-ar porni, nu alt fel pe acesta să-l tâlcuiască, decât, precum au așezat luminătorii Bisericii, și învățătorii prin cărțile lor. Și mai mult întru acestea să sporească, decât alcătuind cuvinte ale lor, ca nu, poate cândva, nefiind îndestulați la aceasta, să cadă din cuviință. Că prin învățătura prozișilor Părinți, noroadele învățându-se de cele alese și bune, și cele nefolositoare, și vrednice de lepădat, viața își vor îndrepta spre mai bine, și nu se vor vâna de patima necunoștinței, ci luând aminte la învățătură, pe sineși se vor ascuți spre a nu pătimi rău, și de frica muncilor celor ce se gătesc, își vor lucra mântuirea.

(Apostolic, can. 58; Sinod 1, can. 2, 5, 16; Laodiceea, can. 19; Cartagina, can. 79, 131, 132, 133; Petru, can. 10; Grigorie, can. 6)

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, ca episcopii mai cu deadinsul, iar prin urmare și prezbiterii, în fiecare zi, iar mai vârtos duminicile¹⁹⁰ (sau și în celelalte sărbători) să învețe pe tot cler și pe norod, fiindcă întru aceste zile, încetând creștinii de la lucrul lor, se adună la Biserici, și ascultă dumnezeieștile cuvinte, și prin urmare, cei ce învață, mai mult folos le pricinuieste. Însă să nu învețe și cuvinte și noimele lor; ci din dumnezeieștile Scripturi, fără a ieși din hotarele și dogmele credinței, cele sinodicește întărite, sau afară din predarea purtătorilor de Dumnezeu Părinți. Și dacă când vor vorovi cuvânt al Scripturii întru alt chip, să nu-l tălmăcească, decât precum l-au tălmăcit în cărțile lor dascălii Bisericii; și mai mult să se sârguiască a spori întru a învăța cele ale dumnezeiștilor Părinți, decât a alcătui cuvinte ale lor. Ca nu cumva întrebuițând noime de ale lor, și neputând câteodată a le înțelege bine, să cadă de la cuviință, și de la adevăr. Căci din învățătura aceasta a Părinților învățându-se noroadele, care sunt cele folositoare sufletelor lor, și care nefolositoare, își prefac viața lor din răutate întru fapta bună, și din întunericul necunoștinței se izbăvesc. Și iarăși luând aminte la aceasta, și auzind chinurile și muncile ce vor să ia cei răi, pentru frica acelora, se depărtează de răutăți, și lucrează cele pentru mântuirea lor.

CANONUL 20

Să nu fie slobod episcopului întru altă cetate, ce nu este cuvenită lui, a învăța în public. Iar de se va vădi cineva făcând aceasta, să înceteze despre episcopie; să lucreze însă cele ale prezbiterului.

(Apostolic, can. 35; Sinod 2, can. 2; Sinod 3, can. 8; Antiohia, can. 13, 22; Sardica, can. 3, 11, 12)

TÂLCUIRE

Nu este iertat (zice canonul) vreunui episcop a învăța în arătare și în public, în eparhie străină, fără voia episcopului locului. Fiindcă acest fel de învățatură se face spre necinstea aceluia, ca cum acesta ar fi înțelept, și învățător, iar acela ar fi neînțelept și neînvățat. Și care se va arăta făcând una ca aceasta, să înceteze despre dregătoria episcopului, și să facă numai cele ce se cuvin prezbiterului. Însă în auzul poporului și obștește oprește canonul acesta a învăța, dacă în deosebire l-ar întreba pe episcop cineva pentru oarecare lucruri, și va răspunde, nu păcătuiește. Și nu se împotrivește canonul acesta celui 29 al sinodului al 4-lea pentru cele zise în al 35-lea al Apostolilor, pe care și citește-l.

CANONUL 21

Cei ce au căzut în vinovății canonicești, și pentru aceasta sunt supuși cei desăvârșite și purelnice caterisiri, și în locul mirenilor împinși, dacă de bună voie către întoarcere privind, se leapădă de păcatul, pentru care au căzut din dar, și s-au făcut pe

¹⁹⁰ Întru acest canon, s-au aflat o însemnare zicând așa. Însemnează canonul acesta, și miră-te cum astăzi nu se lucrează; că pe cuviosul patriarhul acela kir Ioan, ce se zicea al Calcedonului, care era în vremea lui Alexie Comnino, în toate duminicile învăța. Pentru aceea și se află învățăturile lui în carte preadeosebită. Se află însă și chiriadromion al lui Ioan, sau al lui Gheorghie Xifilin patriarhul Constantinopolului, și ale altor patriarhi și episcopi. Unit cu canonul acesta zice, și Sfântul Iustin în apologia a doua pentru creștini. Că, duminicile să adunau creștinii în Biserică din toate părțile, și după ce se citea în vremea Liturghiei, citirile Scripturii celei noi, și ale celei vechi, făcea proestosul sfătuire prin cuvânt, și chemare a urmării acestor bunătăți. Iar cum că și prezbiterii sunt proestoși ai Bisericilor, se arată și din cuvântul al 15-lea al Sfântului Grigorie Teologul, unde pe prezbiteri îi numește păstori, iar pe episcopi arhipăstori. Și Zonara încă împreună șezători în Altar cu episcopii pe ei îi numește.

sineși desăvârșit străini de același, în chipul clerului tunde-se. Iar de nu o vor alege aceasta de voia lor, grijească-și pletele ca și mirenii, ca unii ce au cinstit mai mult petrecerea cea în lume decât cereasca viață.

(Apostolic, can. 25; Sinod 1, can. 9; Sinod 6, can. 4; Neocesareea, can. 9; Vasilie, can. 3, 17, 32, 50, 70)

TÂLCUIRE

Câți ierosiți pentru canonicități vinovății, pentru curvie, zicând, sau precurvie, sau alte păcate de acest fel, desăvârșit și pentru totdeauna fiind caterisiți, și în formă de mireni îmbrăcați, și împreună cu mirenii stând în Biserică, poruncește canonul acesta, că de se vor pocăi de bună voie, și se vor depărta desăvârșit de păcatul acela, să-și tundă perii capului, adică să aibă semnul acel numit papalitra în creștet, care era chip și semn al clericilor¹⁹¹. Iar de nu se vor pocăi de bună voie, grijindu-și pletele, ca și cei lumești, ca de la chipul cel mirenesc rușinându-se, să vie cândva întru simțirea răutății lor, și să se pocăiască.

CANONUL 22

Cei ce pe bani se hirotonisesc, ori episcopi, sau ori de care clerici, și nu după cercetare, și alegere a vieții, a se caterisi poruncim. Încă și cei ce i-au hirotonisit.

(Apostolic, can. 29; Sinod 4, can. 2; Sinod 6, can. 23; Sinod 7, can. 4, 5, 19; Vasilie, can. 91; Epistola Ghenadie și Tarasie)

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta să se caterisească episcopii, și alții oarecare clerici, ce se vor hirotonisi prin darea de bani, și nu pentru vrednicie, și îmbunătățita lor viață; împreună și cei ce i-au hirotonisit; vezi apostolescul canon 29. Citește și suspină frate pentru călcarea unor canoane ca acestea atât de înfricoșate. Fiindcă în ziua de astăzi întru acest chip se lucrează simonia, ca cum ar fi o faptă bună, și nu eres urât de Dumnezeu, precum îl numește Preasfințitul Ghenadie. Dacă, după perilipsurile sfințitelor canoane, va căuta cineva lucrările cele bisericesti ale stării de acum, negreșit nu se dumirește, și nu află cea mai mică asemănare cu starea cea mai

¹⁹¹ Papalitra care și Garrara se numește este o rotundă tundere a părului din creștetul capului, și nu este obicei latinesc, ci a toată Bisericii răsăritenești și apusenești, precum din canonul acesta se adeverează, și de la sfinți. Că Ieronim, scriind către Augustin zice, rog pe cununa ta, asemenea și Augustin, scriind către episcopul Proculian, zice, să nu ai parte de cununa mea. Se face însă, nu spre cinstea Apostolului Petru, precum zic apusenii. Ci mai întâi și chiar, spre semnul chipului clericesc, după care aceștia se osebeau de cei ce nu erau clerici, precum zice canonul. Iar în urmă și după alegoricescul chip, spre închipuirea cununii cei de spini a Domnului, precum tâlcuiește Sfântul Ghermano în cea pentru tainica teorie. Deci clericii Bisericilor noastre, nu spre împodobire tunzând de sus și de jos puțin pletele, în cruciș adică, și în mijloc lăsându-le netunse, și cu totul nestricate, iar apusenii, fiindcă îl face acesta spre împodobire, deasupra și dedesubt răzând pletele, și mijlocul adeseori tunzându-l, și nepotrivite făcându-le făcut cu cununa sfinților, pentru aceasta Maxim Margunie în însemnarea 35 la canoanele sinodului din Antiohia, curvească cununa o a numit pe acela semn al latinilor. Vezi pe Dositei în Dodecavivlion la foaia 778 iar cum că se cuvine a face în creștetul capului aceste fel de cunună, și clericii noștri învață-se din canonul acesta. Că nu este drept hotare veșnice a strămuta, pe care le-au pus Părinții noștri. Pentru aceasta și Valsamon tâlcuind canonul 44 al marelui Vasilie zice, că clericii cei caterisiți se prefac, și cu chipul acesta se întocmesc canoanele, și cel 25 apostolesc, și cel 3 al marelui Vasilie, și câte alte canoane zic, ca unii ca aceștia să se arunce în locul mirenilor. Și alții, că, cei caterisiți, dacă în urmă de voie vor urî păcatul, și desăvârșit se vor părăsi de el, și se vor pocăi, aceștia să-și ia iarăși forma clericatului, ce au pierdut-o. Iar dacă aceasta este așa, arătat este dar că aceștia se suiau iarăși, la locul celor ierosiți, și își avea stare și cinstea șederii numai, nu și a lucrării treptei pierdute.

dinainte, spre a-și putea vindeca nedumerirea sa. Pentru că toți cei bisericești afară de lege i-au rânduiala, și asemeni viețuiesc, și se săvârșesc; pentru aceasta și jugul robiei zace asupra-ne, și sporește cu asprime. Noi însă nu simțim, și mai fără rușine facem fără de legi.

CANONUL 23

Pentru ca nimeni, ori din episcopi, sau din prezbiteri, sau din diaconi, dând preacurata Cuminecătură să cere harul de la cel ce se împărtășește pentru acest fel de împărtășire, bani sau orice fel de lucru. Că nici este cumpărat harul, nici cu bani am împărțit sfințenia Duhului, ci celor vrednici de dar, fără vicleșug se cuvine a se da. Iar de s-ar arăta cineva din cei numărați în cler, cerând de al acela, pe care îl cuminecă cu preacurata Cuminecătură, orice fel (de plată) să se caterisească, ca un râvnitor al rătăcirii, și a răutății lui Simon.

(Apostolic, can. 29; Sinod 4, can. 2; Sinod 6, can. 22; Sinod 7, can. 4, 15, 19; Vasilie, can. 91; Epistolia Ghenadie și Tarasie)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că nici un episcop, sau prezbiter, sau diacon, să nu ceară cu îndatorire de la aceea, pe care îi împărtășește cu dumnezeieștile Taine, parale, sau vreun alt fel de plată, oricât de mică ar fi, pentru dumnezeiasca Împărtășire. Căci darul sfintelor Taine nu se vinde, nici cu bani dăm sfințenia dumnezeiescului Duh. Ci fără plată, celor ce sunt vrednici de el; că pentru aceasta și darul de cei mulți se numește dumnezeiasca Împărtășire. Iar cel ce o ar face aceasta, să se caterisească, ca un următor al lui Simon vrăjitorului, care a socotit că cu bani se vinde harul Preasfântului Duh. Citește și pe 29 apostolesc.

CANONUL 24

Nu fie slobod vreunuia din cei ce se numără în ieraticasca tagmă, sau din monahi, a merge la alergarea cu caii (să privească), sau să sufere scenicele jocuri. Ci și de se va chema vreunul la nuntă, când vor intra însă jocurile spre jucările cele spre amăgire, să se scoale, și îndată să se ducă. Așa poruncind învățătura Părinților noștri; iar dacă vreunul s-ar prinde întru aceasta, sau să înceteze, sau să se caterisească.

(Apostolic, can. 42, 43; Sinod 6, can. 51, 62, 66; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 3, 54; Cartagina, can. 17, 70)

TÂLCUIRE

Nu este iertat vreunuia din cei sfințiți, sau din monahi, precum zice canonul acesta, să meargă la locurile acelea, unde se fac alergări de cai să privească, sau să asculte cântece de cele muieresti. Dar și la nuntă de va fi chemat vreun cleric: să meargă, însă când vor veni să cânte acest fel de cântări amăgitoare și satanicești, să se scoale și să fugă îndată, precum poruncește învățătura Părinților. Adică canonul 54 al sinodului din Laodiceea. (Măcar că acela adaugă, că nici alte priviri ce se fac la nunți, și la cine, nu se cade a privi cei sfințiți, ci trebuie a fugi.) Iar care se va prinde că a făcut aceasta, ori să înceteze, ori să se caterisească.

CANONUL 25

Pe lângă toate celelalte reînnoim și canonul cel ce învață, ca parohiile cele țărănești sau sătești ale fiecărei Biserici, să rămâie nestrămutate la episcopii cei ce le țin pe ele. Și mai ales de le-au iconomisit în vreme de treizeci de ani fără silă ținându-le. Iar dacă, în lăuntru celor treizeci de ani, s-a făcut oarecare pricire, sau s-ar face pentru ele, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptățit, a porni (judecată) pentru acestea la sinodul eparhiei.

(Sinod 4, can. 17; Cartagina, can. 128, 129, 130)

TÂLCUIRE

Canonul acesta înnoiește pe cel al 17-lea al sinodului al 4-lea pe care îl și pune anume; însă nu tot, ci parte din acela; pentru aceea și vezi tâlcuirea acestuia acolo.

CANONUL 26

Prezbiterul, carele din neștiință s-au poticnit la nuntă neiertată, de ședere împărtășească-se după cele legiuite nouă de sfințitul canon, iar de celelalte lucrări să se depărteze. Că destul este unuia ca acestuia iertarea, iar a binecuvânta pe altul cel ce este dator a-și vindeca rănile sale, este lucru necuviincios. Că binecuvântarea este împărtășire de sfințenie. Iar cel ce aceasta nu o are, pentru poticnirea cea din neștiință, cum o va da altuia? Deci, nici înaintea norodului, nici îndeosebi să binecuvinteze, nici trupul lui Hristos să-l împartă altora, nici altceva să liturghisească, ci îndestulându-se cu șederea mai sus, plângă-se către alții, și Domnului ca să i se ierte lui nelegiuirea cea din neștiință. Bine arătat fiind, că acest fel de nuntă neiertată se va dezlega, și nicidecum bărbatul va avea împărtășire cu aceia, pentru care s-au lipsit de sfințita lucrare.

(Apostolic, can. 19; Sinod 6, can. 3; Neocesareea, can. 2; Vasilie, can. 23, 27, 78)

TÂLCUIRE

Canonul acesta¹⁹² este însuși al 27-lea al marelui Vasilie; care rânduieste ca prezbiterul acela, care prin cununie ar lua prin neștiință pe vreo rudenie a sa, acela, fiindcă nu știa rudenia, pentru aceasta se iartă, și să aibă cinstea șederii împreună cu prezbiterii ceilalți. Iar de toate celelalte lucrări ale preoției să se depărteze. Adăogând sinodul că și cinstea șederii acesteia să o aibă, după ce mai întâi se va despărți de neiertata nunta aceea, pentru care s-a caterisit de preoție; că de nu se va despărți, nu numai că și de cinstea aceasta se va lipsi, ci se va supune și sub certări.

CANONUL 27

Nimeni din cei ce se numără în cler să nu se îmbrace în haină necuvenită, nici în cetate petrecând, nici în cale mergând, ci să întrebuințeze îmbrăcăminți cele acum obișnuite celor ce se numără în cler. Iar dacă unul va face una ca aceasta, pe o săptămână să se aforisească.

(Sinod 7, can. 16; Gangra, can. 12, 21)

TÂLCUIRE

Clericii, și cei ierosiți se cuvine a fi cucernici și după chipul cel din afară, pentru că Dumnezeu cu adevărat vede în inimă, iar oamenii privesc la starea cea din afară a trupului, după ceea ce este scris: „Omul vede în față, iar Dumnezeu vede în inimă”. (I Împărați: 16,7) Drept aceea din cele dinafară chibzuiesc și așezarea cea din lăuntru a inimii. Pentru aceasta și canonul acesta poruncește, ca nici un cleric să nu poarte haine nepotrivite epanghelmei sale. Adică de mult preț, și de mătase, sau și ostășești, nici în cetate aflându-se, nici în călătorie, ci să întrebuințeze hainele cele obișnuite

¹⁹² Din canonul acesta arătat se dovedește că toți prezbiterii (cum și arhierii) care se vor caterisi pentru arătatele lor vinovății, sau și de către duhovnicul cu sfătuire se vor opri pentru ascunsele lor păcate, cele vrednice de caterisire, sau și însuși muștrați de știință se vor paretisi, aceștia nu pot, nici a blagoslovi, nici a sfinți, nici vreo altă sfințită lucrare a face, nici întru ascuns, nici în arătare. Nici a cumineca pe cineva, nici Apă Sfințită a face, nici botezuri, nici masluri. Fiindcă întru toate sfințitele lucrări acestea, se face împărtășire de binecuvântare și de sfințenie, pe care ei nu o au, după cuprinderea canonului acestuia. Dar nici gândurile a asculta, și duhovnici a se face pot unii ca aceștia. Pentru că după Simeon al Tesalonicului (răspunsul 11) duhovnicescul părinte trebuie și a blagoslovi, și iertătoare rugăciune a rosti, și a liturghisi, și pe cei ce se mărturisesc a-i cumineca, și pentru cei ce se pocăiesc a mijloci. Și în scurt a zice, duhovnicul trebuie să aibă preoția lucrătoare, după Kitrus (vezi și subînsemnarea celui 39 apostolesc).

clericilor, adică cucernice și umilite. Iar care ar face dimpotrivă, să se aforisească pe o săptămână.

CANONUL 28

Fiindcă ne-am înștiințat că în osebite Biserici, struguri proaducându-se în Altar, după oarecare păzit obicei, liturghisitorii Altarului împreunându-i pe aceștia cu jertfa cea fără de sânge a proaducerii, așa pe amândouă împreună le împart poporului. Împreună am socotit, ca să nu mai facă vreunul din cei sfințiți aceasta, ci spre viața veșnică, și spre iertarea păcatelor singură proaducerea să se dea poporului. Iar aducerea strugurilor ca o pârgă socotindu-o ei, osebit binecuvântându-o iereii să dea dintr-înșea celor ce cer spre mulțumirea dăătorului rodurilor, prin care trupurile noastre, după dumnezeiasca hotărâre, cresc și se hrănesc. Deci dacă vreun cleric ar face afară din cele rânduite, să se caterisească.

(Apostolic, can. 3, 4; Sinod 6, can. 32, 57, 99; Cartagina, can. 40)

TÂLCUIRE

De vreme ce în unele locuri, după oarecare obicei proaduceau unii struguri și îi puneau pe Sfânta Masă, pe care unindu-i prezbiterii cu preacuratele Taine, le împărțeau pe amândouă împreună la norod, pentru aceasta poruncește canonul acesta, ca de acum să nu mai cuteze vreun prezbiter a face aceasta¹⁹³. Ci dumnezeiasca Cuminecătură singură să o dea celor vrednici, pentru viața veșnică, și pentru iertarea păcatelor lor¹⁹⁴. Iar struguri ca pe o pârgă să-i blagoslovească cu osebită rugăciune, și să-i împartă norodului, spre mulțumirea lui Dumnezeu. Iar care va face afară de canonul acesta, să se caterisească. Citește și pe cel al 3-lea apostolesc.

CANONUL 29

Canonul celor adunați în Cartagina învață, ca, sfintele altarului să nu se săvârșească, decât de oameni postiți, osebindu-se o zi a anului, întru care se săvârșește dumnezeiasca Cină, poate atunci, pentru oarecare pricinuri folositoare Bisericii după locuri, acei dumnezeiești Părinți, întrebuintând o iconomie ca aceasta. Dar pe noi nimeni silindu-ne a lăsa scumpătatea, hotărâm, apostoliceștilor, și părințeștilor predări urmând, că nu se cade în patruzecime a deslega joia săptămânii celei de pe urmă, și toată patruzecimea a o necinști.

(Apostolic, can. 69; Sinod 6, can. 89; Laodiceea, can. 49, 50, 51, 52; Cartagina, can. 48, 56; Dionisie, can. 1; Timotei, can. 8, 10)

¹⁹³ Drept aceea și preoții și arhieriei trebuie în vreme de ciumă, să întrebuinteze chip spre a împărțăși pe cei bolnavi, care să nu calce canonul acesta, punând în strafidă sfântul trup, ci în vreun vas sfințit, și de acolo să-l ia, sau ciocli, sau bolnavii, cu lingurița. Apoi vasul cu lingurița să se puie în oțet, și oțetul să se verse acolo unde se spală preoții după sfânta Liturghie, sau cu oricare chip ar putea, mai neprimejditor și canonicesc.

¹⁹⁴ Și nu numai osebit de struguri (sau de poamă) se cuvine a se da dumnezeiasca Împărțășire, ci de osebită și de însuși părțile celelalte puse în Sfântul Potir. Pentru aceasta și Simeon al Tesalonicului (cap 94) zice, că preoții se cuvine bine să ia aminte, a nu împărțăși pe creștini din părțile cele (adică din cea scoasă pentru Născătoarea de Dumnezeu, din cetele cele 9, nici din părțile cele scoase pentru fiecare nume ce pomenesc) ci din însuși trupul Domnului. Iar de vor fi mulți cei ce au să se împărțăsească (precum urmează mai ales în joia cea mare, la sărbătoarea nașterii Domnului, la al Sfinților Apostoli, și al Născătoarei de Dumnezeu) atunci să nu puie părțile în sfântul Potir, pentru ca să nu greșească, să împărțăsească pe vreunul dintr-înșele, ci să le lase pe sfântul Disc, și după ce va împărțăși pe norod, atunci punându-le, va săvârși, precum așa obișnuiesc a face și la lavrele cele mari ale Sfântului Munte. Îngrijindu-se prezbiterii la niște zile ca acestea, a scoate Agneț mai mare după analogia norodului ce are a se împărțăși.

TÂLCUIRE

Precum Domnul nostru Iisus Hristos în seara joiî celei mari, mai întâi a mâncat Cina cea de obște, și după aceea a dat dumnezeieștile Taine Apostolilor, cu un chip ca acesta au apucat a se ține obiceiul și în locurile Africii, mai întâi a mânca cei de acolo în joia cea mare oarecare desfătate mâncări, după Zonara, deslegătoare fiind a obișnuitei uscatei mâncări ce se face în toate zilele postului celui mare, și apoi să săvârșească Liturghie, și să se împărtășească cu sfințele Taine. Deci sinodul acesta îmbunătățind canonul al 48-lea al sinodului din Cartagina, care cuprinde acest obicei, rânduieste, că Părinții aceia, poate au întrebuintat iconomia aceasta, pentru oarecare pricini folositoare în locurile acelea; iar noi (zic Părinții acestui sinod) neavând vreo pricină, care să ne silească, a lăsa scumpătatea canoanelor, urmăm atât predaniilor Apostolilor, adică canonului al 69-lea al lor, care rânduieste, ca toți să postească sfânta patruzecime (întru care aceste patruzeci de zile se cuprinde și joia cea mare, și toată săptămâna mare) cât și cele ale Părinților, adică canonul 8 al Părinților din Laodiceea, care rânduieste, că nu se cade cineva a dezlega postul joiî celei mari a săptămânii celei de pe urmă a marelui post, și prin dezlegarea aceasta să necinstească, și să netrebnicească tot postul patruzecimii; ci trebuie toată patruzecimea a o postii cu mâncare uscată, împreună adică cu joia cea mare.

SIMFONIE

„Însemnează însă, că nu numai acest 48 al Cartaginei hotărăște, că se cuvine iereii postiți a Liturghisi, dar și cel 56 acestea zice, că aceasta s-ar fi adevărit și de sinodul cel din Niceea. Dacă însă se primejduiește cineva spre moarte, trebuie a-l cumineca și după ce a mâncat, după al 9-lea canon al Sfântului Nichifor. Iar dumnezeiescul Hrisostom categorisit fiind, pentru ce a împărtășit pe oarecare după ce au mâncat, scrie în epistolia cea către Chiriac episcopul: De am făcut aceasta să se șteargă numele meu din cartea episcopilor. Iar fiindcă că-mi zic așa, și prigonesc, surpe pe Pavel, care după ce a cinat, pe toți cei din casă i-a botezat. Surpe aceștia încă și pe Hristos, care după ce a cinat a dat Apostolilor împărtășirea. Pentru aceasta cei ce vor a se cumineca, până înainte de miezul nopții au voie a bea apă, și după aceasta se cuvine a nu pune nimic în gură, până după împărtășire. Citește și pe 69 apostolesc.”

CANONUL 30

Toate voind noi spre zidirea Bisericii a se lucra, am socotit a iconomisi și pe iereii cei ce se află în Bisericile cele barbaricești, ca apostolescul canon cel pentru a nu-și lepăda pe femeia sa cu pricinuire de evlavie, și a covârși pe cât ar putea, și a face lucruri mai presus de cele rânduite, din aceasta învoindu-se cu soțiile lor, de împreunarea cea unul către altul se depărtează. Hotărâm, aceștia să nu mai locuiască împreună cu ele, după nici un chip cândva, ca de aici să ne dea dovadă desăvârșită pentru făgăduință. Către aceasta însă pentru dânșii, nu pentru alt ceva, ne-am înduplecat, decât pentru împușinarea de suflet a socotelii lor, și pentru înstrăinarea moralurilor, și neîntărirea.

(Apostolic, can. 5; Sinod 6, can. 12, 13, 48; Gangra, can. 4; Cartagina, can. 3, 4, 33)

TÂLCUIRE

Fiindcă cei ierosiți ce se află în barbaria Africii, precum am zis, vrând să covârșească leguirea apostolicescului al 5-lea canon, care poruncește, a nu-și despărți vreun iereu pe femeia sa cu pricinuire de evlavie, se învoiesc cu femeile lor, și se depărtează de trupeasca împreunare; pentru aceasta canonul acesta hotărăște, că, cei ce au făcut așa, să nu mai locuiască împreună cu femeile lor după nici un chip. Întâi adică, pentru ca să arate cu despărțirea aceasta a împreună-locuirii, că nu pentru fățarnică, și mincinoasă evlavie, ci cu adevărat pentru dorul întregii înțelepciuni, și al fecioriei au făcut acest fel de făgăduință, și învoire. Și alta încă, pentru că, din deasa privire, și

împreună petrecere cu femeile lor, se îndeamnă iarăși spre trupeasca împreună cu dânsule. Însă și aceasta, zice, o am iertat lor, nu pentru altă pricină, ci pentru socoteala lor cea cu micșorare de suflet, și pentru sălbaticul lor moral, după Zonara, sau pentru străinătatea buneii rânduiei a bisericestilor moraluri, după Valsamon. Și pentru neîntărirea credinței lor. (Și vezi că însuși aceasta de o iartă sinodul în barbaria pentru pricinile acestea, la Roma nu o iartă a se face, pentru domesnicia moralurilor, pentru bisericasca buna rânduială, și pentru celelalte, și cu toate că obiceiul acesta de la Romani a urmat și în barbaria, după canonul al 4-lea al sinodului din Cartagina.) Citește și pe al 5-lea apostolesc.

CANONUL 31

Clericii cei ce liturghisesc, sau botează prin casele cele de rugăciune, care se află prin case, hotărâm a o face aceasta sub socotița episcopului celui de loc. Încât, dacă vreun cleric, aceasta nu o va păzi așa, să se caterisească.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 34, 59; Sinod 1 și 2, can. 12, 13, 14, 15; Gangra, can. 6; Antiohia, can. 5; Laodiceea, can. 58; Cartagina, can. 10, 62)

TÂLCUIRE

Nu iartă canonul acesta a liturghisi, sau a boteza, preoții prin cămări, sau în casa cuiva, cea de rugăciune, adică rânduie și afierosită spre rugăciune, nesfințită fiind însă, fără de voia și socotița episcopului de loc. Pentru că aceasta este parasinagoghi (adică complot) și apostasie împotriva episcopului, ci să o facă aceasta cu socotița și voia lor. Iar care nu o va păzi aceasta, să se caterisească.

CANONUL 32

Fiindcă au venit la știința noastră, cum că în țara armenilor, cei ce săvârșesc jertfa cea fără de sânge, numai vin proaduc la Sfințita Masă, nemestecându-l pe el cu apă, propunând ei pe învățătorul Bisericii pe Ioan cel cu gura de aur, care zice, prin tâlcuire la Evanghelia lui Matei acestea: „Pentru care pricină n-au băut apă după ce a înviat, ci vin?” (Voroava: 52). Pe alt eres rău din rădăcină zmulgându-l. Fiindcă sunt unii care întrebunțează în Taine apă, arătând că și când au predat Tainele, și când a înviat, a întins masă goală fără de taine, vin întrebunțând. Din rodul zice al viei (Matei: 26,29). Deci via, vin, iar nu apă naște. Și din aceasta ei socotesc că surpă învățătorul preaducerea apei întru sfințita jertfă. Ca nu și de acum înainte să fie ținuuți de neștiință, învățătura părintelui cu ortodoxie o descoperim. Că răul eres al idroparastaților vechi fiind, care în loc de vin, întrebunțează în jertfa lor numai apă, stricând acest de Dumnezeu purtător bărbat nelegiuia învățatură a acestui fel de eres, și arătând, că ei de-a dreptul se împotrivesc apostoleștei predări, au formăluit cuvântul cel pomenit. Fiindcă și în Biserica sa, unde i s-au încredințat păstoreasca administrație, a predat a se mesteca cu apă, când ar trebui a se săvârși jertfa cea fără de sânge, arătând dregirea cea din sânge și din apă din cinstita coastă a izbăvitorului, și mântuitorului nostru Hristos Dumnezeu, care s-a vărsat spre învierea a toată lumea, și spre izbăvirea de păcate. Și prin toate Bisericile încă, unde duhovniceștii luminători au strălucit, această rânduială de Dumnezeu dată stăpânește. Fiindcă și Iacov fratele cel după trup al lui Hristos Dumnezeului nostru, căruia întâi i s-au încredințat scaunul Bisericii Ierusalimului. Și Vasilie, episcopul Bisericii Chesarenilor, a căruia laudă s-a răspândit prin toată lumea, în scris predând nouă tainica sfințita lucrare, așa săvârșind în dumnezeiasca Liturghie din apă, și din vin a dat sfințitul Pahar. Și cuvioșii Părinți cei ce s-au adunat în Cartagina, așa anume au pomenit, ca întru cele sfinte nimic mai mult decât trupul, și sângele Domnului să se proaducă, precum și însuși Domnul a predat, adică pâine, și vin, cu apă amestecat. Deci dacă vreun episcop, sau prezbiter, nu după predata de Apostoli rânduială face, și neamestecând apa cu vin, așa va proaduce jertfa

cea preacurată, să se caterisească, ca unul ce cu nesăvârșire pe Taină o vestește, și înnoiește cele predate.

TÂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează răul obicei, care apucase a se ține în țara armenilor, a liturghisi adică numai cu vin, fără a-l amesteca cu apă, după bisericeasca predare. Și fiindcă ei aduc, spre adevărea acestui fel de obicei al lor, mărturie din tâlcuirea, ce face Ioan Hrisostom la Evanghelia lui Matei, și socotesc că acest dumnezeiesc Părinte fiindcă zice acolo, că Domnul, și mai-nainte de înviere, și după Înviere, a întrebuințat vin, surpă prin cuvântul acesta pe unirea apei la Taine. Pentru această greșită înțelegere a lor, Părinții aceștia arată adevărata înțelegere a cuvintelor sfântului, zicând că, fiindcă era un eres vechi ce se numea al idroparastaților care numai apă întrebuințau la dumnezeiasca Taină, și nu vin. Dumnezeiescul Hrisostom surpând acest fel de eres, așa a grăit cuvântul, și nu ca cum primind acest rău obicei al idroparastaților. Fiindcă însuși sfântul acesta prin dumnezeiasca sa Liturghie a predat Bisericii Constantinopolului, că în jertfa cea fără de sânge a Tainelor, să se amestece apă cu vin, spre arătarea sângelui, și a apei ce au ieșit din cinstita coasta Domnului, fiind spânzurat pe Cruce, pentru lăsarea păcatelor și învierea a toată lumea. După evanghelică zicere aceea: Unul din ostași cu sulița a împuns coasta Lui, și îndată a ieșit sânge și apă. Și nu numai Hrisostom, ci și Iacov fratele lui Dumnezeu, și întâiul ierarh al Ierusalimului¹⁹⁵. Și marele Vasilie în liturghiile sale.

CANONUL 33

Fiindcă ne-am înștiințat că în țara armenilor, numai cei din neamul preoțesc se așează în cler, urmând obiceiurilor iudaicești, se apucă a lucra aceasta, iar unii dintre dânșii și netunși, se așează ieropsalți, și anagnoști ai dumnezeiescului lăcaș. Am socotit, ca de acum, să nu fie cu puțință celor ce voiesc a înainta pe oarecare în cler, privind la neamul celui ce se proheirisește. Ci ispitindu-i, de vor fi vrednici după hotărârile cele puse în sfințitele canoane, a se număra în cler, pe aceștia să-i prohibisească bisericești, ori de au fost din strămoși preoți, ori și de nu. Dar nici a ierta pe cineva dintre toți, a rosti în amvon, dumnezeieștile cuvinte către popor, după rânduiala celor în cler numărați. Dacă nu vreo ieraticăscă tundere va întrebuința unul ca acesta, și de nu va primi canonicăscă binecuvântare de la păstorul său. Iar de se va vădi cineva făcând afară de cele mai sus scrise, să se aforisească.

(Apostolic, can. 77; Sinod 7, can. 14; Laodiceea, can. 23; Cartagina, can. 22)

TÂLCUIRE

Și canonul acesta pe cei ce se află în țara armenilor îi îndreptează, care nu numai clerici făceau pe singuri cei ce se trăgeau din neam ieraticesc, urmând obiceiului iudeilor, care făceau prezbiteri pe cei ce se trăgeau din singură seminția lui Levi. Ci și cântăreți, și citeți așeza în Biserică, fără hirotésie de arhiereu. Rânduiesc (Părinții sinodului acestuia) că de acum înainte să nu caute, de este din neam ieraticesc cel ce are a se hirotonisi, ci să-l ispitească de este cu adevărat vrednic a se face cleric. Și pe lângă acestea, ca să nu lase pe vreunul să rostească în amvon dumnezeieștile cuvinte

¹⁹⁵ Însemnează că Liturghia fratelui Domnului, după canonul acesta, este primită. Care din vechime se săvârșea în Palestina, iar acum nu este lucrătoare, și numai în oarecare locuri, și uneori se săvârșește. Iar Valsamon că și sinod ecumenic o primește, zice însă la întâia întrebare a lui Marcu al Alexandriei, că nu este primită. Poate pentru că la unele locuri se vede a fi minciunoșită. Că, „De tine se bucură”; ce zice să se cânte după, „Mai ales pentru Preasfânta Preacurata” nu este veche cântare, ci mai de curând. Vezi și catehisul. Dar și Emanuil Malaxos în capul 220 al Nomocanonului istorisește cum că Biserica a întrebuințat Liturghia lui Iacov până în zilele marelui Vasilie.

norodului¹⁹⁶, de nu va lua mai întâi, de la arhiereu canonicasca pecetluire de citeț. Iar care va face afară de acestea, să se aforisească.

CANONUL 34

Și aceasta încă ieraticescul canon luminat vorovindu-o, că vinovăția congiurației, sau a patriei și de legile cele dinafară cu totul s-a oprit; cu mult mai vârtos dar în Biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta, și noi ne sârguim a păzi, încât de s-ar afla oarecare clerici, sau monahi, sau conjurându-se sau întovărășindu-se, sau prilejuri pândind asupra episcopilor, sau conclericilor, cu totul să cadă din treapta sa.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 1 și 2, can. 13, 14, 15; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 10, 62)

TÂLCUIRE

Canonul acesta este însuși cel al 18-lea al sinodului al 4-lea și citește tâlcuirea lui acolo, vezi însă și tâlcuirea celui apostolesc 31.

CANONUL 35

Nu fie iertat vreunuia din toți mitropoliții, săvârșindu-se vreun episcop ce ar fi supus scaunului său, lucrurile lui, sau cele ale Bisericii lui, a le lua, sau a-și-le însuși, ci fie sub paza clerului Bisericii, a căruia răposatul se află întâișezător, până la înaintarea altui episcop. Afară de nu au rămas clerici în Biserica aceea. Că atunci mitropoitul acestea le va păzi neîmputinate, toate dându-le episcopului ce se va hirotonisi.

(Apostolic, can. 40; Sinod 4, can. 22; Antiohia, can. 24; Cartagina, can. 30, 89)

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește și pe mitropoitul despre a lua lucrurile unui episcop supus al său, după ce ar trece din viața aceasta. citește-l și pe cel 40 apostolesc.

CANONUL 36

Înnoind cele legiuite de cei o sută cincizeci Sfinți Părinți, ce s-au adunat întru aceasta de Dumnezeu păzită și împărătească cetate, și ale celor șase sute treizeci, ce s-au adunat în Calcedon, hotărâm, ca scaunul patriarhului Constantinopolului, să dobândească presbiile (pronomiile) cele întocmai cu ale scaunului Romei celei vechi, și întru lucrurile cele bisericesti, ca acela să se mărească, al doilea după acela fiind, după care numeră-se scaunul al marei cetăți a Alexandrenilor, apoi cel al Antiohiei, și după acesta, cel al cetății Ierusalimlenilor.

(Apostolic, can. 30; Sinod 2, can. 3; Sinod 4, can. 28)

TÂLCUIRE

Canonul acesta reînnoiește pe canonul 3 al sinodului al 2-lea ecumenic, și pe cel al 28-lea al sinodului al 4-lea ecumenic, care cuprind pentru pronomiile scaunului

¹⁹⁶ Însemnează că, după cartea a doua capul 57 al apostoleștilor așezământuri, celelalte cuvinte al dumnezeieștilor Scripturi citețul le rostea norodului pe loc înalt în mijloc stând, iar Evangheliile diaconul, sau prezbiterul. Iar după Teologul Grigorie, precum zic unii, și Evangheliile, se vede că le zicea el în cel întâi înfruntătorul cuvânt împotriva lui Iulian: „Și ce, nu trebuia aceste (adică evangheliceștile porunci) a le ști cu scumpătate, cel ce s-a învrednicit de cinstea dregătoriei altarului celui mare, a se face citeți oarecând al dumnezeieștilor cuvinte? Iulian adică. Dar poate dumnezeiești cuvinte, ce acela citea, să fi fost și alte Scripturi, dar nu și Evangheliile. Care zice sfântul adică, că Iulian le citea, nu însă și că citea Evangheliile, măcar deși alcătuirea cuvântului aceasta dă a înțelege. Ori aceasta o zice teologul așa, și pentru că în cuvintele ce se citesc în Biserică de către citeți, au și ziceri multe al Evangheliei semănate într-însele.

Constantinopolului, care căror tâlcuiri veștile la locul lor, citește și canonul al 6-lea al sinodului I ecumenic, și subînsemnarea aceluia, în care vorbim pentru cei 5 patriarhi.

CANONUL 37

Fiindcă în osebite vremi s-au făcut barbaricești năvăliri, și mai multe cetăți din acestea au ajuns a fi supuse celor fără de lege, încât de aceasta nu putea întâiul șezător al unei cetăți ca aceștia după hirotonia cea asupra lui, să-și primească scaunul său, și a se înscăuna într-însul cu ieraticescă așezare, și așa după obiceiul ce apucase a se ține hirotoniile, și toate cele ce episcopului se cuvin, și a lucra și a întrebuița. Noi păzind acestea, și sevasul preoției, și nicidecum voind spre vătămarea bisericestilor drepturi, păgâneasca înjurare a se lucra, celor așa hirotonisiți, și pentru prezisa cauză neașezându-se în scaunele lor. Am hotărât, să se păstreze neprejudicare, ca și hirotoniile deosebiților clerici să le facă, și stăpânirea presedenției după același hotar a o întrebuița, și adevărată, și legiuită să fie toată ocârmuirea cea purcezătoare de sub dânșii. Că nu se va opri de nevoia timpului, și de scumpătatea descrierii, hotarul iconomiei.

(Apostolic, can. 36; Ancira, can. 18; Antiohia, can. 17, 18)

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că, de vreme ce oarecare arhieriei după ce s-au hirotonisit, nu au putut merge la scaunele și eparhiile lor¹⁹⁷ fiindcă s-au robit de năvălirile barbarilor; pentru aceasta sinodul păzind cinstea și sevasul arhieriei, și nesuferind, ca robirea barbarilor să pricinuiască împiedicare bisericestilor dreptăți, hotărăște, că, cei într-acest chip hirotonisiți, iar pentru prilejul, și frica barbarilor nu au putut a se așeza la scaunele lor, neînvinuit să facă hirotoniile trebuincioșilor clerici al eparhiei lor, și depărtați fiind ei de ea, precum canoanele povățui, și să-și aibă cinstea, și stăpânirea proedriei lor, după același hotar, adică precum s-a hotărât a fi eparhia lor, întâi, adică, sau a doua, sau trei, și mai departe. Și câte ar lucra cu arhieriasca dreptate, adică ca arhieriei, să fie adevărate și legiuite. Căci măcar că scumpătatea, adică de a merge ei la scaunele lor, și a lucra unele ca acestea, s-au micșorat pentru nevoia vremii, și a barbarilor. Însă nu se va micșora de aceasta și hotarul iconomiei, adică și de a lucra ei acestea la scaunele lor, măcar departe fiind de ele.

CANONUL 38

Canonul cel așezat de Părinții noștri, și noi îl păzim, care așa învață, de s-ar fi înnoit vreo cetate din porunca împărătească, sau încă și de s-ar înnoi, politiceștilor și publicelor forme, urmeze și rânduiala lucrurilor celor bisericesti. Acest canon este însuși al 17-lea al sinodului 4. Și vezi-i tâlcuirea acolo.

(Sinod 4, can. 17)

CANONUL 39

Fratele, și sinliturghisitorul nostru Ioan proșezătorul Ostrovului Kiprilor, împreună cu poporul său, în eparhia Elispontului, pentru barbariceștile năpădiri, și spre a se slobozi de păgâneasca robie, și curat se supune scripturile precreștineștei stăpâniri, mutându-se din numitul ostrov; cu purtare de grijă a iubitorului de oameni Dumnezeu, și cu osteneala iubitorului de Hristos, și a binecinstitorului împăratului nostru, hotărâm, ca neînnoite să se păzească pronomiile cele date scaunului bărbatului celui

¹⁹⁷ Scaun se zice, nu chiar parohia, ci ceea ce este locuită cu creștini, și cu clerici. Drept aceea cei ce hirotonisesc în numele oarecăror cetăți, sau orașe sau sate care de creștini, și clerici, sunt pustiite, aceștia proestoinșind un loc fără de locuitori credincioși, și fără clerici, sunt dintre cei neatârnat hirotonisiți, după papisticeasca idolopie a lor (adică facere de idoli), a patriarhilor răsăritului care este afară de canoane, după cel al 6-lea al sinodului 4. Pentru aceasta unii ca aceștia nu trebuie a se cinsti cu presedenție de episcop.

mai sus numit de către purtătorii de Dumnezeu Părinți cei întâi adunați în Efes, ca Iustinupolul cel nou să aibă dreptul cel al Constantinopolului, și preaiubitorul de Dumnezeu episcopul cel așezat asupra ei, să șadă mai sus decât toți cei ai eparhiei Elispontenilor, și de către episcopii săi să se hirotonisească, după vechiul obicei. Că obiceiurile cele în fiecare Biserică, și de Dumnezeu purtătorii Părinții noștri au socotit să se păzească; episcopul cetății Chizicenilor supus fiind întâiului șezător a prezisului Iustinianupol, potrivit tuturor celorlalți episcopi, celor de sub arătatul întâiului șezător preaiubitorul de Dumnezeu Ioan. De către care, trebuința cerând, și episcopul al aceleiași cetăți a kizicenilor se va hirotonisi.

(Apostolic, can. 34; Sinod 1, can. 6, 7; Sinod 2, can. 2, 3; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 36; Antiohia, can. 9)

TĂLCUIRE

În timpul împăratului Iustinian al doilea, Ioan arhiepiscopul Ciprului ducându-se din eparhia sa împreună cu norodul său, a venit în eparhia Elespontului (iar Elespontul este, după Valsamon răsăriteneștile hotare, cele de la Avid, adică cetatea cea răsăritenească din afară, ce se întind până la Tracia; iar după Hrisant, gâtul mării cel ce se întinde de la Tenedo până la Caliupoli) atât pentru năvălirile barbarilor, cât și pentru că slobozindu-se din robia lor, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și cu silința împăratului s-au supus împărăției grecești. Pentru aceasta canonul acesta poruncește să se păzească întregi pronomiile cele hărăzite scaunului Ciprului, de către canonul al 8-lea al sinodului al treilea, și noul Iustinianupol acesta să aibă dreptul Constantinopolului (adică să fie și acesta neatârnat ca și aceia sau, precum cea asienească, ponticească, și trachicească s-au supus scaunului Constantinopolului, precum am zis la canonul 28 al sinodului al 4-lea, așa și eparhia Elespontului să se supună scaunului Ciprului) și să se hirotonisească arhiepiscopul acesteia de către episcopii săi, după vechiul obicei. Deci, mitropolitul cetății Chizicului să se supună celui al Ciprului, precum și toți episcopii cei din Cipru, și trebuința cerând, de dânsul să se hirotonisească.

CANONUL 40

Fiindcă a se lipi de Dumnezeu prin depărtarea din tulburările vieții, este faptă foarte mântuitoare, trebuiește noi nu necercetat a primi afară de vreme pe cei ce aleg viața monahicească. Ci a păzi hotarul cel predat nouă de către Părinții și întru acestea, încât atunci se cuvine a se primi dând mărturia vieții celei după Dumnezeu, ca adevărată, și din cunoștință, și cu judecată făcută, după împlinirea cuvântului. Deci să fie cel ce va a se supune sub jugul monahicesc, numai puțin, decât de zece ani, supuse această vreme întâiului șezător, și cercării celei de dânsul, de va socoti că este mai de folos a-i prelungi vremea, spre introducere în monahiceasca viață, și așezare. Că deși marele Vasilie în sfințitele sale canoane, pe ceea ce de voie se aduce pe sine lui Dumnezeu, și îmbrățișează fecioria, de șaptesprezece ani fiind, legiuiește a o numără în ceata fecioarelor, Deci dar noi urmând pildei celei pentru văduve, și diaconițe, analoghicește (și proporționat) am îngrădit a fi în numita vârstă și cei ce aleg monahiceasca viață. Că la dumnezeiescul Apostol este scris: Văduva de șaizeci de ani cu vârsta a se număra în Biserică. Iar sfințitele canoane, au predat diaconița a se hirotonisi la vârsta de patruzeci de ani, Biserica cu dumnezeiescul dar mai întărită fiind, și văzând că sporește înainte, și întărirea și asigurarea credincioșilor întru păzirea dumnezeieștilor porunci, care și noi prea bine înțelegându-o aceasta, desăvârșit am rânduit, bunăcuvântarea harului celui ce voiește să înceapă nevoințele cele după Dumnezeu, ca oarecare pecete în grabă noi însemnându-o întru el, de aici ele spre a nu se lenevi pe multă vreme, și a nu se zăbovi punând noi la cale, mai ales cu adevărat grăbindu-ne și către a bunului alegere: și așezare.

(Sinod 1, can. 9; Sinod 4, can. 15; Sinod 6, can. 14; Cartagina, can. 6, 51, 153; Vasilie, can. 18, 24)

TÂLCUIRE

Cei ce voiesc a se face monahi, sau monahii, nu se cuvine, după canonul acesta, a se primi fără cercetare; și afară de vremea cuviincioasă, și de hotarul cel dat de dumnezeieștii Părinți (și mai ales de marele Vasilie). Ci atunci se cuvine a se primi mărturisirea, și făgăduința ce vor da unii ca aceștia către Dumnezeu, ca adevărată, și din a lorși voință făcută, după ce se va deplini judecata minții lor, precum în canonul 18 zice marele Vasilie, și mai ales întru a sa a 15-a hotărâre pe larg. Deci cel ce voiește a se face monah, să nu fie mai puțin de zece ani, însă în stăpânirea arhiereului să fie de a-i face cercarea lui, și să-i adaoge anii (după măsura socotinței sale celei din fire), de va socoti mai de folos. Căci deși marele Vasilie în pomenitul canon al său, rânduiește, a se împreună număra în ceata fecioarelor fecioara ce va fi mai sus de șaisprezece, sau șaptesprezece ani. Dar noi (zic Părinții acestui sinod) urmând pildei văduvelor, și a diaconițelor, acei 16 și 17 ani ai lui Vasilie, în zece ani am împuținat. Căci, Apostolul rânduiește: Să se numere văduva în Biserică, nu mai puțin de 60 de ani. Iar Părinții sinodului al 4-lea zic să se hirotonisească diaconița în vârstă de 40 de ani, în canonul al 15-lea. Văzând noi Biserica lui Dumnezeu sporind cu dumnezeiescul dar, și statornicia ce arată creștinii întru păzirea dumnezeieștilor porunci. Acestea și noi bine socotindu-le, canonul acesta am rânduit, întipărind în fragedul suflet al celui ce vrea să înceapă duhovniceștile nevoițe ale monahilor, ca pecetea, buna cuvântare a dumnezeiescului dar, și întărindu-l pe el în canonul acesta, nu spre a se lenevi în multă vreme despre lucrarea faptelor bune, ci spre a alege în grabă partea cea bună.

CANONUL 41

Cei ce se află prin cetăți, sau prin sate, voind a se duce în închideri, și a lua aminte de sineși în singurătate, mai întâi trebuie a intra în mănăstire, și a se învăța singuratica petrecere, și în vreme de trei ani exarhului mănăstirii întru frica lui Dumnezeu a se supune, și după toate chipurile, precum se cuvine, împlinind ascultarea. Și așa mărturisind despre proalegerea cea întru acest fel de viață, și că din toată inima de bună voie o îmbrățișează aceasta, să se ispitească de către proșezătorul (presedentul) locului. Apoi așa alt an, să stăruiască în afară de închisoare, ca scopul lor mai mult să se arate. Că atunci vor da deplină încredințare, că nu vânându-se de deșarta slavă, ci pentru însuși binele cel adevărat, vânează liniștea aceasta. Iar după împlinirea a atâtui timp, de vor rămâne întru aceeași proalegere, să se închidă ei, și să nu le mai fie iertat, când vor voi, a se depărta din acest fel de singurătate. Fără numai dacă pentru vreun obștesc folos, sau pentru vreo altă nevoie ce îi silește pe ei de moarte, s-ar trage către aceea, și așa, cu bincuvântarea episcopului locului. Iar afară de zisele pricinuri, apucându-se a ieși din locuințele lor, mai întâi adică fără voia lor să se închidă în pomenita închisoare, iar apoi cu posturi, și cu alte aspre petreceri să-i vindece pe ei. Știind, după ceea ce este scris: „Că nimeni punând mâna pe plug, și întorcându-se înapoi, este îndreptat întru Împărăția Cerurilor” (Luca 9,62).

TÂLCUIRE

Mare, și îndrăzneată faptă este, că, îndată din lumeasca viață, a se depărta cineva, și a se închide în lăuntru în închisori (precum în peșteri, sau în alt fel de locuință închisă), și de la o covârșire să sară la altă covârșire, de la noianul vieții zic, cel mult tulburător, la noianul cel cu anevoie umblat al liniștii. Pentru aceasta Părinții aceștia, în canonul acesta, rânduiesc, că cei ce voiesc a o face aceasta, mai întâi să meargă în mănăstire, și după ce trei ani vor arăta întru toate ascultarea către egumenul, să se cerce de către arhiereul, de vor mărturisi că de bună voie, și din toată inima doresc acest fel de

depărtare. Apoi după aceasta, să se liniștească în vremea unui an afară de închisoare, pentru ca să dea mai multă încredințare, că nu pentru slava deșartă, ci numai pentru binele liniștirii, doresc viața aceasta. Și dacă după toate acestea vor sta statornici în cugetarea și sârguința aceasta, atunci să se închidă, și mai mult să nu aibă a ieși afară, când vor voi, afară numai pentru obștescul folos al norodului, și pentru primejdie de moarte. Însă și atunci să iasă cu blagoslovenia, și cu voia episcopului locului. Iar dacă fără de pricinile acestea ar ieși, în silă să se închidă iarăși în pomenita lor închisoare, și cu postiri, și cu alte rele pătimiri, să se canonisească, pentru ca să se învețe, că, precum a zis Domnul: „Cel ce pune mâna sa pe plug, adică cel ce va începe viețuirea cea după Dumnezeu, apoi se va întoarce la lumeasca viață, acesta nu poate a merge drept la Împărăția Cerurilor”.

CANONUL 42

Cei ce se zic pustnici, care poartă negru, și plete la cap, înconjurând prin cetăți, printre bărbați mireni, și printre femei petrecând, și epanghelma lor ocărând, hotărâm de vor alege a-și tunde pletele, primind și chipul celorlalți monahi, aceștia să se așeze în monastire, și între frați să se numere. Iar de nu o vor alege aceasta, desăvârșit să fie goniți din cetăți, și să locuiască în pustietăți, din care și pe numirea lor o au plăsmuit.

TÂLCUIRE

Fiindcă din vechi mulți amăgitori de noroade, pustnici numindu-se, purta negre, și plete la cap, și înconjurau prin cetăți, printre bărbați și femei, ocărând epanghelma monahicească. Pentru aceasta poruncește canonul acesta, că unii ca aceștia, de voiesc a-și tunde părul, ca și ceilalți monahi ce se află prin monastiri¹⁹⁸, și a se așeza în monastire, bine. Iar de nu vor voi desăvârșit să se gonească de prin politii, și să se ducă să locuiască în pustietăți, de unde mincinos, și nu cu adevărat, s-au numit pe sineși pustnici.

CANONUL 43

Cu puțință este creștinului a alege viața asceticească (nevoitoare), și pe ameteala cea mult tulburătoare a lucrurilor vieții lepădându-o să intre în monastire, și după chipul monahicesc să se tundă, măcar în ori ce fel de greșeală s-ar prinde; că Mântuitorul nostru Dumnezeu a zis: „Pe cel ce vine către mine, nu-l voi scoate afară” (Ioan: 6,37) fiind dar că monahiceasca petrecere, ne închipuiește nouă pe viața cea întru pocăință, împreună binevoim celui ce cu adevărat se adaogă către aceasta. Și nici un chip îl va opri pe el despre împlinirea scopului său.

(Sinod 1 și 2, can. 2)

TÂLCUIRE

Precum se vede, voind unii a se face monahi, se opreau de către oarecare, poate pentru păcatele ce ar fi făcut. Pentru aceasta canonul rânduieste, că are voie fiecare creștin (de sineși stăpân fiind adică, și nu sub stăpân, după cel apostolesc 82) a se

¹⁹⁸ Însemnează că din canonul acesta, monahii cei ce sunt în chinovii și în monastiri, se cuvine a-și tunde măsurat părul capului, atât din canonul acesta, cât și din cuvântul cel pentru feciorie al marelui Atanasie, și din cel 1 pașnic al lui Grigorie Teologul, și din multe istorii al Lavsaiconului. Fiindcă la monahi vremea aceasta, este vreme de plângere, după Hrisostom (voroava 56 Matei) și după Ioan al Scării. Iar Dumnezeu prin Isaia zice, că semn de plângere, și de tânguire, și de bocit, este raderea capului (Isaia: 22,12). Și dacă, după Pavel, de obște tot bărbatul purtând plete se slutește, cu mult mai vârtos monahii, și mai ales tineri, și diaconii? Că unii ca aceștia, cu cât smintesc pe ceilalți cu fețele lor, cele tinere și fără barbă, pe atât smintesc și cu pletele lor cele lungi și pieptănate. De acestea dar se cade a se păzi cei ce păzi cei ce se află prin cetăți, și mai ales în Constantinopol.

lepăda de lume, și a se duce în monastire spre a se tunde¹⁹⁹, măcar de ar fi făcut și păcatul cel mai mare. Fiindcă și Domnul a zis: că „pe cel ce vine către Mine nu-l voi scoate afară”. Deci de vreme ce viața monahilor închipuiește pe pocăință, precum și stâlpul închipuiește pe lucrul cel ce se scrie pe el. Pentru aceasta și noi ne mulțumim, și împreună ne bucurăm cu cei ce o procinstesc pe ea, și nici o pricină (de păcat adică, nu și de sub stăpânire) nu-i va opri pe unii ca aceștia de la împlinirea țintirei lor. Zice însă și canonul 25 al lui Nichifor, că dacă fiind cineva bolnav, ar cere monahicescul chip, se cade a i-l da, fără întârziere de vreme, și darul să nu i se oprească. Tot aceasta o zice și Valsamon, și Simeon al Tesalonicului; însă fără de bătrân, care urmează al primi pe el spre supunere, nici un monah să se facă, după canonul al doilea al sinodului întâi și al doilea.

CANONUL 44

Monahul prinzându-se în curvie, sau luând femeie spre împărțășirea nunții, și spre împreună petrecerea, certărilor celor ce curvesc după canoane se va supune.

(Sinod 4, can. 16; Ancira, can. 19; Vasilie, can. 6, 18, 19, 20, 60)

¹⁹⁹ Tunderea aici canonul zice pe chipul cel mare și Îngeresc, fiindcă, după Valsamon (la tâlcuirea canonului al 2-lea al sinodului din Sfânta Sofia), chiar tunderea este îmbrăcarea cea în chipul cel mare și Îngeresc. Trebuie însă a ști, că din început chipul monahicesc a fost unul și singur, cel mare adică, precum scrie Sfântul Teodor Studitul în testamentul său. Nu vei da cuiva chipul cel ce-i zic mic, apoi pe cel mare; pentru că chipul unul este, precum și Botezul, în ce chip l-au întrebuițat Sfinții Părinți. Și dumnezeiescul Grigorie Palama într-o epistolă către Pavel ieromonahul zice, acesta este marele și monahicescul chip. Iar chip mic al monahilor Părinții nu știu, ci oarecare dintre cei mai noi, s-a arătat, că l-au întrebuițat în două, fiind însă că fac aceleași întrebări și răspunsuri, și făgăduințe atât la cel mic, cât și la cel mare, iarăși un chip îl socotesc. Și Simeon al Tesalonicului (cap 20) zice, că precum Botezul este unul și singur, așa și chipul monahilor. Că chipul cel mic este aravonă și început al celui mare, și s-au izvodit de oarecare urmași Părinți pentru neputința (sau și lenevirea) oamenilor. Și Molitfelnicul, încă și Valsamon, chipul cel mic îl numesc arvonă al celui mare. Iar Iov, cel ce se numește păcătos, în cartea cea pentru Taine (la sintagmation a lui Hrisant al Ierusalimului) și al 3-lea chip adaogă zicând, așa: monahicescul chip de la cel mai mic spre cel mai deplin sporește, de la chipul cel mic purtător de rasă numit, la sfântul chip cel al tunderii. Și de la acesta iarăși la cel mare Îngeresc numit; asemeni dar și cartea rugăciunilor în trei împarte rânduielele chipului, în rânduiala purtătorilor de rasă, a chipului celui mic, și a chipului celui mare. Și nu numește chip mic pe cel purtător de rasă ca Iov, ci pe cel ce se numește de către noi de obște purtător de Cruce, pe care Iov mai sus l-a numit chip al tunderii. Acestea așa fiind zise, câți vor apuca a se face purtători de rase, nu mai pot a lepăda rasa și a se însura (ferească Dumnezeu). Căci cum vor îndrăzni aceasta, de vreme ce și perii capului l-au tuns, care însemnează că au lepădat toată cugetarea lumească și au afierosit viața lor lui Dumnezeu. Cum, când și rasă monahicească blagoslovită a îmbrăcat, și camilafcă, și numele ș-au schimbat, și două rugăciuni de preot li s-au citit, prin care mulțumește lui Dumnezeu, pentru că fu slobozit din viața cea deșartă și lumească. Și i-a chemat la cinstitul cin al monahilor și roagă pe Dumnezeu să-i primească întru mântuitorul său jug? Și dacă cel ce făgăduiește numai a se face monah, fără a îmbrăca rasă, nu trebuie a călca, ci a-și împlini făgăduința sa; după ceea ce scrie: „Rugăciunile mele voi da Domnului.” Cu cât mai vârtos cel ce rasa o a îmbrăcat? Pentru aceasta și Valsamon (tâlcuirea canonului 5 al sinodului 1 și 2) zice: cel ce a îmbrăcat rasa nu are voie de aici a se face mirean, ci va fi silit a-și împlini întâiul său scop. Adică, să ia chipul cel desăvârșit, iar de nu va voi, se va pedepsi, precum legea poruncește la titlul 1 al cărții a patra. Și iarăși câți purtători de Cruce se află (adică îmbrăcați în mantie) se îndoiesc că nu ar fi datori a păzi scumpătatea chipului celui mare (megaloshimos adică a schimnicilor), nu se amăgească, ci aducă-și aminte că aceleași făgăduințe au dat, și pentru aceea sunt datori a păzi aceeași asprime de viață; și sărguiască-se dar, a lua chipul cel mare și desăvârșit.

TĂLCUIRE

Monahul de se va dovedi că a curvit, ori că s-a însurat, ca un curvar, șapte ani să se certe după canoane, mai întâi desfăcându-se și nelegiuita nuntă, hotărăște canonul acesta²⁰⁰.

CANONUL 45

Fiindcă ne-am înștiințat, că în oarecare femeiești monastiri cele ce voiesc a se învrednici sfințitului chipului aceluia, cu haine de mătase, și în tot felul de înveșmântări, încă și cu podoabe cu aur, și cu pietre scumpe împeștrite, se împodobesc de către cei ce le aduc pe ele, și așa apropiindu-se la Jertfelnic, se dezbracă din îmbrăcămintea atâtei materii, și că îndată se face asupra lor binecuvântarea chipului, și se îmbracă ele cu îmbrăcămintea cea neagră. Hotărâm, ca de acum să nu se mai facă aceasta; că nici este lucru cuvios, ceea ce acum prin a sa voie a lepădat toată desfătarea vieții, și au înbrățișat petrecerea cea după Dumnezeu, și o au adevărit aceasta cu cugetări neclintite, și așa au venit în monastire, ca iarăși să-și aducă aminte prin podoaba aceasta stricăcioasă și trecătoare, de cele ce au uitat. Și dintru aceasta să rămână cu îndoială, și sufletul să se tulbure, ca valurile cele ce se învâluiesc, și încoace și încolo se întorc; încât nici lacrimă, este, cu puțință a mai slobozi oarecând, nici a arăta cu trupul umilința cea din inimă. Ci deși puțină oarece s-ar ivi lacrimă, precum se întâmplă, nu este mai mult pentru așezarea nevoinței cei monahicești, decât pentru că părăsește lumea, și cele din lume, să se socotească de către cei ce o văd pe aceasta că se apropie.

TĂLCUIRE

Oprește canonul acesta pe cele ce vin spre a se face monahii, de a veni cu haine de mătase și cu podoabe scumpe, și a se îmbrăca îndată în cele monahicești. Că nu este de cuviință, ceea ce de bună voie au lepădat dulceața vieții, și a iubit petrecerea cea după Dumnezeu, a veni iarăși întru pomenirea, celor ce le-au defăimat, și le-au uitat prin acest fel de podoabe²⁰¹. Încă și a se tulbura sufletul ei ridicându-se asupra-i

²⁰⁰ Valsamon văzând că curvarul monah însurându-se se canonisește, de canonul acesta, ca și un mirean, zice, că aceasta compogorâre se face pentru monahii aceia, care de sineși, și de bună voie se despart de nelegiuita lor nuntă, și care vor năzui la mărturisire, și la pocăință, nu și de cei ce în silă sunt trimiși la pocăință.

²⁰¹ Din cuvintele acestea ale canonului încheiem, că uitarea aceasta prin oarecare îndelungată vreme în monastire, și prin ispitire se face, și prin urmare. Că și atunci monahii, și monahiile, cu hainele cele lumești făceau cercare, și nu cu îmbrăcămintea de rase. Că cu îmbrăcămintea cea neagră, zice, după ce veneau în monastire se îmbrăcau; iar mai arătat se face aceasta din canonul 135 al celui din Cartagina. Vezi și 1 a lui Nicolae. Și însemnează după Pahimer la talmăcirea ce face la Sfântul Dionisie, că îmbrăcămintea neagră a monahilor însemna, că ei petrec monahicește, strânși întru sineși, precum și colorul cel negru se strânge întru sine, monahiceasca rânduială este a petrece monahicește; că aceasta însemnează îmbrăcămintea cea neagră. Pentru aceasta și marele Atanasie în cuvântul cel pentru feciorie zice, îmbrăcămintea ta este neagră, nu cu vopsea boită, ci însăși firească. Însă nu numai cele negre sunt însușite monahilor. Ci și cele lae, adică nici desăvârșit negre, nici albe; pentru aceasta și Hrisostom zice în cel pentru feciorie, nu în hainele cele lae, și în culori este feciorie. Iar negrul color, însemnează încă și plângerea, și întristarea ce trebuie să aibă monahul. Că cei ce se întristează și plâng pentru moartea oarecăror rudeni ale lor, obișnuiesc a se cerni. Fiind însă că am pomenit pentru îmbrăcămintea monahicească, bine este să tâlcuim aici și ce însemnează fiecare. Deci cămașa, însemnează pe haina veseliei, și dumnezeiasca dreptate, cu care se îmbracă monahul în locul hainelor celor de piele, și în locul goliciunii lui Adam, după Evhologion, și după Simeon al Tesalonicului. Paliul (care era o haină și o îmbrăcămintea ca în chipul rasei celei ce se poartă pe deasupra, sau amândouărasei, precum și Simeon al Tesalonicului îmbrăcămintea pe deasupra o numește, și Avva Isaac zicând, înfășură-ți paliolul tău), îmbrăcămintea voiește să fi fost, și nu ca monahii de acum paliolul luându-l, în locul

năluciri lumești, ca niște valuri, încât nici lacrimă a o mai lăsa să scoată, când se tunde, cu care să-și arate umilința inimii. Iar deși ar scoate puțină lacrimă, poate, că se socotește de cei ce privesc, că o au scos, nu pentru că s-a învrednicit Îngerescului chip, ci pentru că a lăsat lumea, și cele din lume.

CANONUL 46

Cele ce aleg viața ascetică, și se așează în monastire, nicidecum să iasă, iar dacă vreo nevoie neapărată pe ele le-ar trage spre aceasta, cu binecuvântare, și cu învoirea proestoasei facă-o aceasta. Și atunci nu singure de sineși ci cu oarecare bătrâne, și proestoase, în monastire cu porunca igumeniei, iar a dormi afară ele nicidecum le este slobod. Dar și bărbații cei ce urmează viață monahicească, trebuința silind, și ei cu bine cuvântarea celui ce i s-au încredințat igumenia să iasă. Drept aceea, cei ce calcă hotărârea cea acum de noi poruncită, ori bărbat ar fi, ori femeie, cuvenitelor certări să se supună.

acestui întrebunțează pe cel ce se numește paramand, în vreme ce numele paramandiului însemnează îmbrăcăminte, ca o a doua mandie (mantie) (pentru aceasta, precum se vede în Evhologhion mandie numește pe chipul cel mic și nu bucățica aceasta în patru colțuri, ce o poartă acum cei îmbrăcați în chipul cel mic dinapoi la spate) palion acestea zic, însemnează pe podoaba nestricăciunii și a cinstirii, și pe dumnezeiescul acoperământ și învelire, după Evhologhion, și după Simeon al Tesalonicului. Brăul de curea fiind, și mijlocul strângând, unde sunt răunchii partea cea poftitoare, însemnează pe omorârea truștilor poftite, și pe întreaga înțelepciune, și a fi gata întru slujbe monahul, după Evhologhion, și Simeon, și Chiril al Ierusalimului și Dorotei, și Sozomen. (cartea 3,13). Sandalii sau papucii, însemnează că se cade monahul gata a alerga în calea Evangheliei păcii, fără a se poticni, ci a călca peste șerpii cei gândiți. Și că precum sandalii sunt supuși celui alt trup, așa și trupul se cade a fi supus sufletului, după Evhologhion, Simeon, și Chiril al Ierusalimului. Acestea sunt veșmintele celui mic și stavrofor (purtătorul de Cruce); iar cel îmbrăcat în megaloschimos (adică chipul cel mare schimnicul) are și aceste trei îmbrăcăminte mai mult, cuculion, analavul, și mandia. Însă cuculion însemnează, pe coiful mântuirii, după Evhologhion, și pe umbrirea dumnezeiescului Har, care leapădă înțelegerile lumii, după Simeon, și după Chiril al Ierusalimului, pe nerăutate, și pe smerenie. Că și pruncii cei fără de răutate acest fel de cuculion (tichii) poartă, după Sozomen și Dorotei. Iar analavul (care și Anavolevs, adică slujitor se numește de Sozomen, este de piei după Simeon, iar acum se numește polistavrion) însemnează că monahul ia asuprași Crucea Domnului, și urmează Lui, după aceleași mărturii. Având însă și dinainte și dinapoi Cruci, însemnează că și lumea s-a răstignit monahului, cu depărtarea de dânsa, și monahul lumii, cu neîmpătimirea cea către dânsa, după zicerea: „Mie lumea s-a răstignit, și eu lumii”. Iar Sozomen zice că strângând aceasta amândouă spetele, însemnează că monahul este gata spre slujbă. Iar mandia (care este îmbrăcăminte fără mâneci Sozomen o numește coloviu și Dorotei iarăși), cuprinzătoare fiind a tuturor celorlalte, însemnează că monahul este înfășurat în ea, ca în mormânt după Simeon. Iar Sozomen, și Dorotei zic, că aceasta neavând mâneci, însemnează că monahul nu se cade a ridica mâna asupra cuiva, nici a face ceva de ale omului celui vechi. Iar întinderea mandiei, însemnează pe întrariparea Îngerilor, după Chiril al Ierusalimului. Că Îngereșc se cheamă chipul monahilor, iar cele patru cornuri ale mantiei, însemnează pe cele patru generalnice bunătați, înțelegerea, întreaga înțelepciune, dreptatea, și bărbăția; are adică și semn roșu mantia, care însemnează după Avva Dorotei, că monahii prin acela se cunosc, și sunt ostași ai Cerescului Împărat. Iar că aceasta se dă numai celui cu chipul cel mare, se înțelege din zicerea lui Simeon Tesalonicul. Iar în sfârșit, ca o cuprinzătoare a tuturor se îmbracă mantia. (cap 273 când și mai cu glas zice preotul: „Fratele nostru cutarele a luat marele și Îngerescul chip” măcar că Evhologhiul pentru mantia schimnicului nici ca cum pomenește. Iar camilavhiul, și epanocamilavhul binecuvântare osebită nu au. Unii însă buna cuvântare cuculionului o zic și la camilavhul purtătorului de Cruce; acestea așa fiind zise, se cade preotul în locul celui mic paramand, să binecuvinteze rasa cea de deasupra și să o dea monahului să o îmbrace; ca nu când îi dă rasa cea pe deasupra să nu aibă rugăciune și bunacuvântare a zice. Iar dacă cineva ar voi a purta paramandul acel mic, peste dulamă în loc de Cruce, mi se pare că nici o necuviință urmează.

(Sinod 6, can. 46)

TÂLCUIRE

Nu vor Părinții aceștia cât de puțin a ieși din monastirile lor monahiile; iar deși vreo neapărată nevoie le-ar sili spre aceasta, cu binecuvântarea, și voia proestoasei să iasă, și atunci, nu singure, ci împreună cu alte bătrâne cu vârsta, și cu înțelepciunea. Iar a dormi noaptea afară din monastirea lor, cu totul nu este iertat. Ci și monahii așisderea, nevoia silind, iasă cu binecuvântarea egumenului. Iar câți vor face într-alt chip, să se certe cu potrivitele certări, ce va socoti egumenul, sau egumenia, ori bărbați de ar fi, ori femeie.

CANONUL 47

Nici în monastirea bărbătească femeie, nici în femeiască bărbat, să doarmă. Că afară de toată poticnirea, și de sminteală se cade a fi credincioșii, și a-și îndrepta viața lor, către buna cuviință, și apropiată Domnului; iar de va face cineva aceasta, ori cleric de ar fi, ori mirean, să se aforisească.

(Sinod 7, can. 18, 20, 22)

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că nici o femeie de obște, să doarmă noaptea în monastire bărbătească, nici bărbat de obște iarăși, în monastire femeiască. Pentru că de obște creștinii, se cuvine a nu pricinui vreo sminteală, și prepus altora, ci să-și petreacă viața lor cu bună cuviință, și bineplăcută Domnului. Și cu mult mai vârtos se cuvine a păzi despre aceasta monahii, căci dimpotrivă, și loruși își pricinuiesc sminteală, aprinzând focul cel în fire sădit al poftei, și bărbații, și femeile; și altora pricinuiesc sminteală, dându-le prepusuri necuviincioase pentru dânșii. Și care o ar face aceasta, să se aforisească, ori cleric de ar fi, ori mirean.

CANONUL 48

Femeia celui ce se ridică la proșederea episcopiei, după învoirea cea între dânșii, mai-nainte despărțindu-se de bărbatul său, după hirotonia episcopiei cea pusă asupra lui, să intre în monastire, care va fi zidită departe de așezarea episcopului, și purtarea de grijă de la episcop aibă-o. Iar de se va arăta vrednică, înainteze-se și la dregătoaria diaconiței.

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, ca femeia celui ce are a se face arhieru, mai-nainte să se despartă de el cu de obște învoire, și a ei și a lui. După ce el se va hirotonisi, ea să intre în monastire depărtată de eparhia lui, întru care să se călugărească. Însă să i se poarte de grijă pentru cele de nevoie spre îndestularea vieții, de către fostul ei bărbat (de va fi săracă adică), și aceasta o au poruncit canonul a se face, ca nu văzând unul pe altul, adeseori să-și aducă aminte de petrecerea și împreună viețuirea lor cea mai dinainte, și prin urmare să se aprindă spre trupească iubire. Iar de va fi vrednică, să se facă și diaconiță; citește și apostolescul canon 5 și cel 12 al sinodului 6 și subînsemnarea canonului 40 al aceluiași sinod. Din acest canon însă cu dreptate închei Vlastar, că nici femeile preoților ce mor pot a doua oară a se mărita.

CANONUL 49

Reînnoind și acesta sfântit canon, hotărâm, ca monastirile cele odată consfințite (catierosite) după socotința episcopului, să rămâie pentru totdeauna monastiri, și lucrurile cele cuvenite lor, să se păzească pentru monastire, și să nu mai poată a se face ele lumești locuințe, și nici de către oricare dintre toți să se dea acestea la bărbați lumești. Ci deși până acum s-a făcut aceasta, hotărâm ca nicidecum să se urmeze; iar cei ce s-ar apuca a o face aceasta de acum înainte, să se supuie certărilor celor din canoane.

(Sinod 4, can. 24; Sinod 7, can. 13)

TÂLCUIRE

Acest canon reînnoiește pe cel al 24-lea al sinodului 4 pe care îl și așterne anume, și vezi tâlcuirea acolo. Adăogând aceasta numai mai mult decât acela, ca nici să se dea monastirile de către oricine (adică de cleric, nici de monah, nici de mirean), la bărbați lumești, spre a le ocârmui adică, și de s-a făcut aceasta până acum, de acum înainte însă să nu se facă.

CANONUL 50

Nimeni dintre toți ori din mireni, ori din clerici de acum să nu se mai joace în chive, iar de se va vădi cineva făcând una ca aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

(Apostolic, can. 42, 43)

TÂLCUIRE

Opresc Părinții aceștia de a se juca vreun mirean, sau cleric în chive, adică în ghioci, sau în cărți sau în dame, sau într-alt jocuri de acest fel. Iar care după canonul acesta, s-ar juca întru acestea, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANONUL 51

Desăvârșit oprește sfântul, și ecumenicul sinod, pe cei ce se zic mimi, și teatrele acestora, dar apoi și privirile vânaturilor, și jocurile cele de pe scenă, a se face. Iar dacă cineva canonul l-ar defăima, și către ceva din aceste oprite pe sineși s-ar da, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

(Sinod 6, can. 24, 62, 66; Cartagina, can. 17, 70)

TÂLCUIRE

Cu toată deplinătatea oprește canonul acesta de a se face cei ce se zici mimi care, uneori urmează chipurile arapilor, alteori ale armenilor, și alteori ale robilor. Și uneori lovind cu palmele peste față, cu toate acestea îndeamnă pe privitori să se strice de răs. Iar privirea vânaturilor este²⁰² a privi cineva fiarele, lei, adică, sau urși, sau altele, să se lupte unele cu altele, sau cu oamenii ce sunt osândiți spre moarte. Că nemilostivire și cruzime mare este a privi cineva sângele unora ca acestora vărsându-se, și a râde. Oprește încă pe lângă acestea și jocurile, și gingășiturile cele necinstite ce fac, ori bărbații, ori femeile, la teatre. Drept aceea actori se numesc cei ce fățarnicesc, când că sunt împărați, alte ori domni, alte ori slugi, și alteori altceva. Și care va defăima canonul ceva, și va face dimpotrivă, clericul să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

CANONUL 52

Întru toate zilele ajunării sfintei păresimi, afară de sâmbăta și duminica, și de sfânta zi a Bunei Vestiri, să se facă sfînțita Liturghie a celor mai înainte sfînțite.

(Apostolic, can. 69; Laodiceea, can. 49, 51)

TÂLCUIRE

Zilele sfintei patruzecimi sunt zile de plângere și de umilință, iar a se proaduce jertfă deplină către Dumnezeu, și mai ales întru pomenirile sfinților, de către mulți se socotește pricină de serbare, de bucurie, și de prăznuire. Pentru aceea și obișnuiesc a împreună prânzi întru aceea; iar plângerea, și serbarea, împotrivoare sunt una alteia. Pentru aceasta poruncește canonul acesta, ca în celelalte zile ale marelui post, să se

²⁰² Din acest canon se înțelege, că toți clericii și cei sfînțiți, și monahii nu se cuvine a fi vânători, și nici într-un fel. Că de vreme ce oprește măcar a privi luptele fiarelor, cu mult mai vârtos îi oprește despre a vâna însuși. Și cei sfînțiți de nu vor înceta să se caterisească, iar monahii să se aforisească, după canonul acesta.

facă Liturghia celor mai înainte sfințite²⁰³, adică a celei deplinite și proaduse dumnezeiasca jertfă a doua proaducere, adică prosfora. Iar sâmbetele, și duminicile, ca în niște zile mai line, și nu de post, așijderea și în ziua Bunevestiri, ca una ce este început și cap al mântuirii noastre, și prin urmare și sărbătoare, și praznic, iartă a se săvârși jertfa, și Liturghie deplinită.

CANONUL 53

Fiindcă mai mare este rudenia cea după Hristos decât legătura cea a trupurilor, ne-am înștiințat însă că în oarecare locuri, unii primind copii din sfântul și mântuitorul Botez, și după aceasta, văduvind maicile acelora, se învoiesc de fac împreună locuință prin nuntă; hotărâm ca de acum nimic de acest fel să se facă. Iar dacă oarecare după canonul acesta s-ar vădi făcându-o aceasta, mai întâi adică, unii ca aceștia să se despartă de această nelegiuită însoțire. Iar apoi, și certărilor curvarilor să se supuie.

TĂLCUIRE

Canonul acesta oprește de a lua cineva femeie pe cumătra sa văduvind, ai cărei fii i-a primit din Sfântul Botez. Fiindcă rudenia cea după Hristos, după care se fac

²⁰³ Însemnează că Liturghia cea mai înainte sfințită nu este a lui Grigorie Dialogului, căci acela nu știa limba ellinească, după epistolia 29 a cărții a șasea a lui; și căci în conscrierile lui aceasta nu se află; ci este din vremile moștenitorilor Apostolilor după răspunsul 56 al lui Simeon al Tesalonicului. Și mai înainte de vremile Dialogului, precum se arată din canonul 49 al sinodului din Laodiceea și mai ales din obiceiul ce era la Răsărit, precum zice Vasilie în cea către Chesaria Patrighia, și la apus, precum zice Ieronim în cea către Pamahie, să se împărtășească creștinii miercurile și vinerile, cu prosfințita Pâine. Că arătat este că aceștia împărtășindu-se zicea oarecare rugăciuni și mai înainte de împărtășire, și după ce se împărtășeau, care în scurt a zice, era Liturghia celor mai înainte sfințite de atunci, și aceasta o zice Arghentul. Însă pomenim pe Dialogul la apolisul (otrustul) acestei liturghii, sau pentru că acesta predându-o aceasta romanilor în zilele marelui post, după Mavrighie ierodiaconul Bisericii celei mari care a scris sinaxarele, și după Maxim Margunie talmăcitorul lor, și după Mihail Constantinopoliteanul, au dat sfat și răsăritenilor să o săvârșească în toate zilele marelui post, precum vor unii; sau și pentru că fiind mai înainte, s-a împodobit în urmă de către Dialogul, și s-a adus în rânduiala care acum se vede. Însă s-a aflat de către Părinți cea mai înainte sfințită, pentru ca să se facă părtaș cereștii vieți și a darului celui din sfintele Taine și în zilele cele de post. Că și Vlastar în capul al 5-lea al literei T zice: „Precum ostașii cei ce se luptă, după ce încetează bătălia, seara se împărtășesc din hrana cea pregătită, pentru a se întări cu ea, și a doua zi iarăși să bată pe vrășmași, așa și noi creștinii, luptându-ne împotriva patimilor și a diavolului în zilele marelui post, ne împărtășim în de seară (cei vrednici adică și pregătiți) cu trupul și sângele Domnului, cele mai înainte sfințite de sâmbătă, și de duminică, ca să ne întărim cu ele, și mai cu vitejie iarăși să batem pe gândiții vrășmași. (aceasta însă nu de la sine o zice Vlastar, ci de la altă sholie mai veche o a talmăcit, care noi o am aflat) însăși aceasta o pomenesc și mai înainte sfințitele rugăciuni ale însuși acesteia. Vezi însă că în de seară se cuvine a se săvârși cea mai înainte sfințită după tipice, și după apusenescul sinod cel în Cabilon. Drept aceea cei ce împreună dimineața o săvârșesc, greșesc, și îndreptează-se. Căci cum pot a zice într-însa, „Să plinim rugăciunea noastră cea de seară Domnului” care nu este, nici de amiază zi? Și nu numai miercurea și vinerea, ci și luna, și marțea, și joia neoprit după canonul acesta de către cei ce voiesc se face mai înainte sfințita Liturghie. Iar cei ce nu adapă pe sfânta Pâine cu preacuratul sânge, precum în liturghii se rânduiește, și nici adăpată păzesc spre a se face cu ea cea mai înainte sfințită, arătat este că sunt de o cugetare cu latinii. Că a relei cinstiri a latinilor este și aceasta, a împărtăși pe mireni numai din pâine, cu Taina Euharistiei, precum apusenescul sinod cel adunat în Constantia Ghermaniei la anul 1414 fără de lege a legiuit. Iar pentru câte pricini se păstra prosfințita Pâine, vezi pe Evstratie Arghentul la foaia 284 și subînsemnare canon 14 al sinodului Laodiceei. Din vechime însă se păstra și vin prosfințit în Biserici, precum mărturisește și Hrisostom în epistolia 1 către Inochentie, și Ieronim epistolia 4 către Rufin, și Grigorie Teologul în cuvântul cel asupra îngropării către Gorgonia, și localnicul sinod cel în Tolit, și alții.

duhovnicești frați, nănașul, și cumătra sa, este mai mare decât cea trupească (mai mare însă, nu după câtime, ci după trepte, că până la a treia treaptă numai aceasta se oprește după adâncime. Ci după felurime și relație, și vezi la canonul al 8-lea cel pentru nunți). Iar care ar îndrăzni a face aceasta, mai întâi să se despartă de această nelegiuită nuntă, apoi să se canonisească ca niște curvari. Însă aceasta ce zice canonul pentru primirea din Botez, trebuie a se ține și la înfiuirea ceea ce se face prin săvârșirea sfințitelor rugăciuni, după nearoa 24 a lui Leon înțeleptului.

CANONUL 54

Dumnezeiasca Scriptură pe noi așa luminat învățându-ne, nu vei intra la nici o rudenie ale trupului tău, spre a-i descoperi rușinea lui (Levitic: 18,6); de Dumnezeu purtătorul Vasilie pe oarecare din nunțile cele oprite le-a numărat în canoanele sale, cu tăcere pe cele mai multe trecându-le, și cu amândouă făcându-ne folos. Că mulțimea numelor celor de rușine lăsându-le, ca să nu spurce cuvântul cu graiurile, în generalnice numiri a cuprins necurățiile. Prin care cuprinzător a arătat nouă nunțile cele nelegiuite. Fiind însă că cu acest fel de tăcere, și cu necunoștința opririi neiertatelor nunți, pe sineși firea se tulbura; am socotit împreună mai descoperit a arăta cele pentru aceasta, hotărând de acum înainte, cel ce se va împreuna prin împreunare de nuntă cu vara sa, sau tatăl, și fiul, cu maică și fiică, sau cu două fete surori, tatăl, și fiul, sau doi frați, cu maică și fiică, sau doi frați, cu două surori. Să cadă sub canonul cel de șapte ani, arătat că despărțindu-se ei de nelegiuita însoțire.

TÂLCUIRE

Fiindcă dumnezeiasca Scriptură arătat ne învață, zicând: O omule nu vei lua spre împărțire de nuntă pe nici o rudenie trupească a ta. Și aceasta zicere marele Vasilie în canonul 87 al său, unele nunți oprite în canoanele sale le-a numărat (precum în cel 76 pe nunta celui ce ia pe cumnata sa de femeie. În 78 pe cea a celui ce ar vrea să ia două surori, și pe alții întru altele) tăcând pe cele mai multe, fiind de rușine. Ca nu cu numele acestora să spurce cuvântul; cuprinzător însă cu obștescul nume al necurăției, pe toate nelegiuitele nunți cam întunecat le-a arătat (aceasta însă ce zice sinodul, că o a zis Vasilie, Vasilie o zice, că o a zis dumnezeiasca Scriptură, adică dumnezeiescul Pavel, zicând: „Iar curvia și necurăția, nici să se numească întru voi”, și celelalte). Iar din tăcerea aceasta firea oamenilor s-a tulburat de rudeștile sânghiuri, pentru aceasta noi mai curat hotărâm despre aceasta prin canonul acesta, că de acum înainte, cel ce va lua de femeie pe vara sa, sau tatăl și fiul, de vor lua maică și fiică, sau două surori, sau doi frați, de vor lua maică și fiică, sau două surori; aceștia mai întâi să se despartă de nelegiuita însoțirea aceasta, și apoi șapte ani să se canonisească. Iar marele Vasilie în 68 al său canon de obște hotărăște să se canonisească cu certarea preacurvarilor, adică 15 ani, nunta ceea ce se va face cu rudenie oprită. Vezi învățătura cea despre însoțiri.

CANONUL 55

Fiindcă am aflat că cei din cetatea romanilor, în ajunările sfintei patruzecimi, în sâmbetele acesteia ajunează, afară de urmarea Bisericii cea predată. Au socotit sfântul sinod, ca și la Biserica romanilor nestrămutat să se păzească canonul, cel ce zice: „Dacă vreun cleric s-ar afla ajunând în sfânta duminică, sau sâmbăta, afară de una, și singură (sâmbăta mare) să se caterisească. Iar mirean fiind, să se aforisească.”

TÂLCUIRE

Sinodul acesta prin acest canon oprește de a posti vechii romani (ori cu desăvârșită nemâncare, ori cu mâncare uscată întru al 9-lea ceas) în sâmbetele marelui post; (că se face dezlegare în ele la vin, la unt de lemn, la raci, și al cele de acest fel), și rânduiește

că se cuvine a se păzi neclintit și la Roma, canonul 64 al Sfinților Apostoli, pe care și îl pune anume, a căruia tâlcuire citește-o.²⁰⁴

CANONUL 56

Asemeni ne-am înștiințat că și în țara armenilor, și întru alte locuri, în sâmbetele, și duminicile sfintei patruzecimi, unii mănâncă ouă și brânză. Deci s-a socotit și aceasta, ca Biserica lui Dumnezeu cea întru toată lumea, o orânduială urmând, ajunarea să o săvârșească, și a se depărta, precum de tot felul de junghietură, așa și de ouă și de brânză, care rod sunt și nașteri acelora, despre care ne înfrânăm. Iar de n-ar păzi-o aceasta; de vor fi clerici, să se caterisească; iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum se vede: creștinii cei ce se aflau în armenia, auzind apostolescul canon că oprește de a posti cineva sâmbăta, și duminica, și neînțelegând bine aceasta, mâncau brânză, și ouă, în sâmbetele și duminicile marelui post. Pentru aceasta sinodul acesta, prin acest canon, hotărăște, ca toată Biserica lui Hristos, care se află în toată lumea, să păzească una și aceeași rânduială, și să postească zilele acestea (dezlegând numai în ele la vin, la unt de lemn, și la cele cu pielea ca de hârb (ostracoderma)) și precum se depărtează de vietățile cele ce se junghie, în marele post, așa să se ferească și de brânză, și de ouă. Care sunt roduri, și nașteri acestor fel de vietăți.²⁰⁵

CANONUL 57

Că nu trebuie la Jertfelnic a se proaduce miere, și lapte.

(Apostolic, can. 3)

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta să nu se aducă în Sfântul Altar pe Sfânta Masă lapte, și miere, într-un glas cu cel al 3-lea apostolesc, a căruia tâlcuire citește-o. Îmbunătățește însă acesta și îndreptează pe cel al 44-lea al celui din Cartagina, care rânduiește a se proaduce cele de acest fel, după oarecare localnic obicei.

CANONUL 58

Nimeni din cei rânduiți între mireni să-și dea luiși din dumnezeieștile Taine, fiind de față episcop, sau prezbiter, sau diacon. Iar cel ce ar îndrăzni ceva de acest fel, ca unul ce face afară din cele rânduite, o săptămână să se afurisească; de aici învățându-se, a nu cugeta afară de ceea ce se cuvine a cugeta (Romani: 12,3).

TÂLCUIRE

A se împărtăși vreun mirean însuși pe sineși cu dumnezeieștile Taine, fără de nevoie (când este adică de față episcop, sau prezbiter, sau diacon, după Zonara) este lucru de mândrie, și cel ce face aceasta își însușește luiși cu neleguire dregătoria preoției. Că acest lucru este însuși al preoților, nu al mirenilor. Pentru aceasta dar canonul acesta, pe cel ce ar îndrăzni a face aceasta, fiind de față preot, îl desparte de Biserică o

²⁰⁴ Fiindcă acest canon, ca o sabie cu două ascuțșuri pătrunde inimile papistașilor, pentru aceasta preasumeții prihănesc pe sinodul acesta ecumenic, că nu bine a rânduit aceasta, dar prihănirea lor se ridică asupra însuși Apostolilor, căci acesta canonului lor urmând, a rânduit aceasta.

²⁰⁵ De se zic și peștii junghieturi (că poate ar zice cine, că dumnezeiescul glas a zis lui Petru: „Sculându-te Petre, junghie și mănâncă”; ce să junghie? Cele câte cu patru picioare și fiară, și cele târătoare. Iar târătoare și peștii se zic, după cea scrisă: „Să scoată apele târătoare de suflete vii” (Facerea: 1,20), trebuie a ne feri și de ouăle peștilor, adică de icre în marele post. Iar de nu se zic acestea junghieturi, ci numai cele de uscat, și zburătoare, nu greșim mâncând icre în sâmbetele și duminicile marelui post. Iar cei ce nu mănâncă, mai bine fac.

săptămână, ca să se învețe a nu cugeta mai presus de ceea ce se cade a cugeta, după Apostolul.²⁰⁶

CANONUL 59

Nici într-un chip în casă de rugăciune care se află în casă, Botez să nu se săvârșească, ci cei ce voiesc a se învrednici de preacurata luminare, la soborniceștile Biserici vă vină, și acolo să dobândească darul acesta. Iar de se a prinde vreunul nepăzind aceste hotărâte de noi; de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, a nu se face Botez în case de rugăciuni, care se cuprinde în case locuite, ci în Bisericile cele sobornicești, și prin urmare în cele înscăunate. Iar cel ce nu va păzi aceasta; de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.²⁰⁷

CANONUL 60

Apostolul strigă, că cel ce se lipește de Domnul, un duh este (I Corinteni: 6,17), arătat este că și cel ce se împrietenește pe sineși cu împotrivicul, una se face prin legătura cea către dânsul. Deci cei ce se fățarnicesc că se îndrăcesc, și cu fățarie se schimonosesc cu răutatea chipurilor ca niște îndrăciți, s-a socotit cu tot chipul a se certa, și a-i supune pe ei unor acest fel de aspre viețuiri, și osteneli, căroră după cuviință s-ar supune cei cu adevărat îndrăciți, pentru a se izbăvi de lucrarea dracului.

TÂLCUIRE

Unii pentru răutatea socotinței lor, și pentru adunarea câștigului, se fățarnicesc că au drac, și fac schimonisiturile celor îndrăciți, și în mișcările lor cele fără de rânduială și cu fățarnicie, înconjurând cetățile, pricinuitori de tulburare și de priveriște făcându-se oamenilor. Drept aceea canonul acesta poruncește să se certe unii ca aceștia după tot chipul, și întru acest fel, și la așa de mari asprimi de viețuire, și osteneli să se supună, în acel fel, și în care se supun cei ce cu adevărat sunt îndrăciți, ca cu acestea să se slobozească de dracul. Cu care și aceștia ce cu fățarnicie se îndrăcesc s-au împrietenit, și una s-au făcut cu ei; precum și cel ce se lipește, și se împrietenește cu Domnul, un duh se face cu El, precum zice Pavel. Iar Valsamon zice, că unii ca aceștia în osebite vremi se legau cu lanțuri, și se închideau prin închisori de către mulți patriarhi, și arhieriei.

²⁰⁶ Iar monahii cei de prin pustii, pentru că nu se află prezbiteri de față, să ia voie de la arhieriu, precum zice Simeon al Tesalonicului (Întrebarea 41) să păzească într-un Chivot curat profințitele Taine, și să se împărtășească din ele cu multă evlavie, întru acest chip; pe un loc curat întinzând o sfințită poală, și peste ea punând un acoperământ (pocrovăț), peste care punând lingurița întru care să ia păticia preasfântului trup, și punându-o pe acoperământ, după ce mai înainte va rosti Psalmi, și rugăciuni, sau Trisaghion, și tămâind, și închinându-se de trei ori, așa să se împărtășească de acolo, nu cu mâna, ci cu gura; apoi având într-un pahar pus vin și apă, să-și clătească gura. Întocmai este scris în viața Cuviosului Luca ce s-a nevoit în muntele Stiriul. Că întrebând el pe mitropolitul Corintului (cel de atunci), de se cuvine cel ce se află în pustii a se împărtăși însuși, în lipsă de preot, a luat voie de la el a se împărtăși, numai cu însuși aceștia chip.

²⁰⁷ Aici cu dreptate trebuie a se nedumeri cineva. Pentru ce sinodul acesta în canonul 31 al său a ierta a se face Botez în case de rugăciune cu voia arhierelui; iar în canonul acesta desăvârșit oprește aceasta? Deci după Zonara, nici desăvârșit este iertat a se face Botez în casă de rugăciune, nici desăvârșit este oprit a nu se face. Ci se cuvine, zice, a fi preoții cunoscuți și nu străini, și cu voia arhierelui a lucra.

CANONUL 61

Cei ce se dau pe sineși fermecătorilor, sau celor ce se zic sutași, sau altora oarecărora de acest fel, ca cum de la aceia să afle, orice ar voi să li se descopere. După cele ce mai înainte s-au hotărât de către Părinți pentru dânșii, să cadă sub canonul exaetiei (cel de șase ani); sub aceastași certare însă trebuie a se supune și cei ce trag urși după sine, sau dobitoace de acest fel spre jocul și spre vătămarea celor mai proști, și cei ce spun norocul, și menirea, și genealogia (de tragerea neamului), și o mulțime de niște graiuri ca acestea, după bârfirile rătăcirii. Și cei ce se zic gonitori de nori, și vrăjitori, și străjuitori, și fermecători. Rămânând întru acestea însă, și neschimbându-se, și neferindu-se de aceste pierzătoare, și elinești meșteșuguri, cu totul hotărâm să se lepede de la Biserică. Precum și sfințitele canoane învață. „Că ce împărtășire este luminii cu întunericul”, precum zice Apostolul? „Sau ce învoire Bisericii lui Dumnezeu cu idolii? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Și ce învoire este lui Hristos cu veliar”? (II Corinteni: 6,14-16)

TÂLCUIRE

Creștinul nu se cuvine a întrebuița nici un lucru, din cele ce elinii le întrebuițau, fermecătorii adică, și vrăjitorii, și altele asemenea; pentru aceasta canonul acesta șase ani rânduiește să se depărteze de sfintele Taine creștinii cei ce se dau pe sineși vrăjitorilor²⁰⁸, și celor ce se numesc sutași²⁰⁹ sau altora asemeni, cu socoteală ca să afle de la dânșii lucrurile cele ce voiesc (ca să găsească adică banii, sau alte oarecare ce au pierdut) precum și Părinții cei mai dinainte asemeni au canonisit. Întocmai însă cu cei mai de sus în șase ani canonisește, și pe cei ce poartă urși după sine, sau alte dobitoace de acest fel pentru joc, și vătămarea a multor oameni, și pe cei ce spun noroacele oamenilor, și ce au să pătimească în viața lor, și că s-au născut în zi bună, sau rea, și alte cuvinte amăgitoare de acest fel. Așijderea canonisește și pe cei ce se numesc gonaci de nori și pândesc închipuirile norilor, mai ales când apune soarele, și după închipuirile lor spun cele viitoare. Și pe vrăjitori (aceștia sunt cei ce amestecă cu chemările demonilor, psalmi ai lui David, nume de ale sfinților, și a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pentru care zice dumnezeiescul Hrisostom: Că măcar numele Preasfintei Treimi de l-ar chema, sau semnul Crucii, de ar face, să se ferească creștinii și să fugă de la dânșii). Și străjuitori (adică cei ce fac baiere, legându-le cu mătase și scriind într-însele chemări de draci), așijderea și cel ce le poartă. Și vrăjitorii, toți cu acest canon să se canonisească, de se vor pocăi, și se vor părăsi de acestea. Iar de vor rămâne în răutatea și rătăcirea aceasta, desăvârșit să se lepede de la Biserica lui Hristos, și să se despartă din adunarea creștinilor, precum și dumnezeieștile canoane hotărâsc. Se cuvine însă să însemnăm, că certarea aceasta ce o dă canonul, o dă numai mirenilor, atât celor ce fac drăciile acestea, cât și celor ce le primesc. Căci clericii cei ce ar face unele ca acestea, negreșit urmează a se caterisi, după Valsamon și Zonara.²¹⁰

²⁰⁸ Fermecători se zic cei ce se afierosesc pe sineși dracilor, și socotesc că prin palmă, sau prin lighean, sau prin jertfe, sau prin alte amăgitoare plăzmuiri, și închipuiri, provăd cele ce vor să fie; pentru aceasta așezământul 13 al legii legiuiește, ca un ucigaș să se muncească cel ce face jertfe oprite, adică vrăjește cu acestea. Încă și cel ce va plăti sau va îndemna pe el să le facă, să se izgonească. Și averile lor să se răpească după capul 23 al cărții a 9-a din codică.

²⁰⁹ Sutași se ziceau cei mai procopsiți (după socoteala lor) și mai bătrâni dintre vrăjitori, și mai cu știință decât ceilalți.

²¹⁰ Pentru aceasta se cuvine a se caterisi și preoții aceia ce citesc la bolnavi hârtia ce se numește a Ghealei (precum în limba noastră Samca). Și cei ce iau lumânări de smoală, și mergând prin locuri ascunse, le aprind, și citesc carte solomonicească, sau mai bine a zice drăcească, sau alte oarecare chemări, și numiri drăcești, și afurisesc cu acelea pe vrăjmașii lor, cerând sau să moară ei, sau să piară dobitoacele lor, sau să li se facă o altă pagubă. Pentru aceasta toate cărțile acelea vrăjitoarești și de acest fel, trebuie a se strica de către judecătorul

CANONUL 62

Cele ce așa se zic calande, și cele ce se zic vota, și cele ce se numesc vrumalia, și prăznuirea ceea ce se săvârșește în ziua dintâi a lui Martie, deodată voim cu totul a se ridica din petrecera credincioșilor. Dar însă și săltările muierilor cele în arătarea publicului, care pot a face multă vătămare și pierzare. Încă și săltările, și slujbele cele ce se fac în numele dumnezeilor celor ce mincinos se numeau de către elini, sau de bărbați, sau de muieri, după oarecare vechi obicei, și străin de viața creștinilor, le lepădăm, hotărâm ca nici un bărbat să se îmbrace cu podoabă muierască, sau muieră cu cea convenită bărbaților. Dar nici cu măști comicești, sau satiricești, sau traghicești, să se îmbrace. Nici să chiuie în numele urâtului Dionisie (Bahus) când tescuiască strugurii în linuri. Nici storcând vinul în vase, cu chip de a porni râsul neștiinței, sau al deșertăciunii, lucrând cele ale drăceștii rătăcirii. Deci cei ce de acum înainte ceva din cele mai înainte zise s-ar apuca să facă, după ce s-au înștiințat de acestea, aceștia de vor fi clerici, poruncim să se caterisească, iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TĂLCUIRE

Calende se numesc întâiele zile ale fiecărei luni, în care obișnuiau elinii a prăznuia, ca când să petreacă toată luna într-o veselie.²¹¹ Iar bota, și brumalia erau sărbători elinești; bota, adică pascătoare și oi, într-o cinstea zeului Pan, care se socotea de elini, că este eforul oilor, și al celorlalte dobitoace; iar brumalia într-o cinstea lui Dionisie (Bahus); că bromie era porecla lui Dionisie la elini de la Vromos care însemnează vuietul sau trăsnetul, de la care se numește. Aceasta însă romanii brumalia o numea adică pe vromos; și sărbătoare, în număr multoratic brumalia; care de asemenea sunt cu cele ce elinii le zicea Dionisia. Deci poruncește canonul acesta, ca aceste elinești sărbători, încă și prăznuirea ceea ce se săvârșea în ziua dintâi a lui martie, ca când pentru buna întocmirea aerului, desăvârșit să se ridice de la petrecerea creștinilor. Nici jocuri obștești măcar de femei să se facă, nici sărbători, și jocuri de bărbați, sau de muieri în numele mincinoșilor dumnezei ai elinilor. Hotărăște însă pe lângă acestea, ca nici vreun bărbat să îmbrace haină muierască, nici muieră haină bărbătească; nici să se măscărească cu obrăzare comicești, adică pricinuitoare de râs. Sau traghicești, adică pricinuitoare de plâns, și de lacrimi. Sau satiricești, adică cuviincioase satirilor, și

locului, precum rânduiește cartea 18 a legii titlul 1 rânduirea 35 (la Fotie titlu 9 cap 25) și să se ardă, precum au ars în Efes cărțile cele vrăjitoarești cei ce au crezut, care erau de preț de cincizeci de mii de arginți (Fapte: 19,19). Sub certările acestui canon se cuvine a se supune și babornitele acelea, ce vrăjesc cu bobi, sau toarnă cărbuni, sau descântă, sau sugrumă prunci, sau se răpesc în aer de draci, și se poartă din loc în loc ca Simon vrăjitorul, și ca alții de asemenea. Asemenea și păstorii cei ce leagă oarecare osișor la picioarele oilor, sau a țapilor, ca să li se înmulțească turma; și în scurt toți vrăjitorii și vrăjitorițele, și cei ce merg la dâșșii, pocăindu-se, cu acest canon să se canonisească, iar rămânând într-o aceste drăcii, cu totul să se lepede din adunarea creștinilor, ca pe o parte a lui satana și nu lui Hristos.

²¹¹ Și Valsamon și alții zic, că Calandos, Nonos, și Idos frați fiind avuți, în vreme de război, și de foamete au hrănit pe Roma. Caland 12 zile, iar Nonos 10 zile și Idos 8 zile, câte trei împreună într-o întreagă lună. Pentru aceasta romanii ca să rămână facerea de bine a acestora pururea pomenită, și să veșnicească datoria mulțumirii cea către dâșșii, au numit întâi pe cele 12 zile calande, de la caland; iar cele 10 după acestea, none, de la nonos; iar pe ce cele 8 din urmă, idus, de la idos, și într-o acele zile serbau, și multe necinstite fapte făceau. Acestora urmând și creștinii aceia, ce fac în ziua dintâi a lui ianuarie care se numesc colindări, cântece cântând și jucând pe la ușile caselor, umblând, și făcând și bârfituri, și istorii de râs, și versuri oarecare ca când în numele marelui Vasilie cântând, care se cuvine a se opri de către arhierii, și de către Părinții duhovnicești, și să se canosisească credincioșii a nu face lucrurile acestea păgânești, și elinești, precum canonul acesta zice.

bachilor, care în cinstea lui Dionisie, jucau ca niște uimiți, și îndrăciți;²¹² și ca să nu cheme cineva numele urâtului Dionisie (care se socotea că este dătorul și eforul vinului), când se calcă strugurii în teascuri, nici să rădă, și să chiuiască, când se toarnă vinul nou în vase. Deci oricare de acum înainte, după ce s-a înștiințat de acestea, s-ar apuca întru știință a face ceva din drăciile și elineștile faptele acestea, de va fi cleric, să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

CANONUL 63

Martirologiile (istoriile mucenicilor) cele mincinos plăsmuite de vrăjmașii adevărului, că doar ar necinsti pe mucenicii lui Hristos, și ar aduce la necredință pe cei ce le aud, poruncim, a nu se publica prin Biserici, ci să se dea focului acestea. Iar pe cei ce le primesc, sau ca la niște adevărate iau aminte la acestea, îi anatematisim.

TÂLCUIRE

Necredincioșii, și vrăjmașii adevărului, vrând să prihănească pe cele ale creștinilor, precum se vede, au scris oarecare de răs și străine, ca cum le-ar fi zis, și le-ar fi făcut mucenicii lui Hristos; ca și mucenicii din acestea să se ocărească, și credința dreptslăvitorilor să se batjocorească. Drept aceea canonul acesta poruncește a nu se citi în Biserică acest fel de cuvinte mincinoase, ci să se ardă, iar cei ce le plinesc pe acestea ca pe niște adevărate să se anatematisească.²¹³

CANONUL 64

Cum că nu se cuvine mireanului a porni cuvânt în public, sau a învăța, însușindu-și de aici luiși dregătorie dăscălească, ci a urma rânduiri celei predate de Domnul, și a deschide urechea, la cei ce au luat darul învățărescului cuvânt, și a se învăța de la dânșii cele dumnezeiești. Că într-o Biserică osebite mădulare a făcut Dumnezeu, după glasul Apostolului (I Corinteni: 12,27). Pe care Teologul Grigorie arătat tâlcuind pe rânduiala cea întru acestea o arată zicând: „Pe această rânduială să o cinstim fraților, aceasta să o păzim. Unul oricare fie ureche. Iar altul limbă; unul mână; iar celălalt altceva. Acela învețe; iar acesta învață-se; și după puține; și cel ce se învață (fie) întru bună supunere, și cel ce dă întru blândețe; și cel ce slujește întru osârdie; să nu fim toți limbă, parte cea preagata; că, au doar toți sunt Apostoli? Au doar toți prooroci; Au doar toți tâlcuitori? Și după oarecare: Ce te faci pe tine păstor oaie fiind? Ce te face cap, picior fiind? Ce te apuci a comendui oști, fiind rânduit între soldați? Și aiurea înțelepciunea poruncește; nu fi grabnic în cuvinte, nu te întinde împreună cu bogatul sărac fiind; nici căuta a fi mai înțelept decât cei înțelepți.” (În cuvântul pentru buna rânduială în grăiri) Iar de se va prinde cineva strămutând canonul acesta, patruzeci de zile să aforisească.

²¹² Însăși acestea le fac creștinii și în ziua de astăzi, de multe ori și cei sfințiți, și clericii, în săptămânile lăsatului de carne, și de brânză, și într-alte multe locuri, iar mai ales la ostroave, unde locuiesc latinii; zic adică, purtând măști, și barbunte, și haine muieresti îmbrăcând bărbații, uneori și muierile purtând haine bărbătești, și jucând în priveliște. Pentru care zice Dumnezeu: „Nu vor fi haine de bărbat pe femeie; nici se va îmbrăca bărbatul cu podoabă muierască; că urâciune este Domnului Dumnezeului tău tot cel ce face acestea”. (II Lege: 22,5) Și cu adevărat urâte sunt lui Dumnezeu acestea, și elinești meșteșugiri, și străine de creștini; care se cuvin arhieriei a se sili cu toată puterea lor, să le oprească, ca pe unele ce sunt prihană creștinismului, cu certare de aforisire.

²¹³ Pentru aceasta mari haruri suntem datori să mărturisim noi răsăritenii (precum și apusenii, cum aud aceste haruri, asemeni le mărturisesc) Sfântului Simeon Metafrastul (adică tălmăcitorului); care cu multă osteneală a scris viețile sfinților Mucenici, și ale cuvioșilor Părinți, curățindu-le de toată minciuna, și singur mergând pe la multe locuri, și pe altele din însuși vederea, iar altele din încredințare sigură adunându-le.

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta pe tot mireanul a nu învăța ca un dascăl în arătare, și în Biserică, ci mai vârtos el învață-se de la cei ce au luat darul învățaturii. Căci precum într-un trup se află osebite mădulare, precum zice Pavel, așa și într-o Biserică se află osebiți oameni, după rânduiala ce Dumnezeu o dat fiecăruia. Precum Teologul Grigorie tâlcuind cuvântul Apostolului zice, că altul este în Biserică ureche, altul limbă, altul mână, și altul altceva mădular, nici toți sunt limbă, adică învățători, nici toți Apostoli, nici toți Prooroci. Deci, omule, tu oai fiind, ce te face păstor? Picior fiind, ce te faci cap? Soldat fiind, ce te apuci a te face general de oști? Zice și Solomon: Nu fii lesnicios a vorbi, nici sărac fiind, să te întreci cu cei bogați, nici căuta a te face mai înțelept între cei înțelepți. Iar care va face afară de canonul acesta, să se aforisească pe 40 de zile. De va fi însă vreun mirean iscusit în cuvânt, și cu chip cucernic, nu se oprește de a răspunde și a învăța îndeosebi pe cei ce îl întreabă, precum zice Zonara, și capul 32 a cărții a 8-a din apostoleștile așezământuri; că vor fi zice toți învățați de Dumnezeu; în ce chip grăia și Apolos, și învăța cele pentru Domnul, cu toate că numai botezul lui Ioan știa (Fapte 18,25) și Achila, și Priscila, cei ce au învățat pe aceștia Apolos mai cu scumpătate calea lui Dumnezeu (acolo).

CANONUL 65

Focurile de la luni noi ce se aprind de către unii înaintea prăvăliilor, și a caselor sale, care le săreau unii, după oarecare vechi obicei, bârfesc, de acum poruncim a nu se mai lucra. Deci oricare va face ceva de acest fel, de va fi cleric, să se caterisească. Iar de va fi mirean să se aforisească. Că scris este în cartea 4 a Împăraților: „Și a zidit Manasi jertfelnic tuturor oștilor cerești, în cele două curți ale casei Domnului, și au trecut prin foc pe fiii săi, și se descânta și se vrăjea, și au făcut engastrimiți (bârfitori din pântece), și au înmulțit cunoscători, și au înmulțit a face răutate înaintea Domnului, ca să-l mânie pe El” (21,5-6).

TÂLCUIRE

Fiindcă după urmarea elinilor, și a păgânilor, oarecare creștini aprindeau focuri înaintea prăvăliilor, și a caselor sale, peste care săreau. Sinodul acesta pe clericii care ar face una ca aceasta de aici înainte, îi caterisește, iar pe mireni, îi aforisește. Și vrând a arăta, că dacă niște obiceiuri elinești ca acestea făcându-se de către iudeii cei nedepliniți, porneau pe Dumnezeu spre mânie, și spre urgie, cu cât mai vârtos pe El îl mânie, când se fac de noi creștinii cei depliniți, și ucenicii Evangheliei, zice: „Că împăratul Manase a făcut jertfelnic, adică aducea jertfe oștii și puterii cerului, adică stelelor (și mai ales lunii; precum este scris la Ieremia. A tămâia împărătesei cerului și a jertfi ei jertfe, adică lunii) într-amândouă curțile casei Domnului; și treceau pe fiii săi prin foc, și se descânta, și se vrăjea, și au făcut grăitori din pântece, și ghicitori și au înmulțit a face ce este rău întru ochii Domnului, ca să-l întărate pe El. Însemnează însă, că aceasta ce se zice, a trecut prin foc pe fiii săi, sinodul aici o au înțeles, în loc de, că au făcut Manasi pe fiii săi să sară prin foc; iar Chiril al Alexandriei la tâlcuirea lui Isaia, o a tâlcuit în loc de, că de tot au ars pe fiii săi în foc, proaducându-i pe ei jertfă dracilor.

CANONUL 66

Din sfânta zi a învierii lui Hristos Dumnezeului nostru, până la duminica nouă, toată săptămâna se cuvine a se zăbovi credincioșii nelipsit în sfintele Biserici, cu psalmi și cu laude, și cu cântări duhovnicești, veselindu-se și serbând întru Hristos, și luând aminte la citirea dumnezeieștilor Scripturi, și desfătându-se cu sfintele Taine. Că așa vom fi cu Hristos împreună înviați, și împreună înălțați. Nicidecum dar în proarătatele zile să se săvârșească alergare de cai, sau vreo altă priveriște de norod.

TÂLCUIRE

Fiindcă toată săptămâna cea luminată, ca o zi cu numele Domnului numită se socotește, pentru aceasta canonul acesta rânduiește, că toți creștinii în săptămâna aceasta se cuvine a îngădui înlăuntru în Biserici, veselindu-se și serbând învierea Domnului cu psalmi, și cu laude, și cu cântări duhovnicești, luând aminte la cuvintele dumnezeieștilor Scripturi, și împărtășindu-se cu dumnezeieștile Taine. Pentru că cu un chip ca acesta împreună vom învia, și împreună ne vom înălța cu Hristos.²¹⁴ Drept aceea în zilele acestea alergături de cai să nu se facă, nici vreo altă privesc de norod, necuviincioasă adică, de jucărei, sau de jocuri, sau de luptări, sau de altă banchetuire de acest fel.

CANONUL 67

Dumnezeiasca Scriptură ne-a poruncit, a ne depărta de sânge, de animal sugrumat și de curvie. Deci pe cei ce pentru lacumul pânțete, sângele de orice fel de vită cu oarecare meșteșug îl fac de mâncare, și așa îl mănâncă, potrivit îi certăm. Deci, de acum înainte oricine se va apuca sânge de vită, cu orice fel de chip, de va fi cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească. (Fapte 9: 3, 4; Levitic 17: 13; Fapte 15: 28, 29)

TÂLCUIRE

Acestea fiind oprite de dumnezeiasca Scriptură cea veche, și mai ales s-au oprit și de cea nouă ca niște desfrânătoare și nu de nevoie.

CANONUL 68

Pentru a nu fi iertat nimănui cărți de ale Testamentului vechi, și ale celui nou, și ale sfinților și aleșilor propovăduitorilor și învățătorilor noștri, ale strica, sau a le rupe, sau vânzătorilor de cărți, sau celor ce se zic făcători de miruri, sau altcuiva dintre toți a le da spre pierzare; fără numai de cumva desăvârșit, ori de cari, ori de apă, ori cu vreun alt chip, s-ar netrebni; iar cel ce se va prinde de acum înainte făcând ceva de acest fel, pe un an să se aforisească; asemeni și cel ce cumpără acest fel de cărți, dacă nici el le ține pe acestea spre folosul său, nici altuia de le dă spre facerea de bine și spre a se păzi, ci de se va apuca a le strica pe acestea să se aforisească.

TÂLCUIRE

Nu este slobod, zice canonul acesta, nimănui a strica, sau a rupe cărți de ale Testamentului vechi și ale celui nou, și de ale învățătorilor celor aleși, care cu cercetare au fost primite (că mulți au scris, și s-au lepădat), ori a le da cârciumarilor de cărți, adică celor ce le strică, ori celor ce vând mirodenii, sau altcuiva spre stricăciune, fără numai de s-au mâncat desăvârșit de viermi, sau de au putrezit și s-au șters literele pentru vechime, încât nu se poate citi, ci și atunci acest fel de hârtii, nu se cuvine a se întrebuița în lucrări necinstite, și a se arde, sau a se îngropa în loc necălcat, pentru ca să nu se spurce cele Sfinte, și care cuprind cuvinte sfințite. Că se potrivește și la

²¹⁴ Din canonul acesta învață-se și creștinii cei de acum, că sfântă viață întrebuițau credincioșii cei vechi, întru aceste sfinte zile ale Învierii! Și dimpotrivă care necuviincioasă viață viețuiesc aceștia acum, și îndrepteze-se, părăsindu-se de bancheturi, de jocuri, de comedii, de cântece, și alte necuviințe ce fac întru acestea. La Moscova aud, că creștinii în fiecare zi a săptămânii acesteia merg de la o Biserică la alta, și fac litanii, ca să nu găsească vreme de a face altă vreo necuviință; care aceasta se cuvine a se face și de creștinii noștri, ca să nu se abată la nerânduieși și la necuviințe. Este cunoscut la mulți, și celălalt preasfânt obicei, care se ține în Moscova, a nu se culca cu muierile lor bărbații cei mai evlavioși în toată luminată săptămâna aceasta, și după urmare nici nunți a face întru aceasta. Cu adevărat preasfânt obicei, care se cuvine a-l urma creștinii noștri. Căci, precum am zis, toată săptămâna aceasta, se socotește ca luminată ziua aceea cu numele Domnului numită.

aceasta zicerea Proorocului Isaia, aceasta: „Și va fi odihna lui (Hristos adică și Dumnezeu) cinstită” (11,16).

CANONUL 69

Să nu fie iertat cuiva dintre mireni săvârșind, a intra în lăuntru în Sfințitul Altar, că împărăteștii stăpâniri și domniri îi este iertat aceasta, când ar vrea să aducă daruri Ziditorului său, după oarecare preaveche predare.

TÂLCUIRE

Sfântul Altar afierosit fiind celor preoți; pentru aceasta canonul acesta oprește a intra într-însul pe oricare mirean, afară numai de împăratul; și acesta încă, nu ca un mirean, ci ca unul ce are stăpânie, și domnie, și este unsul Domnului.²¹⁵ Căruia s-a iertat a intra după veche tradiție, când voiește a aduce daruri Ziditorului său Dumnezeu și să se cuminece.

CANONUL 70

Să nu fie iertat femeilor în vremea dumnezeieștii Liturghii a vorbi, ci după glasul Apostolului Pavel, tacă (I Corinteni: 14,34). Că nu li s-a dat voie lor a grăi, ci a se supune, precum și legea zice (Facerea: 3,16). Iar de voiesc a se învăța ceva, în case întrebe-și pe bărbații lor.

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, să nu grăiască femeile în vremea dumnezeieștii Liturghii (încă și întru toate adunările credincioșilor ce se face în Biserică).²¹⁶

CANONUL 71

Cei ce se învață legile politicești, nu trebuie a întrebuița obiceiuri elinești, nici prin teatre a se judeca, sau a săvârși cele ce se zic rostogoliri, sau a se îmbrăca cu haine afară de obșteasca întrebuițare, nici în vremea când încep învățăturile, sau când

²¹⁵ Însemnează, că după Teodorit Bisericeasca Istorie cartea 5 cap 17, deși credinciosul împăratul Teodosie s-a dezlegat de către Sfântul Ambrosie din legătura vărsării de sânge căreia i-a fost pricinuit, cu toate acestea, aducând lui Dumnezeu darurile la Sfântul Altar, și așteptând acolo ca să se împărtășească, nu s-au lăsat de Ambrosie, zicându-i, că cele din lăuntru o împărate, sunt umblate de singuri prezbiterii; ci i s-au poruncit să stea afară de Altar; și de atunci împăratul, și în Constantinopol venind își aducea darurile lui Dumnezeu în lăuntru în Altar, și îndată ieșea, neîmpărtășindu-se în lăuntru, după obicei. Și arătând prea credinciosul împărat cu pilda sa, că nu se cuvine a se împărtăși în lăuntru împărații cei ce au făcut vărsare de sânge. De aici îndeamnă-se preoții, și duhovnicii să taie obiceiul cele nelegiuit, care prin multe locuri urmează, de intra lumenii în sfântul Altar, și-i face să cadă sub pedeapsa împăratului Ahasz, care fiind luman, s-a apucat să lucreze cele ale iereilor; căci, după oarecare chip și aceștia își însușesc cele ale preoților, intrând în locul cel rânduit pentru ierei. Și de este lucru nelegiuit numai a intra mireni în Altar, oarecât mai nelegiuit este ceea ce fac oarecare preoți neînvățați, de pun mireni, sau citeți în joia cea mare și potrivesc sfintele la Sfânta Proscomidie în Altar (care lucru la noi cu darul lui Dumnezeu nici s-a auzit). Părăsească-se pentru dragostea lui Dumnezeu, ca să nu cadă sub caterisirea preoției lor. Iar Simeon al Tesalonicului zice (cap 143) că împăratul se împărtășește în Altar, numai în vremea când se ungea împărat, și după diaconi, și nu la Sfânta Masă; ci de laturi pe o măsuță așternându-se Antimis.

²¹⁶ Pentru aceasta și dumnezeiescul Hrisostom zice așa: „Odată a învățat femeia (adică pe Adam în Rai) și pe toate le-a răsturnat, pentru aceasta zice, să nu învețe. Și iarăși, că atâta trebuie a fi ea tăcută, zice, încât nu numai pentru cele ale vieții, ci nici pentru cele duhovnicești să grăiască în Biserică. Aceasta este podoaba ei, aceasta cinstea, aceasta mai mult pe ea o poate împodobi decât hainele cele scumpe.” (Voroava 9 la cea 1 către Timotei, fața 283 Tom 4)

ajung către sfârșitul lor, sau, peste tot să zicem, pe la mijlocul acestui fel de învățături. Iar dacă cineva de acum înainte va îndrăzni a face aceasta să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum cei mai fără de socoteală dintre cei învățați ai atenienilor, obișnuiau precum scrie Teologul Grigorie în cuvântul asupra îngropării marelui Vasilie, a se lupta cu împotrivnicii lor, și a apuca cetățile, și căile, și altele asemeni ca acestea obiceiuri a face sofistilor celor tineri; întru acest chip și creștinii cei ce se învățau legile politicești, întrebuițau aceste elinești obișnuințe, și se judecau în teatre, pentru cine dintre ei să se facă mai întâi, făcea încă și cele ce se ziceau rostogoliri, adică arunca oarecare semne, când se prigoneau învățătorii, care dintre ei să ia pe cutare ucenic, și care pe cutare (precum am zice, ca niște sorti). Sau purtau îmbrăcăminte afară de ceea ce se obișnuia la mulți. Și acestea toate poruncește canonul să nu se facă, nici când încep învățatura legilor, nici când ajung la mijlocul ei, nici când o sfârșesc. Iar care de aici ar mai face aceasta, să se aforisească.

CANONUL 72

Să nu fie iertat bărbatul dreptslăvitor a se împreuna cu muiere eretică, nici iarăși bărbat eretic a se însoți cu femeie dreptslăvitoare, ci deși s-ar afla ceva de acest fel că s-a făcut de vreunul dintre toți, nunta să se socotească neîntărită, și nelegiuita însoțire să se deslege, că nu trebuie cele neamesteacate a se amesteca, nici cu oaia lupul a se împletici, și cu partea lui Hristos soarta păcătoșilor. Iar de va călca cineva acestea de noi hotărâte, să se aforisească. Iar dacă unii încă întru necredință aflându-se, și încă nu sunt numărați în turma celor dreptslăvitori, s-au însoțit cu legiuită nuntă, între sineși, apoi, o parte adică binele alegându-l, a alergat la lumina Adevărului; iar cealaltă, se ține încă de legătura rătăcirii, nealegând a căutat către dumnezeieștile raze ale adevărului (însă de binevoiește cea necredincioasă a locui împreună cu cel credincios, sau dimpotrivă cel necredincios cu cea necredincioasă) să nu se despartă, după dumnezeiescul Apostol: „Că se sfințește bărbatul necredincios prin femeia credincioasă, și se sfințește femeia necredincioasă prin bărbatul credincios”. (I Corinteni: 7,14)

(Sinod 4, can. 14)

TÂLCUIRE

Poate că din învoirea aceasta, și din împreună locuința, se va povățui și cealaltă parte către buna cinstire; după zicerea a însuși acestui dumnezeiesc Apostol, că ce știi femeie de-ți vei mântui bărbatul? Și ce știi bărbate de-ți vei mântui femeia? (I Corinteni: 7,16) Teamă-se de certarea acestui sfânt sinod arhieriei cei ce slobod niște asemenea însoțiri, și nici întru un chip să ierte niște nunți ca acestea.

CANONUL 73

Crucea cea făcătoare de viață arătându-se nouă mântuire, trebuie să punem toată silința, spre a da cinstea ce cuviincioasă aceea prin care ne-am mântuit din greșeala cea veche. Drept aceea și cu gândul, și cu cuvântul, și cu simțirea dându-i ei închinăciune, închipuirile Crucii cele ce se fac de oarecare pe fața pământului, a se șterge cu tot chipul poruncim, ca nu cu călcarea celor ce umblă, semnul biruinței noastre, să se ocărăscă. Deci, de acum înainte cei ce fac chipul Crucii pe fața pământului, poruncim să se afurisească.

TÂLCUIRE

Hotărâște canonul acesta ca să ne sârguim cu tot chipul a da cuviincioasa cinste Sfintei Crucii, prin care ne-am mântuit, și din robia păcatului ne-am slobozit, și cu gândul aducându-ne aminte adică, de câte bunătați printr-înșina ne-am norocit; și cu cuvântul, povestind acestea și la alții, și mulțumind lui Hristos celui ce s-a răstignit pe

ea. Și cu simțire, sărutându-o, cinstindu-o, ori unde o vom vedea. Și fiindcă unii, mai proști, însemnează pretutindeni închipuirea cinstitei Cruci, până și pe fața pământului, poate pentru evlavie, pentru aceasta poruncește sinodul, oriunde s-ar afla semnul Sfintei Cruci, jos închipuit, să se șteargă, și să se strice, pentru a nu se călca, și a nu se necinști de cei ce umblă, semnul cel biruitor al mântuirii noastre. Și cei ce de acum înainte ar face semnul Sfintei Cruci pe locul unde s-ar călca în picioare, să se aforisească.

CANONUL 74

Că nu se cuvine întru cele domnești (locurile consfințite Domnului), sau în Biserici, a face cele ce se zic agape, și în lăuntru în casă a mânca, și a așterne acubita. Iar cei ce îndrăznesc a face aceasta, ori să înceteze, ori să se aforisească.

TĂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 28 din Laodiceea, care oprește a face creștinii agape adică ospete din dragoste, care aduc spre unire pe cei ce împreună mănâncă, în domnițoarele Biserici. Și a nu așterne așternuturi moi, și înalte, pe care le numesc cu cuvânt latinește acubite, că pe unele ca acestea șezând creștinii mâncau.²¹⁷ Iar câți ar îndrăzni a face aceasta, ori să se părăsească, ori să se aforisească. Trebuie a însemna, că Valsamon, chiriaca (domnești) voiește să înțeleagă aici canonul, fiecare loc afierosit Domnului, precum nartica, adică și tinda Bisericii.

SIMFONIE

„Întocmai cu acesta și cel 49 al celui din Cartagina, oprește pe episcopi și pe clerici, și pe mireni în Biserici să nu facă ospete, afară numai, dacă după nevoie după nevoie vor mânca oarecare străini ce călătoresc. Însemnează că, deși opresc canoanele acestea la Biserici a se face agape (dragoste), nu opresc însă a se face și în casele obștești. Pentru că cel 27 al acestuiași sinod al Laodiceei poruncește să nu ia cei sfințiți, și mireni, părțile oarecare din bucate cu nesațiu, când se cheamă la acest fel de agape. Iar cel 11 din Gangra anatematizește pe care defaimă pe cei ce fac acest fel de agape (afară din Biserică adică) și întru cinstea Domnului chemând pe frați, și disprețuite făcându-le, nu voiesc să meargă la acestea. Iar cel 76 al acestuia al 6-lea aforisește pe cei ce vând vin, și mâncări, sau alte oarecare în lăuntru sfințitelor curți. Însă și cel 97 al acestuiași, pe clerici îi caterisește, iar pe mireni îi aforisește, pe care vor poposi în lăuntru locurilor celor sfințite. Dar cel 88 al acestuiași, pe clerici îi caterisește, iar pe mireni aforisește, care bagă dobitoace în sfințitul locaș, afară însă dacă numai de mare nevoie. Vezi și subînsemnarea celui 83 al acestuiași al 6-lea sinod.

²¹⁷ Obiceiul de a face creștinii ospățuri în Biserică, s-au început din vremurile Sfinților Apostoli, care în ziua duminicii mai vârtos, când vrea să se împărtășească, aduceau la Biserică pâine și vin cei mai avuți, ca după împărtășirea dumnezeieștilor Taine, precum zice Zonara, și Hrisostom la voroava 27 a celei 1 către Corinteni poșteau pe cei mai săraci, și toți împreună șezând mâncau. Fiind însă că Corinteni au stricat rânduiala aceasta, și fiecare din cei mai avuți își mâncau singuri bucatele sale, și nu dădea celor săraci, încât de aici urma, altul adică a flămânzi, iar altul a se îmbăta; pentru aceasta dumnezeiescul Pavel, în capul 11 al celui 1 către Corinteni îi mustra, și pentru că defaimă cu aceasta pe Biserică lui Dumnezeu, și că rușinează oarecum pe cei săraci, neavând să mănânce la acest fel de obștești ospățuri; deci aceste cuvinte ale Apostolului propunându-le marele Vasile, din acestea încheie că, obșteasca Cină nu se cuvine a o mânca în Biserică cineva, unit cu canonul 28 al celui din Laodiceea, și cu acest 74. Iar domnițoarele ce le pomenește canonul acesta așa se numeau; fiindcă în cele mai de multe ori duminicile se săvârșea întru ele dumnezeiasca Liturghie. Fiind ele afierosite lui Dumnezeu împăratului a toate, nu de la oameni dobândindu-și ele numirea, ci de la însuși Domnul tuturor, de la care și domnițoare sau domnești s-au învrednicit a se numi.

CANONUL 75

Cei ce vin în Biserică spre a cânta voim nici strigări necuviincioase a întrebuița și firea spre răcnire a o sili, nici a zice ceva din cele nepotrivite neînsușite Bisericii; ci cu multă luare aminte și cu umilință a aduce lui Dumnezeu, privitorul celor ascunse acest fel de psalmodii. Că sfințitul cuvânt a învățat evlavioși a fi fiii lui Israel (Levitic: 15,30).

TÂLCUIRE

Cântarea Psalmilor ceea ce se face în Biserică rugăciune este către Dumnezeu pentru a se milostivi asupra păcatelor noastre. Și cel ce se roagă și se tânguiește, trebuie a avea moral cucerit și umilit, iar a răcni cineva arată moral semeț și neevlavios. Pentru aceasta poruncește canonul acesta ca cei ce cântă în Biserică să nu-și silească firea lor pentru a striga puternic. Nici să zică altele necuviincioase în Biserică. Dar care ar fi cele neîncuviințate în Biserică? Răspunde Zonara tâlcuitorul a fi cântecele femeiești cele jalnice (prin aceasta zice și multe tereremuri și cea peste măsură pestrițime a cântării sau cele ce pleacă spre curvie). Însă poruncește canonul acesta ca toate acestea să lipsească din Biserică și cântăreții să aducă lui Dumnezeu cântările cu multă luare aminte, ca Celui ce vede cele ascunse ale inimii adică și mai ales cugetele inimii celui ce cântă și se roagă, căci strigările sunt ale celor din afară. Pentru că și sfințitul cuvânt al Leviticului învață a fi către Dumnezeu cucernici fiii lui Israel.²¹⁸

SIMFONIE

Zice și Proorocul David „cântați cu înțelegere”. Acest grai tâlcuindu-l marele Vasilie (în adunarea în scurt 279) zice: Înțelegerea cuvintelor sfintei Scripturi se aseamănă cu felurimea bucatelor ce mănâncă gura. Fiindcă după Iov (cap: 12,11) „Gâtlejul gustă bucatele”. Iar mintea judecă cuvintele. Așa dar dacă sufletul cuiva judecă puterea fiecărui cuvânt, precum și gustul pe felurimea bucatelor, acesta plinește daviticeasca această poruncă. Adaugă același Vasilie iarăși (vezi adunarea în scurt 281) că oricare nu merge în Biserică să cânte cu dorință, acela ori să se îndrepteze, ori să se izgonească. Iar dacă sunt psalți mulți, zice, (vezi adunarea în scurt 307) aceștia, să

²¹⁸ Pentru că și dumnezeiescul Hrisostom (în voroava „Am văzut pe Domnul șezând pe scaun” fața 120 tomul 5) oprește mult pe cântările cele din coruri, și neîncuviințatele săltări, și răcnetele cele neobișnuite, și strigările cele fără rânduială. Tâlcuind psalmicescul acela (cuvânt), „slujiți Domnului cu frică”, și foarte tare muștrând pe aceia, care amestecă cu duhovniceștile cântări, shimile din afară cele teatrale, și strigările cele fără înțeles (care sunt și acum tereremurile, și nenanelile, și alte fără înțeles) cuvinte, și zice, că acestea sunt însușite, nu celor ce slavoslovesc pe Dumnezeu, ci celor ce joacă și amestecă drăceștile jocuri cu îngereasca slavoslovie; învață pentru aceasta prin multe, că se cuvine cu frică, și cu inimă înfrântă să înălțăm slavosloviile către Dumnezeu, ca să fie acestea primite, ca o tămâie cu bun miros. Cu totul vrednică de laudă și de adevăr este și cuvântul acela care îl zice preaințeleptul Meletie Piga în a 3-a scrisoare cea pentru creștinism. Pentru aceasta dar numai glasurile cele omeniești sunt primite în Biserică, care sunt împărtășite firii și simple, iar organiceștile sunete cele luminate ca pe cele cu totul oprite le izgonesc dumnezeieștii Părinți. Pe care cântări musicești și organicești s-au nevoit oarecare din acești de acum a le băga iarăși în Biserică. Iar tereremurile și nenanelele ce se cântă nu se arată a fi vechi, ci noi. Pentru că în scrierile lui Ioan Damaschin, și în facerile altor vechi cântăreți, nu se află aceste neînțelese cuvinte și cratimi. Se arată a fi începute din timpul lui Ioan Cucuzel. Iar cratimile pe care psalții de astăzi le cântă la privegheri, cu toate că sunt îndoite, de multe ori și întreite cu chimenul, se fac în adevăr fără dulceață și îngreioare evlavioșilor ascultători; pentru aceasta rugăm pe canonicieștii psalți, ca să cânte sintoma (în scurt), pentru a fi acestea mai frumoase, și să rămână vreme de a se face și citire, și canoanele a se cânta mai rar, în care stă tot sufletescul rod al privegherii. Zic oarecare, că, neînțelesele aceste tereremuri s-au primit în Biserică, pentru plăcerea și îndemnarea norodului celui prost.

întrebuințeze psalmodiile (cîntare de Psalmi), cu rîndul (efimeria), adică după săptămână. Iar cel din Laodiceea al 15-lea canon poruncește să nu cînte în Biserică altul careva, afară de cei canonici, și din cărțile cele de piele psaltii să cînte. Adică numai de pe cele de membrană, cîntînd însă și de pe alte cărți de psaltichie. Dar și cel 23 al acestuiași, zice, că nu pot psaltii cînd cîntă orariu. Se cuvine însă ca printre cîntări să fie și citire (și rugăciune) după cel 17 al acestuiași.

CANONUL 76

Cum că nu trebuie în lăuntru în sfințitele curți, a se așeza cârciumă,²¹⁹ sau a se pune înainte felurile cele de aromate, sau alte vânzări a se face, păzind noi aromsevasul (cucernicia) către Biserică. Că Mântuitorul nostru și Dumnezeu prin petrecerea cea în trup învățându-ne pe noi, poruncește a nu face Casa Părintelui Său casă de neguțătorie (Ioan: 2,16). Care și mesele schimbătorilor de bani le-a răsturnat, și pe cei ce făceau Biserică locaș mirenesc i-a izgonit. Deci de se va prinde vreunul în greșeala aceasta de față, să se aforisească.

TÂLCUIRE

„A zis Domnul iudeilor (Luca: 19,46) scris este: Casa mea, casă de Rugăciune se va chema (Isaia: 56,7). Iar o ați făcut pe ea peșteră de tâlhari (Ieremia: 7,10)”. Drept aceea ca să nu se zică și celor credincioși acest înfricoșat cuvînt, opresc Sfinții Părinți prin canonul acesta, a nu se pune cârciume, adică a nu se vinde vin, sau rachiu, sau alte feluri de mîncări, după Zonara; sau și oarecare feluri de aromatica, după Valsamon, sau alte oarecare neguțătorii a se face, în lăuntru în curțile Sfințitelor Lăcașuri, și ale dumnezeieștilor Biserică, pentru a se păzi cinstea lor. Pentru că și Domnul legiuind nouă, zice, să nu facem casa Tatălui Său, casă de neguțătorie, care și banii celor ce vindeau monedele, sau banii cei răi i-a risipit, și pe cei ce făcuseră pe Biserică casă obștească cu bici de frînghie i-a izgonit. Iar care va îndrăzni a face aceasta, să se aforisească.²²⁰ Citește și cel 74 al acestuiași al 6-lea sinod.

CANONUL 77

Că nu se cuvine cei sfințiți, sau clericii, sau aschitii, a se scălda în baie, cu muieri; nici tot creștinul mirean; că această prihănire este întâia la păgâni. Iar de se va vădi cineva întru aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 30 al sinodului din Laodiceea, afară însă de certări numai, căci zice că nu se cuvine cei sfințiți ce sunt în lăuntrul Altarului, cum și ceilalți clerici ce sunt afară de Altar, adică monahii și aschitii, și de obște fiecare creștin, a se scălda în băi împreună cu muierile; fiindcă această necuviință la păgâni se vede a fi cea întâia prihănire, și cea mai mare sminteală împotriva creștinilor. Iar

²¹⁹ Se află mîncăruri la alții, precum și Zonara tâlciește.

²²⁰ Pe lângă acestea și marele Vasilie categorisește (vezi după Platon 40) vânzările și cumpărăturile care se fac la Bisericile mucenicilor și ale sfinților, la sărbătorile lor, zicînd: „Că creștinii pentru alt nu se adună la Biserică, și împrejurul Bisericilor, fără numai să se roage, și să vină întru aducerea aminte a celor ce pînă la moarte au stătut și s-au nevoit pe care nevoie le-au arătat sfinții pentru buna cinstire, și să se îndemne și ei către aceeași râvnă, și nu ca să facă serbare, și pe Biserică lor, bâlci și neguțătorie. Adăugînd el și aceasta, că foarte se mînie Dumnezeu asupra celor ce vînd și cumpără în Biserică, ori împrejurul Bisericilor, precum aceasta (o au arătat) Iisus Hristos. Care totdeaunași pretutindeni blînd fiind și smerit cu inima, și numai asupra celor ce în Biserică vinde și cumpără, au ridicat frînghia să-i lovească. Fiindcă neguțătorii aceștia prefac pe casa rugăciunii, în peșteră furilor și tâlharilor. Și vezi, că tâlhari și furi numește Domnul pe vânzători, și de obște pe neguțători, pentru nedreptățile, și minciunile, pe care le întrebunțează la neguțătoria lor.

Apostolul poruncește „a nu ne face sminteală iudeilor, și ellinilor, și Bisericii lui Dumnezeu” (I Corinteni: 10,32). Și dacă, precum zice Zonara, și numai chiar a întâmpina cineva muiere în cale, sau în casă, îi tulbură gândul, cum dar nu se va afunda, și nu se va porni spre poftă mintea bărbaților acelora, care se scaldă împreună cu muierele? Dar nici cei însoțiți după lege se cuvine a se scalda împreună, după Valsamon, sau în baie, sau în mare, sau în râu; că își stăpânesc trupurile sale pentru nașteri de copii, și nu pentru a se dezgoli, și a-și vedea rușinea lor.

CANONUL 78

Că se cuvine celor ce se luminează a se învăța credința, și în joia săptămânii a o spune episcopului, sau prezbiterilor.

TÂLCUIRE

Și canonul acesta, este întocmai cu cel din Laodiceea 46 care zice că cei ce se catehiesc și se găsesc spre luminare, și spre Botez, se cuvine în toată vremea catehisirii lor (iar câtă este aceasta? Vezi sub însemnarea canonului al 2-lea al sinodului întâi), pentru ca să se învețe bine dogmele ortodoxei credințe, și în fiecare joi a săptămânii, după Zonara, să le zice de rost arhierelui, sau prezbiterilor celor ce-i catehiesc pe ei. Ca nu neștiind taina noastră să se boteze, și neînvățați și neîntăriți fiind, cu lesnire să se amăgească de către eretici.

CANONUL 79

Nelehusită pe dumnezeiasca naștere cea din Fecioară mărturisind, precum și fără de sămânță s-a făcut, și la toată turma propovăduind, pe cei ce din neștiință fac ceva din cele ce nu se cuvin, îndreptării îi supunem. Drept aceea fiindcă unii după ziua sfinteii nașteri a lui Hristos Dumnezeului nostru, arată fierbând semidale, și aceasta unii altora împărțindu-o, cu pricinuire adică de cinstea lehusirii a Preacuratei Fecioarei Maici. Poruncim nimic de acest fel a se săvârși de cei credincioși, că aceasta nu cinste aduce Fecioarei celei ce mai presus de minte și de cuvânt, a născut cu trup pe Cuvântul cel neîncăput, din cele obștești, și ale noastre a hotărî, și a însemna pe cele după negrăita sa naștere. Deci de se va vădi cineva de acum înainte, făcând una ca aceasta, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare creștini, de la neștiință pornindu-se a doua zi după nașterea lui Hristos fierbe semidale (adică făină de grâu curată), și alte feluri oarecare, care împărțindu-le unii altora le mănâncă, făcându-o aceasta ca și când întru cinstea lehusirii Născătoarei de Dumnezeu (precum se obișnuiește a se face și la celelalte femei, care după natură nasc); pentru aceasta oprește canonul acesta de a face creștinii acest lucru. Fiindcă a asemena noi prin acest fel de obicei, cu obșteasca, și smerita nașterea noastră a oamenilor, pe nașterea cea negrăită a pururea Fecioarei, aceasta nu i se socotește cinste, celei ce mai presus de minte și de cuvânt a născut cu trup pe Dumnezeu Cuvântul cel întru toate neîncăput, ci mai vărtos necinste. Că precum fără de sămânță, și din Duhul Sfânt, mărturisim pe zămislirea de Dumnezeu Născătoarei, așa asemeni și pe nașterea acesteia, o mărturisim mai presus de toată moșirea și lehusirea, care este nașterea de prunc cea cu dureri, și următoare curgere a sângiurilor după Zonara.²²¹ Iar care va voi a o face aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

²²¹ Pentru aceasta nu trebuie să închipuiască zugravii pe Născătoarea de Dumnezeu la sărbătoarea nașterii lui Hristos, culcată pe pat, ca cum cuprinsă de dureri. Dar nici se cuvine să se scrie în minee a doua zi după nașterea lui Hristos, zicerea acesteia. Lehusirea Născătoarei de Dumnezeu, ci numai, soborul Născătoarei de Dumnezeu; căci după Grigorie Nissa, ce se conglăsuiește cu sinodul acesta, nașterea lui Hristos, fără lehusire a fost. Căci zicând numele

CANONUL 80

Dacă vreun episcop, au prezbiter, sau diacon, sau din cei ce se numără în cler, sau mirean, nici o nevoie grea având, sau lucru greu încât a lipsi de Biserica sa mai mult; ci în oraș petrecând, în trei zile de duminici, și în trei săptămâni nu s-ar împreună aduna. De va fi cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se îndepărteze de la împărțășire.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau de diacon, și de obște oricare cleric, sau mirean, fără de mare nevoie, și grea silă, a nu lipsi de la Biserica sa, ci aflându-se în lăuntru în oraș, în trei duminici nu va merge împreună cu ceilalți credincioși la Biserică. De va fi cleric să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească. Că, din două una este, ori unul ca acesta nu este credincios, ori credincios fiind, defaimă obșteasca cântarea de laudă cea către Dumnezeu, și rugăciunea.

CANONUL 81

Deoarece am aflat că în oarecare cetăți, în tresfințita cântare, împarte cu adăogire se glăsuiește, după sfinte fără de moarte, aceasta, cel ce te-ai răstignit pentru noi, miluiește-ne pe noi. Și aceasta de Sfinții Părinți cei vechi, ca o străină de evsevie (buna cinstire), dintr-un imn (laudă) ca acesta s-au lepădat, împreună cu nelegiuitul eretic cel ce a aflat acest fel de glas. Și noi întărind cele mai dinainte cu bună cinstire legiuite de către Sfinții Părinții noștri, anatematisim pe cei ce încă după hotărârea aceasta primesc acest fel de glas în Biserică, sau întru alt chip oarecum îl împreunează cu tresfințita cântare. Și de ar fi ieraticesc călcătorul celor hotărâte, poruncim să se dezbrace acesta de vrednicia ieraticască, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Cel întâi Petru Cnafeul (adică nălbitorul), și următorii lui care slăveau (că Mântuitorul Hristos cu dumnezeirea a pățimit), au îndrăznit să adauge în tresfințitul Imn (laudă), după, sfinte fără de moarte, aceasta, Cel ce te-ai răstignit pentru noi.²²² Deci ereticii

lehusirei nu este mai presus de nesticăciune și neispită de nuntă; iar a închipui oarecare femei spălând pe Hristos în lighean precum se vede la multe icoane ale Nașterii lui Hristos, aceasta este cu totul necuviincios, și aflare a oamenilor trupești. Și care cu tot chipul trebuie a se lepăda. Fiindcă și dumnezeieștii cântăreți și făcători de cântări, numesc de multe ori pe nașterea Născătoarei de Dumnezeu lehusie, zică-se cu rea întrebuintare și numele acesta despre nelehusia nașterii acestei lehusii, fără de durere, și în loc de simplă naștere înțelegându-se.

²²² De la Dumnezeu a luat Biserica lauda cea întreit sfântă. Că istoricește Sfințitul Teofan, cum că, cutremure făcându-se în Constantinopol, și înfricoșându-se cetățenii, au ieșit la câmp, făcând litanie (împreună cu împăratul Teodosie cel mic, și Proclu patriarhul desculți, după Glica) deci întru o zi s-a răpit un copil în aer, și a auzit dumnezeiesc glas care zicea, să spună episcopului, și poporului, să litanisească cu aceste cuvinte: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de Moarte, miluiește-ne pe noi; zice însă Nichifor, că locul unde s-a înălțat copilul s-a numit înălțare dumnezeiască, iar acum se numește psomatia. Deci de atunci a poruncit împăratul pretutindenea a se cânta imnul acesta în limba elinească. Pentru aceasta și din vechi marele Savva a iertat armenilor creștinii să cânte slujba bisericească a lor în limba armenescă, iar cântarea cea întreit sfântă, nu armeneste; ci elinește. Și până acum latinii la litania îngropării lor, elinește cântă lauda cea întreit sfântă, și nu latinește, pentru cinstea limbii, întru care s-a glăsuț de la Dumnezeu. Și se înalță lauda aceasta Sfintei Treimi. Că, Sfinte Dumnezeule, însemnează pe Tatăl, care este Izvorul cel dumnezeiește născător, al dumnezeirii Fiului, și al Sfântului Duh. Iar, Sfinte Tare, însemnează pe Fiul, care este și tare, și putere, și braț al Părintelui, prin care toate s-au făcut. Iar fără de moarte, însemnează pe Sfântul Duh, care se zice dătărul de viață. Iar miluiește-ne pe noi, unit singuratic, zicându-se,

aceștia împreună cu acest fel de adăogire, s-au osândit de către sinodul, ce s-a făcut în Roma în vremea lui Felix, mai înainte de sinodul al 5-lea. Și mai ales nălbitorul acesta s-a anatematizat (vezi dar procuvântarea sinodului al 5-lea). Dar fiindcă se află încă oarecare moștenitor al eresului nălbitorului, zicând tresfințitul Imn împreună cu hulitoarea adăogirea aceasta, sinodul acesta anatematisește pe cei ce o primesc pe ea, și ori fățiș în Biserică, ori îndeosebi o unesc la întreit sfânta cântare, și clerici fiind aceștia îi caterisește, iar mireni fiind îi aforisește.

CANONUL 82

Întru unele zugrăviri din sfințitele icoane, se închipuiește miel arătat cu degetul de Înaintemergătorul, care s-a luat spre închipuirea darului, în loc de adevăratul miel Hristos Dumnezeu nostru Cel ce mai înainte s-a arătat nouă prin lege. Deci figurile cele vechi, și umbrele, ca pe niște simboluri ale adevărului, și mai înainte însemnări, predat Bisericii îmbrățișându-le, darul cinstim, și adevărul, ca plinirea legii, aceasta primindu-o. Deci ca deplin și întru zugrăviri, fețele tuturor să se închipuiască, poruncim ca chipul mielului Hristos Dumnezeului nostru, Cel ce a ridicat păcatul lumii, de acum înainte, după omenire, să se închipuiască și pe icoane, în locul mielului celui vechi. Prin aceasta înțelegând noi smerirea lui Dumnezeu Cuvântul, și povățuindu-ne spre pomenirea petrecerii Lui cu trup, și a pătimirii Sale, și a mântuitoarei morții Sale, și a izbăvirii lumii celei ce din aceasta s-a făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare zugrăvesc, pe Hristos, ca oaie, și miel, iar pe Înaintemergătorul arătându-l pe el cu degetul său și zicând: „Iată Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii” (Ioan: 1,29). Pentru aceasta poruncește canonul acesta, ca de aici înainte să nu se facă una ca aceasta, ci să se zugrăvească Hristos ca un om desăvârșit, după chipul omenesc. Ca prin aceasta să ne aducem aminte de petrecerea cea cu trup, și de pătimire, și de moartea Lui, și de mântuirea lumii ceea ce prin acesta s-a făcut. Căci, pe închipuirile cele vechi ale legii le cinstim, pentru că însemna pe adevărul Evangheliei, și al darului, dintre care una era și mielul cel ce se junghia la Paști, spre închipuirea lui Hristos luându-se, a adevăratului miel Cel ce a ridicat păcatul lumii. Acum însă după ce a venit însuși Adevărul și lucrurile, mai mult decât pe închipuri le cinstim și le primim.²²³

CANONUL 83

Nimeni să dea Euharistia trupurilor celor moarte, că scris este: „Luați, mâncați” (Matei: 26,26). Iar trupurile morților, nici a lua pot, nici a mânca.

însemnează, pe o domnie și o dumnezeire a tustrele fețelor. Iar ieșitul din minte nălbitorul, adăogând, pe, cel ce te-ai răstignit pentru noi, nu numai împreună cu împreună cu Fiul răstignește pe Tatăl, și pe Duhul cel Sfânt, precum zice Damaschin în cartea 3 cap 57. Ci și a patra față bagă în Sfânta Treime, și osebit pune pe Dumnezeu Fiul, și osebit pe Hristos cel ce s-a răstignit, după Valsamon.

²²³ Acest canon îl pomenește pe Gheorghe Chedrinul, drept aceea și de aici se astupă gurile papistașilor, care clevetesc pe canoanele acestui sinod, zicând, că nici un istoric, l-a pomenit pe acesta, căci și papa Adrian îl primește pe acest canon, scriind către Tarasie. Însemnează încă, că după canonul acesta, nu se cuvine zugravii a închipui, ori pe Crucea lui Hristos, ori pe alte Sfinte Icoane vitele cele patru singure, care în legea veche mai înainte închipuiau pe cei patru evangheliști, ci mai vârtos cinstind mai întâi adevărul, să zugrăvească pe evangheliști cu chip omenesc. Și împreună de vor zugrăvi cu evangheliștii și pe cele patru vite socotesc că nu vor păcătui.

TÂLCUIRE

Fiindcă, după Zonara, obicei vechi era a împărtăși cu Euharistia, adică cu dumnezeieștile Taine trupurile cele moarte; pentru aceasta Sfinții Părinți opresc a nu se mai urma aceasta. De unde se înțelege că nici a boteza cineva pe morți se cuvine.

CANONUL 84

Canonicestilor legiuri ale Părinților urmând, hotărâm și pentru prunci, de câte ori nu se află martori adevărați, care fără îndoială să zică că aceștia sunt botezați, și nici ei pentru nevârstnicia, nu vor putea a răspunde cu îndestularea pentru sfințita taină cea dată lor, fără de vreo sminteală a fi dator a se boteza aceștia. Ca nu cumva acest fel de îndoire să-i lipsească pe ei de curățirea cea de acest fel a sfințeniei.

(Cartagina, can. 80)

TÂLCUIRE

De câte ori nu se vor afla martori vrednici de credință, pentru oarecare prunci, să adeverească că sunt botezați (pentru că poate robindu-se ei de către barbari, s-au dus în locuri depărtate²²⁴ după aceea s-au răscumpărat de creștini), și nici ei înșiși sunt îndestulați a încredința, că sunt botezați, pentru nevrednicia lor, întru care s-ar fi botezat. Unii ca aceștia hotărăște sfântul sinod, fără de nici o oprire a se boteza; ca nu pentru îndoirea aceasta, să se lipsească de curățirea cea prin Botez. Vezi și subînsemnarea a celui 47 apostolesc.

CANONUL 85

Pe gura a doi, sau a trei martori a se adeveri tot graiul, scriptoricește am luat (II Lege: 17,5). Deci robii cei sloboziți de către stăpânii lor, asupra a trei martori rânduim să-și dobândească acest fel de cinste. Cei ce au fost de față la întăritură, vor da și încredințare slobozeniei de la sine și pentru cele ce s-au făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă după legile politicești, slobozenia robilor este un lucru ce nu are preț, pentru aceasta când urma a se face mărturisire pentru ea, trebuia a se înfățișa cinci sau și mai mulți martori pentru ca să se adeverească dovada. Aceasta însă o surpă sfântul sinod, și hotărăște că și singuri trei martori sunt îndestul spre a întări slobozenia aceasta a robilor.

CANONUL 86

Cei ce adună curve spre vătămarea sufletelor, și le hrănesc, de ar fi clerici să se aforisească, și să se caterisească hotărâm; iar de ar fi mireni să se aforisească.

TÂLCUIRE

A fi cineva păstor de curve, adică a aduna, și a hrăni curve spre vătămarea sufletelor, pentru ca să câștige plata cea pentru curvie, și legile cele politicești opresc, și pedepsesc²²⁵ cu cât mai vârtos canoanele bisericesti. Pentru aceasta și canonul acesta totodată aforisește, și caterisește pe clericii aceia ce o fac aceasta (care este o

²²⁴ Precum aceasta o zic practicele sinodului din Cartagina, sau de s-au găsit lepădați la drumuri, sau la ușile Bisericilor, precum se aceasta se întâmplă la pruncii cei născuți din curvii, și nu se știe de sunt botezați.

²²⁵ Pentru aceasta și cartea 60 din vasilicale titlu 38 cap 1. Poruncește să se slobozească fiica de sub stăpânirea tatălui său, și roaba din a stăpânului său, dacă ei caută să le facă curve. Iar de nu vor voi ele a se slobozi, să se izgonească, și averile lor să se răpească. Asemenea încă și cap al 2-lea pedepsește și pe păstorii de curve de vor fi din proști, cu izgonire; iar de vor fi ostași, cu răpirea averilor. Iar Fotie titlu 13 cap 21 zice, că hrănitor de curve se zice și bărbatul acela, ce știe pe muierea sa că curvește, și tace, după carte 24 din vasilicale titlu 2 cap 14.

pedeapsă prea grea, și îndoită. Fiindcă clericilor îndestulă le este singură caterisirea), iar pe mireni îi aforisește.

CANONUL 87

Ceea ce pe bărbatul său își părăsește este preacurvă, de a venit către altul, după sfințitul și dumnezeiescul Vasilie, din proorocia lui Ieremia prea bine aceasta luându-o, că muiere de se va face a altui bărbat, nu se va întoarce la bărbatul său, ci spurcându-se se va spurca (Ieremia: 3,1). Și iarăși: Cel ce are preacurvă, nebun și păgân este (Pilde: 18,23; Ediția 1688). Deci de se va vădi că au fugit fără cuvânt de la bărbatul său, el adică este vrednic de iertare, iar ea de certare. Iertare însă i se va da lui spre a se împărtăși cu Biserica. Cel ce-și va părăsi însă pe muierea sa ceea ce legiuit i s-a împreunat lui, și va lua pe alta, după hotărârea Domnului, este supus judecății preacurviei (Matei: 5,32; 19,7; Marcu: 10,11; Luca: 16,18). Și s-au canonisit de Părinții noștri, unii ca aceștia un an să se tânguiască, doi ani să asculte, trei ani să cadă, și întru al șaptelea să stea împreună cu cei credincioși, și așa să se învrednicească proaducerii, de se vor pocăi însă cu lacrimi.

(Apostolic, can. 48; Ancira, can. 20; Cartagina, can. 113; Vasilie, can. 9, 35, 37, 77; Iez. 3, 1; Pilde, 18,22)

TÂLCUIRE

Acest canon este alcătuit din trei canoane ale marelui Vasilie, și începutul acestuia este luat din cel al 9-lea al lui Vasilie, ce zice, muierea ceea ce va lăsa pe bărbatul său, și va lua pe altul, este preacurvă, precum și dumnezeiescul Vasilie înțelepțește a încheiat aceasta, și din proorocia lui Ieremia, care zice: „De va lua muierea alt bărbat, nu poate mai mult a se întoarce la bărbatul ei cel dintâi” (fără a o voi el adică după Zonara) fiindcă a preacurvit. Și din pildele lui Solomon, care zice: „Că este păgân, și fără cunoștință bărbatul acela ce-și ține pe muierea sa ceea ce a preacurvit cu alt bărbat”. Iar cel de aici înainte (a canonului acestuia, este luat din al 35-lea al marelui Vasilie; și zice) Deci, de se va vădi, că fără cuvânt, și fără pricină au fugit de la bărbatul său (fără cuvânt de curvie adică; încât, din aceasta se înțelege din deosebire, că cu drept cuvânt poate femeia a fugi de la bărbatul său. Că nici o altă pricinuire este binecuvântată, fără numai cuvântul curviei și al preacurviei) bărbatul adică este vrednic de iertare, ca unul ce n-a dat pricină acestei depărtări fără cuvânt, și poate lua pe alta. Iar muierea dimpotrivă, este vrednică de certările preacurviei, ca una ce s-a făcut pricinuitoare depărtării acesteia. Iertarea însă ce va lua bărbatul ei, este, a sta împreună cu cei credincioși în Biserică, și a nu se aforisi, nu însă și a se împărtăși cu dumnezeieștile Taine. (Iar cealaltă parte a canonului acestuia este chiar canonul cel 77 al marelui Vasilie, care zice) Acela însă ce își lasă pe femeia sa cea legiuită, (fără cuvânt de curvie), și ia pe alta, se supune certării preacurviei, după hotărârea Domnului, care zice: „Cel ce își va lepăda pe muierea sa, și va lua pe alta, preacurvește cu ea”. Însă după conpogorâre, de se va pocăi cu lacrimi, se canonisește unul ca acesta și cei asemeni cu dânsul de către Părinții (cei din Ancira adică după canonul 20 și de marele Vasilie după canonul 77) șapte ani a nu se împărtăși, petrecând 2 ani tânguindu-se, iar 2 împreună cu ascultătorii, iar 3 cu cei ce cad (cu fețele la pământ înaintea ușilor Bisericii, cerând mijlocire de la cei ce intră și ies din Sfânta Biserică) și întru al 7-lea să stea împreună cu cei ce stau în Biserică, și așa să se împărtășească.

CANONUL 88

Nimeni în lăuntru în Biserică să bage dobitoc ori de ce fel; afară numai, dacă călătorind cineva, prea mare nevoie întâmpinându-l, casă, și sălășluire negăsind, va poposi într-o Biserică ca aceasta. Pentru că nebăgând pe dobitoc în lăuntru, poate să se întâmple a se strica cumva dobitocul. Și el cu pierzarea dobitocului, de acolo neputând a întâmpina călătoria, să se dea în primejdie de moarte. „Că sâmbăta pentru

om s-a făcut" (Marcu: 2,27) ne învățăm, încât prin toate să socotim că este mai de prețuit mântuirea, și nepătimirea omului. Iar de se va vădi cineva, fără nevoie, precum s-a zis, că a băgat dobitoc, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta de a băga cineva dobitoc în Biserică. Că, cele sfințite de evlavie și de cinstire sunt vrednice, afară numai aflându-se cineva în călătorie, de mare nevoie, vifor mare întâmplându-se, și neavând unde năzui, ar băga dobitocul într-însa. Ca nu el rămânând afară să se strice, și omul să se primejduiască de moarte, neputând lupta în călătoria sa. Și aduce canonul mărturie din Scriptură, din care se înțelege, că precum sâmbăta s-a rânduit de lege pentru a se odihni robul, și dobitocul omului, ca din aceasta să mai poată a sluji pe stăpânul său. Asemeni și odihna aceasta a dobitocului în Biserică, nu se face pentru dobitoc, ci pentru om. Iar fără de o mare nevoie ca aceasta de va îndrăzni a băga pe dobitoc în Biserică, cleric fiind, hotărăște canonul să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANONUL 89

Zilele mântuitoarei patimi în post, și în rugăciune și întru umilința inimii petrecându-le, trebuie credincioșii în ceasurile cele de mijloc ale nopții celei după sâmbăta cea mare a se despostii, dumnezeieștii Evangheliști, Matei, și Luca, cel dintâi adică, prin zicerea dimineața sâmbetelor, iar cel de pe urmă, prin (zicerea) dimineața adâncă, arătându-ne nouă adâncimea nopții.

(Dionisie, can. 1)

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, ca credincioșii să petreacă toată săptămâna mare a sfințelor patimi cu post și rugăciune, și cu umilința inimii, adevărată adică, și nu fățarnicită (iar mai ales vinerea mare, și sâmbăta mare, în care zile trebuie a se sili spre a petrece fără mâncare) iar după miezul nopții a sâmbetei mari trecute, și a duminicii mari celei viitoare, să înceteze postul²²⁶ fiindcă acum au înviat Domnul, precum se arată de dumnezeieștii Evangheliști. Că Matei, zicând: că dimineața sâmbetelor au venit femeile să cerceteze mormântul, au arătat cu aceasta că trecuse sâmbăta, și multă parte din noaptea cea după sâmbătă. Iar Luca zicând iarăși: Că venind ele în dimineața adâncă, au arătat că rămăsese multă parte din noapte, până a se face ziua duminică; încât din amândouă acestea se încheie, că, pe la miezul nopții a înviat Domnul, trecând ceasul al șaselea, și începându-se al șaptelea.²²⁷

²²⁶ Încetarea postului ce o zice canonul a se face după miezul nopții, Valsamon zice, că în vremea de atunci într-alt chip se obișnuia a se face de creștinii cei vechi, care chip în vremile de acum cu totul este netrebnic. Alții însă pe încetarea postului, o zic; că este mâncare de brânză și de ouă, adică a Paștilor. Luându-o aceasta din capul 19 al cărții 5 a apostoleștilor așezământuri. Însă, ori aceasta de este, ori aceea, creștinii se cade după miezul nopții, mai întâi să asculte toată slujba de dimineața a învierii, și așteptând până se va săvârși dumnezeiasca Liturghie, apoi să înceteze postul, și să mănânce Paști cu veselie și bucurie. Că zic apostoleștile așezământuri (la același loc) „Pentru aceasta și voi înviind Domnul, aduceți jertfa voastră, pentru care a poruncit vouă prin noi zicând, aceasta faceți-o întru pomenirea mea, și de aici lăsați postul veselindu-vă. Vezi că zic întâi să se facă Liturghia, și apoi să mănâcăm Paști? Drept aceea să cuteze a strica postul, până a nu se săvârși dumnezeiasca Liturghie; nici Părinții să lase pe copii ca să facă o necuviință ca aceasta.

²²⁷ Că pentru aceasta și zicem că Domnul a înviat în ziua duminică, fiindcă după Vlastar (la litera 8 cap 3) și după Hrisant al Ierusalimului (în geografie) ziua la cei bisericăștii se începe de la al 7-lea ceas la nopții, și se sfârșește la al 6-lea ceas al următoarei nopți, și orice lucru se face în aceste 24 de ceasuri ale acestei zile și nopți, se vede că se face întru o zi. Însemnează însă aici, că întru aceasta zi a învierii, de două ori se făcea sărutare: una de dimineață, în

CANONUL 90

În duminici a nu pleca genunchile canonicește am luat, de la purtătorii de Dumnezeu Părinții noștri, învierea lui Hristos cinstindu-o; deci ca nu neștiută să fie nouă claritatea luării aminte acesteia, facem cunoscut credincioșilor, ca, după intrarea preoților în Altar la vecernia sâmbetei, după obiceiul ce stăpânește, nimeni să plece genunchile până la vecernia duminicii viitoare. Întru care, după intrarea în Altar ce se face în slujba cea de seara, iarăși plecând genunchile, așa aducem Domnului rugăciunile. Că a învierii Mântuitorului nostru, înainte mergătoare luând noi pe noaptea cea după sâmbătă, laudele de aici duhovnicește le înțelegem, sărbătoarea împlinindu-o din întuneric la lumină, ca de aici întru o întreagă noapte și zi, să prăznuim noi învierea.

TÂLCUIRE

Fiindcă am luat (zice canonul) să nu plecăm genunchi duminicile, de la purtătorii de Dumnezeu Părinți, ai Sinodului întâi adică, de la dumnezeiescul Petru, și de la marele Vasilie, pentru învierea Domnului, facem cunoscut credincioșilor, ca, să înceteze plecarea genunchilor după intrarea în sfântul Altar, ce fac iereii la vecernia sâmbetei, și să o înceapă iarăși după intrarea în Altar a iereilor (adică după vohodul) care se face la vecernia duminicii; adică dintr-o seară până în cealaltă seară; că înainte mergătoare și începătoare a învierii Domnului, luând noi pe noaptea cea după sâmbătă, de atunci începem cântările cele de înviere, și de la întunericul nopții celei după sâmbătă (care se socotește a duminicii) începem prăznuirea. Și până ce ține lumina zilei duminicii, o săvârșim pe ea. Ca cu chipul acesta, întru o noapte și zi întreagă, să prăznuim învierea.²²⁸

CANONUL 91

Muierile cele ce dau buruieni otrăvitoare și pierzătoare, și cele ce primesc otrăvile cele omorătoare de prunci, pedepsei ucigașului să se supună.

împărătescul palat, și osebit în Biserici, cântându-se: „Ziua Învierii” la sfârșitul slujbei de dimineață. Și alta, seara la slujba vecerniei mari în Biserica cea mare a Sfintei Sofiei, când se făcea sărutarea împăratului cu toți boierii lui, precum povestește curopalatul zicând: „Șede împăratul în tron, domesticul cel mare ținând sabia, și toți boierii, intrând fiecare până la cel mai de pe urmă, mai întâi sărută piciorul lui cel drept (pentru avtocratoria împărăției) apoi mâna cea dreaptă (pentru că este unsul domnului împăratul și apărătorul Bisericii, precum tâlcuieste Simeon al Tesalonicului) și cu dreapta sa aceasta (pentru că este împărat și ostaș, bogat și sărac, întru Hristos, deopotrivă). Pentru aceasta pe această a doua sărutare mulți din neștiință o numesc a doua înviere. Iar despre ouăle cele roșii ce se mănâncă în zilele învierii, mulți multe zic neîncredințate. Iar Paisie al Gazei bărbat înțelept, dezlegând oarecare întrebări către împăratul Rusiei îi zicea, că, când au zis evreii (către Pilat): „Sângele lui asupra noastră și asupra fiilor noștri”, îndată s-au roșit toate lucrurile ce aveau ei prin casele lor, și prin urmare și ouăle încă. Drept aceea spre pomenirea minunii, roșim și noi ouăle la ziua învierii. Și aceasta minune, o avem din vechi predanisiri.

²²⁸ Dar când, și de cine s-a ridicat din Biserica noastră răsăriteană, acest evanghelicesc, apostolesc, și părintesc obicei al îngenuncherii? Cu scumpătate nu știm să spunem. Că chibzuire însă socotim, că să se fi ridicat aceasta, după desbinare, poate de oarecare ai noștri, cu covârșire râvnitori, ci se împotriveau obișnuirilor Bisericii apusenești, prin urmare încă și acestui canonicesc obicei. Și că această socotință a noastră este adevărată, vezi pe Meletie Piga al nostru la sfârșitul cărții a 3-a cea despre creștini, unde vorbește despre plecările de genunchi (fața 210 a tipăririi în București). Pentru că și papalitra ce se numește la apuseni, adică cununa cea de pe cap a clericilor, obicei canonicesc fiind, s-a ridicat de către ai noștri. Asemenea și altele, precum și deasa împărțășire, care la apuseni se urmează.

TÂLCUIRE

Canonul acesta supune certării uciderii pe muierile (sau pe bărbații) ce dau băuturi omorâtoare de prunci, asemeni și pe muierile cele ce le primesc ca să piardă pe nevinovații prunci fiind îngrecate (îngreuiate).

CANONUL 92

Cei ce răpesc femei cu nume de împreună căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună voiesc cu cei ce le răpesc, sau hotărât sfântul sinod, de ar fi clerici, să cadă din treapta lor; iar de ar fi mireni, să se anatematisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este întocmai cu canonul 27 al sinodului al 4-lea și citește tâlcuirea acolo.

CANONUL 93

Muirea a cărei bărbat este dus, și nearătat unde s-ar afla, mai înainte de a se încredința pentru moartea lui, cu altul căsătorindu-se, preacurvește. Așișderea și ostașițele, a căroră bărbații nearătați fiind unde s-ar afla, măritându-se, aceluiași cuvânt se supun. Precum și cele ce pentru ducerea bărbatului nu așteaptă întoarcerea, însă are oarecare iertare lucrul aici, pentru că este prepusul mai mult de moarte. Iar ceea ce s-a măritat cu cel părăsit la o vreme de muiera sa, după neștiință, apoi lăsându-se ea, pentru că s-a întors către dânsul cea mai dinainte; a curvit cu adevărat, însă întru neștiință. Deci de nuntă nu se va opri, mai bine însă ar fi de ar rămâne așa. Iar de s-ar întoarce oarecând la o vreme ostașul, a căruia muiera pentru îndelungata lipsirea aceluia, s-ar fi măritat cu alt bărbat, acesta de va voi, să-și ia iarăși pe muiera sa, iertare dându-se ei pentru neștiință, și bărbatului celui ce s-a fost căsătorit cu dânsa, către a doua nuntă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este alcătuit din trei canoane, ale marelui Vasilie; (că începutul lui, este anume canonul 31 al aceluiași) zicând, de se va duce bărbatul al vreunei muieri, și multă vreme nu va veni, iar ea mai înainte de a auzi și a se încredința că a murit bărbatul său, va lua pe altul său, preacurvă este²²⁹ (iar partea cea următoare este canonul 36 al aceluia); așișderea și muierile ostașilor, de se vor mărita a doua oară, neauzind că vin bărbații lor, preacurve sunt. Însă acestea a doua oară măritându-se, au oarecare iertare (mai multă adică decât ale celor ce nu sunt ostași și în lipsa lor se mărită a doua oară). Căci bărbații acestora, ostași fiind, și în războaie petrecând, mai mult se prepun că au murit, decât că sunt vii.²³⁰ Iar muiera aceea, care (partea aceasta a canonului este anume din cel 46 al aceluiași părinte) va lua de bărbat pe cel lăsat o

²²⁹ Pentru aceasta și Nichita al Iracliei zice, că de se va duce bărbatul femeii într-alt loc, și acolo va lua țiiitoare, și muiera lui va aștepta 3 ani, și nu va veni, apoi bărbatul ei se va despărți de țiiitoare, dar nu și de muiera sa. Muiera lui însă nu poate lua alt bărbat, ci să rămână așa. Că a se mărita a doua oară, este slobodă numai, când va muri bărbatul ei, după Apostolul (fața 300 a lui Ghiur Grecorum). Dar nu și când este viu. Iar Neraoa lui Leon rânduiește că de se va robi o față din cei căsătoriți, nu poate cea slobodă a se căsători cu altul. Căci slobozindu-se din robie, are voie a-și lua pe soția sa, măcar de va fi căsătorit cu alta.

²³⁰ Într-un glas cu canonul acesta rânduiește și nearaoa 117 a lui Iustinian titlul 7 cartea 28 din Vasilicale (la Fotie titlu 13 cap 3) zice: de se va afla ostașul sau alt oarecare în armat la război ori în câți ani, muiera lui este datoare a-l aștepta, măcar deși nu ar lua scrisori de la el. Iar de va auzi că a murit, să nu se mărite, până nu se va încredința de la mai marii cetei în care a fost bărbatul ei, care înaintea Evangheliei în scris să adevereze, să cu adevărat bărbatul ei a murit, și așa încă un an să aștepte, și apoi este slobodă; iar într-alt chip măritându-se, ca o preacurvă se ceartă și ea, și bărbatul ce o a luat, și zece litre de aur să dea adevăratului bărbat, de s-ar întoarce de la război, care și voie are de va vrea să-și ia iarăși muiera.

vreme de muierea lui, neștiind că a fost însurat, apoi se va lăsa de dânsul, pentru că s-a întors la dânsul muierea cea mai dinainte, de a curvit cu adevărat, întru neștiință însă; dar nu se și osândește ca o preacurvă. Drept aceea nu se va opri de a-și lua legiuit bărbat, de va voi; mai bine însă este și mai fără sminteală de nu se va mărita. Iar rămășița de aici a canonului, este însușită rânduire a sinodului acestuia; iar de se va întoarce ostașul de la război după câțiva ani, a căruia muierea a doua oară s-a măritat pentru înstrăinarea lui cea de mulți ani, acesta de va voi, își ia iarăși pe muierea sa, iertându-se atât ei, cât și bărbatului celui al doilea ce o luase. Pentru că neștiind că acela este viu, s-a fost căsătorit.²³¹

CANONUL 94

Pe cei ce se jură cu jurământuri elinești (păgânești) canonul îi supune certărilor; și noi acestora le hotărâm aforisire.

TÂLCUIRE

Obiceiurile elinilor se cuvine a se urî de către creștini, și a nu se jura creștinii cu numele mincinoșilor dumnezei ai acelora, zicând zeu (unul din dumnezeii lor). Și nu numai jurământurile cele după obiceiul elinilor sunt oprite de noi, ci și tot felul jurământuri. Că zice Domnul: „Să nu ne jurăm nici pe cer, nici pe pământ, nici pe Ierusalim, nici pe capul nostru” (Matei: 5,34). Ci în loc de tot jurământul să zicem numai, pe așa, așa, și pe nu, nu. Că orice vom zice mai mult decât acestea este de la diavolul. Însăși aceștia o adeverează și Iacov fratele Domnului (Iacov: 5,12), dar și însuși Osie prorocul legii vechi oprește jurământurile zicând: „Nu vă jurați pe Dumnezeu cel viu” (Osie: 4,16). Pentru aceasta și marele Vasilie canonul 29 zice, că jurământul de odată este oprit, și cu mult mai vârtos cel ce se face de către cineva pentru a face răul altuia.

CANONUL 95

Pe cei ce dintre eretici se adaugă la ortodoxie, și în partea celor ce se mântuiesc îi primim după așezata urmare, rânduială și obicei. Pe ariani adică și machedoniani, și navatiani, pe cei ce se zic pe sineși curați,²³² și ariseri²³³ (stângaci), și pe patrusprezeciani, adică mercuriani și apolinariști îi primim, dând ei libele (mărturisirea credinței în scris), și anatematizind pe tot eresul ce nu cugetă, precum cugetă sfânta lui Dumnezeu soborniceasca și apostoleasca Biserică, pecetluindu-se ei, adică ungându-se ei mai întâi cu Sfântul Mir la frunte, și la ochi, și la nări, și la gură, și la urechi. Și pecetluindu-i pe ei zicem: pecetea Darului Duhului Sfânt. Iar pentru pavlianistii, ce apoi năzuiesc la soborniceasca Biserică, hotărâre s-a așezat, a se boteza negreșit. Pe evnomiani însă care se botează într-o afundare și pe montanistii cei ce aici se zic frigi, și pe saveliani cei ce slăvesc iopatorie (fiu-părintime), și fac alte oarecare cumplite, și pe toate celelalte eresuri, fiindcă multe sunt aici, mai ales cei ce vin din țara galatenilor, pe toți cei ce dintre aceștia voiesc a se adăuga la ortodoxie, ca pe elini îi primim. Și în ziua dintâi, îi facem pe ei creștini, ia întru a doua, catihumeni; apoi în a treia, îi jurăm pe ei însuflându-i de trei ori în față, și în urechi. Și așa îi catehisim pe ei, și îi facem să zăbovească în Biserică și să asculte Scripturile, și atunci îi botezăm. Încă și maniheii, și valentinianii, și marchioniștii, și cei din eresurile cele asemenea. Nestorianii trebuie a facelibeluri, și a anatematizi eresule, pe Nestorie, și pe Evtihie, și pe Dioscor, și pe Sevir, și pe ceilalți exarhi ai acestor fel de eresuri, și pe cei ce cugetă

²³¹ Zice însă Vlastar că Părinții aceștia au hotărât să aibă iertare pentru a doua însoțire muierele acelea, care sunt gata a se lepăda bărbatul al doilea, și nu stăruiesc întru păcătuirea cea din neștiință a nunții a doua; nu să se ierte și cele ce se împotrivesc, și nu vor a se despărți de bărbatului celui al doilea ai lor (cap 5. stih 3)

²³² În altele: Cei ce se zic curați și preacurați.

²³³ În altele: preabuni.

cele ale lor, și pe toate eresurile cele ce mai înainte s-au pomenit. Și așa a se împărtăși cu Sfânta Cuminecătură.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, de la început și până la aceasta, „și atunci pe ei îi botezăm”, este chiar canonul 7 al sinodului 2. Iar partea cea din mijloc, ce zice: „Iar pentru pavlianiști”, până la aceasta, „a se boteza ei negreșit”, este chiar din canonul 19 al sinodului 1, pentru aceasta nici le mai tâlcuim, ci vezi tâlcuirea lor acolo. Iar rămășița canonului acestuia, este chiar rânduire a sinodului acestuia, zicând: Că și maniheii,²³⁴ și valentinianii,²³⁵ și marchionistii,²³⁶ venind la dreaptaslăvire se cuvine a se boteza, ca și evnomianii, și montaniștii, după tâlcuirea lui Valsamon. Iar nestorianii,²³⁷ și evtihianii, dioscoriții, și sevelianii²³⁸ trebuie să anatematisească în scris eresul lor, și pe eresiarhii lor, și pe toți cei ce cugetă eresul lor, cu care se numără și monoteliții; ca și navatianii adică, și machedonianii, și așa să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine.

CANONUL 96

Cei ce întru Hristos prin Botez s-au îmbrăcat, au mărturisit a urma petrecerea lui cea în trup. Deci pe cei ce părul capului spre vătămarea celor ce îi văd cu aflări de împletire îl împodobesc și îl gâtesc, și amăgitură din aceasta propun sufletelor celor neîntărite, cu certare potrivită părintește îi vindecăm, povățuindu-i pe ei și înțelepțește a vieții înățăndu-i, către a ceasta, lăsând amăgirea, și deșertăciunea cea din materie, către fericita și nepierzătoarea viață, mintea neîncetat să-și mute, și cu frică să aibă curată petrecere, și să se apropie de Dumnezeu cu curăția cea în viață după dorință. Și pe omul cel din lăuntru, mai mult decât pe cel dinafară, să-l împodobească cu fapte bune, și cu neprihănite năravuri, încât o rămășiță de amăgirea celui potrivit să poarte în sineși. Iar dacă cineva afară de canonul acesta ar face, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Căți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat, zice marele Pavel (Galateni: 3,27). Drept aceea adaugă canonul acesta, că cei ce s-au îmbrăcat întru Hristos, se cuvine și a petrece după dânsul, și a întrebuița toată curăția, și neîntinarea, și nu a-și împodobi trupul cu prisosință și cu dinadinsul. Și aforisește pe creștinii, cei ce-și împletesc părul capului lor, pieptănându-l și netezindu-l, și propunându-l ca pe o

²³⁴ Manis Persul, rob fiind în multă vreme, schiticesc s-a numit după Teodor; eretic, cacomit; cartea 1 cap 26. Numit fiind și Cuvrichie după Epifanie eresul 66. Maniheu s-a numit în urmă de către următorii săi, și reaua slăvire a lui Vasilid, și Marchion în al 3-lea veac au semănat, după Augustin în cea pentru eresuri cap 46, zicea către altele, că, sufletele în păsări, și dobitoace și în târătoare, intră după moarte, după Teodor (acoloși).

²³⁵ Valent care pe al 2-lea veac a fost, zicea, că Hristos trupul din cer luându-l, ca printr-un canal prin Fecioară a trecut, nimic luând dintr-însa. Tertulian cartea împotriva lui Valent, cap 15. Valentinianii tăgăduiau învierea trupurilor, pe Testamentul vechi îl lepădau, citind proorocii, replăzmuiau oarecare basme la tâlcuirile lor. Încă și altele bârfind răucredincioșii, după anonimul (nenumitul) tâlcuitor al canoanelor.

²³⁶ Marchion ucenic a fost oarecărui Cherdon ucenicului lui Vasilid și Saturnin următorii lui Simon vrăjitorul, după Tertulian cartea, Pentru trupul lui Hristos. Acest Marchion întrebând oarecând pe Sfântul Policarp, de-l cunoaște pe el cine este? A răspuns sfântul, că foarte bine îl cunoaște, a fi întâi născut fiu al diavolului. (Irineu cartea 3, cap 3) a zis acesta a fi trei începătorii, întâi nevăzutul Dumnezeu, a doua cel văzut și Făcător al lumii, și al treilea diavolul. Botezau nu numai odată, ci de trei ori, iertând și pe femei să boteze. Acesta după canonul 47 al marelui Vasillie, ocăra nunta și vinul. Zicea pe făptură a fi necurată, și pe Dumnezeu îl zicea făcătorul relelor, s-a arătat aceasta în al 2-lea veac.

²³⁷ Pentru aceștia am zis în prologul sinodului al 3-lea.

²³⁸ Pentru aceștia vezi în prologul sinodului al 4-lea.

amăgire sufletelor celor neîntărite, și lesne întoarse spre păcat, atât pe ale bărbaților, cât și pe ale femeilor,²³⁹ cu certarea aceasta de aforisirii povățuind pe unii ca aceștia, îi învață să lase toată amăgirea, și deșertăciunea, și împodobirea trupului acestui materialnic și stricăcios, și să-și înalțe mintea lor către viața cea fericită și nesticăcioasă, apropiindu-se după putere de Dumnezeu, cu curățirea vieții, și împodobind mai mult pe omul cel din lăuntru cu moraluri bune, și cu bunătăți, adică pe suflet, mai ales decât pe omul cel din afară, adică pe trup, cu aceste amăgitoare și zadarnice împodobiri. Încât să nu aibă asuprași nici un semn al răutății diavolului, de care prin Sfântul Botez s-au lepădat.

CANONUL 97

Pe cei ce împreună cu muierile lor locuiesc, sau într-alt chip cu nebăgare de seamă sfintele locuri obștești le fac, și cu defăimare se arată către ele, și așa șed într-însele, și din vrednicele de cinstire case ale celor ce se catehisesc, poruncim a se scoate. Iar de nu va păzi cineva aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Sfințite locuri nu numește canonul aici pe dumnezeieștile Biserici, ci pe locuințele de prin prejurul dumnezeieștilor Biserici, precum sunt cele ce se zic catehumena; în care locuiau unii cu muierile lor, și le întrebuițau ca pe celelalte obștești locuri, fără a face osebite între locul sfânt, și între cel de obște. Și poruncește să se izgonească unii ca aceștia dintr-însele. Iar care nu va voi a păzi aceasta, cleric fiind să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

CANONUL 98

Cel ce va lua întru împărțășire de nuntă muiere, pe cea logodită cu altul, încă viu fiind logodnicul ei, să se supună vinovăției preacurviei.

TÂLCUIRE

Logodna ce se va face după lege, în vârstă legiuită adică a bărbatului, și a femeii, cu darea inelelor, și cu sfințită cuvântare, și cu obișnuită sărutarea celor ce se logodesc, o logodnă ca aceasta, zic, are aceeași putere cu nunta cea deplină (și vezi subînsemnarea canonului 17 apostolesc). Pentru aceasta canonul acum poruncește, că cel ce va lua pe cea asemeni logodită, viu încă fiind logodnicul ei, să se certe întocmai, ca și cel ce ar lua pe cea măritată cu altul încă trăind acela, unul ca acela să se certe ca un preacurvar, adică precum și pe acela care a voit a lua de femei pe cea măritată cu altul. Pentru că și soție numește logodnicul pe logodnica sa, precum și dreptul Iosif logodnicul, se numește de către evangheliști bărbat al Preasfintei

²³⁹ Sub această aforisire a canonului acestuia cad, după Zonara, și cei ce nicicum nu pun brici pe capul lor, nici își taie perii capului, ci înadins îi lasă ca să se facă lungi până la brâu, ca ai muierilor. Asemenea și cei ce își vopsesc pletele ca să se facă roșii, sau ca aurul, sau îi leagă cu trestii ca să se facă creți. Sau pun peruci, și străin păr pe capul lor. Acestei aforisiri se supun și cei ce-și rad bărbile, ca să se facă drepte, și frumoasă în urmă, și nu crețe, sau pentru ca să se arate totdeauna ca niște tineri fără de bărbi. Și cei ce cu căramidă înfocată își ard perii bărbii câți sunt mai lungi decât ceilalți, sau mai strâmbi, sau cu ținbistre își smulg perii feței ca să se arate frumoși. Sau își vopsesc bărbile, ca să nu se arate bătrâni. Așisderea și muierile cele ce se sulimenesc, și pun dresuri pe fața lor ca să se arate frumoase, și să tragă pe bărbați spre sataniceasca iubirea lor. O și cum ticăloasele îndrăznesc a necinsti chipul ce le-a dat Dumnezeu, cu aceste mici împodobiri? Ah! Și cum le va cunoaște Dumnezeu de sunt făpturi, și chipuri ale sale, când ele poartă altă față diavolească! Și alt chip satanicesc.

Fecioare, și de asemeni și Preasfânta Fecioară, femeie lui Iosif. Fiindcă și de către legea cea veche, putere de nuntă avea și logodna.²⁴⁰

CANONUL 99

Încă și aceasta ne-am înștiințat că în țara armenilor se face, încât oarecare în lăuntru în Sfințitele Altare, fierbând părți de cărnuri, le proaduc, rămășiți iudaicește împărțind preoților. Drept aceea noi păzind neîntinarea Bisericii, poruncim, a nu fi slobod cuiva din cei sfințiți să ia părți deosebite de cărnuri de la cei ce le proaduc, ci cu cele ce s-ar mulțumi cel ce proaduce, cu acelea îndestulează-se, afară din Biserică acest fel de proaducere făcându-se. Iar dacă cineva aceasta nu o ar face așa, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Și Zonara, și Valsamon, și Aristin, și anonimul tâlcuitor, toți de obște tâlcuiesc, precum că în lăuntru Altarelor armenii fierbeau cărnurile. Mie mi se pare însă că tâlcuitorii aceștia, neînsemnând cu comă, împreunând pe părțile cărnurilor cele fierbea, cu, în lăuntru Altarelor, au rătăcit. Însă nu este așa; căci în Altare nu se împreună, cu părțile cărnurilor ce le fierbea, ci despărțindu-se cu coma, le împreună cu, aduc prinoasele. Pentru că este foarte cu neputință a crede pentru necuviință, ca să fiarbă carnea în lăuntru Sfântului Altar, și să-l facă pe acesta bucătărie. Canonul acesta zice, că acest obicei ce se făcea în Armenia, a fierbe cărnuri la casele lor adică, și apoi a proaduce părți dintr-însele în lăuntru în Sfântul Altar, iereilor (precum proaduceau și iudeii iereilor părți din dobitoacele cele ce se jertfeau) acest obicei, zic, de aici înainte, să nu se mai facă. Dar nici preoții să aibă slobozenie a lua părțile dobitocului acele ce vor, și să se mulțumească cu cele ce va da creștinul cel ce le aduce, și proaducerea acestora însă să o facă afară din Biserică, și nu în Sfântul Altar. (Într-aceasta se face arătată noima noastră cea mai de sus.) Dacă se fierbeau cărnurile acestea în Altar, trebuia canonul să oprească și aceasta, ca pe o cu totul necuviincioasă, precum au oprit și proaducerea lor (căci care nu va voi a se părăsi de aceasta, să se aforisească). Iar Valsamon zice (la tâlcuirea canonului 3 apostolesc), că au văzut egumen preot caterisit, și gonit din egumenie, pentru că a băgat în Sfântul Altar carne, și brânză. Vezi și tâlcuirea celui al 3-lea apostolesc.

CANONUL 100

Ochii tăi drepte să vază, și, cu toată paza țineți inima ta, poruncește înțelpciunea (Pilde: 4,22,25). Că lesne introduc simțirile trupului în suflet pe cele ale loruși. Deci, zugrăviturile cele ce ademenesc pe vedere, ori pe table, ori într-alt chip cumva puse înainte, și strică pe minte, și pornesc spre aprinderile îndulcirilor celor de rușine, poruncim de acum nici într-un chip și orice fel a se însemna. Iar dacă cineva s-ar apuca a face aceasta, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii zugrăveau pe pereți, și pe scânduri, oarecare zugrăviri necinstite, adică, muieri goale, sau scaldându-se, sau de bărbați sărutându-se, sau alte urâciuni ca acestea, care amăgesc ochii celor ce le văd, și mintea, și inima lor pornesc spre pofte trupești; pentru aceasta canonul acesta poruncește, ca chipurile cele de acest fel nicidecum să se mai zugrăvească; iar de le-ar zugrăvi cineva, să se aforisească. Căci cele cinci simțiri ale trupului, și mai ales cea mai întâi, și împărăteasa vedere, cu lesnire bagă chipurile aceluia ce le vede în lăuntru în suflet. Pentru aceasta și Solomon

²⁴⁰ Conglăsuindu-se cu canonul acesta hotărăște și în capul al 2-lea titlul al 58-lea cartea 6 din Vasilicale și tema 3 cap 12 titlu 37 a acestei cărți 60 că ca un preacurvar să se judece care va lua de femeie pe cea logodită cu altul. Vezi și în capul 11 cel despre învățătura nunților.

sfătuiește, ochii fiecăruia să vadă drepte, și lucruri bune, și fieștecare să-și păzească mintea și inima sa cu toată paza, despre toate cele de rușine potrivnice simțurilor sale.

CANONUL 101

„Trup al lui Hristos, și Biserică, pe omul cel zidit după Chipul lui Dumnezeu” (I Corinteni: 12,27; II Corinteni: 6,16), dumnezeiescul Apostol cu mare glas îl numește, fiind dar mai presus de toată simțita zidire cel ce s-a norocit de cereasca vrednicie cu mântuitoarea patimă, mâncând și bând pe Hristos, deapururea se unește cu viața cea pururea vecuitoare, și sufletul, și trupul își sfințește cu împărtășirea dumnezeiescului dar. Drept aceea, de voiește cineva a se împărtăși cu preacuratul trup în vremea adunării, și una cu acela a se face cu împărtășirea, mâinile închipuindu-și în chipul Crucii, așa apropie-se, și primească împărtășirea darului. Că pe cei ce cinstesc mai mult pe oarecare vase de aur, sau de altă materie, făcându-le spre primirea dumnezeiescului dar, mai mult decât pe mână, și printr-însele se învrednicesc preacuratei împărtășiri, nici întru un chip îi apropiem, ca pe unii ce mai mult cinstesc decât pe icoana lui Dumnezeu pe materia cea neînsuflețită, și omului supusă. Iar de s-ar vădi cineva că dă preacurata împărtășire celor ce aduc niște vase ca acestea, să se aforisească, și însuși, și cel ce le aduce.

TÂLCUIRE

În timpul acela era obicei a se împărtăși și mireni, ca și cei sfințiți, luând în mâini sfântul trup; precum în ziua de astăzi o iau Anafora. Și fiindcă unii, poate că pentru evlavie, și cinste mai multă către dumnezeieștile daruri, făceau vase de aur, sau de altă materie de mult preț, și întru acelea primind preacuratul trupul Domnului, așa se împărtășeau cu el. Pentru aceasta canonul acesta nu primește această urmare, de se și făceau pentru evlavie; căci omul, și pentru că s-a făcut după chipul lui Dumnezeu, și pentru că mănâncă trupul, și bea sângele lui Hristos, prin acestea sfințindu-se, și pentru că fiind trup, și Biserică a lui Hristos, după Apostolul, covârșește pe toate zidirile cele simțite, și neînsuflețite, și prin urmare, mâinile lui sunt mai cinstite, decât tot vasul. Drept aceea cine voia a se împărtăși cu trupul Domnului, trebuia să-și închipuiască mâinile în chipul Crucii, și să-l primească. Iar care din mireni l-ar fi primit în vas, și oricare preot l-ar fi dat întru acest chip, amândoi hotărăște canonul să se aforisească, adică să se oprească de dumnezeiasca împărtășire.

CANONUL 102

Trebuie dar cei ce au luat de la Dumnezeu stăpânire a dezlega, și a lega, să ia aminte felurimea păcatului, și gățirea către întoarcerea celui ce a păcătuit, și așa potrivită boalei pe vindecare să o aducă. Ca nu pe ne măsurarea întru amândouă întrebuintându-o să greșească către mântuirea celui ce boalește. Că nu simplă (proastă) este boala păcatului, ci de multe feluri, și multe odrasle de vătămare odrăslește, din care răul mult se revarsă, și înainte sporește, până să stea împotriva puterii celui ce vindecă. Drept aceea cel ce se arată știutor de doftoria cea întru duhul, mai întâi se cade a cerceta dispoziția (așezarea sufletească) celui ce a păcătuit, și de se înduplecă spre sănătate, sau dimpotrivă prin chipurile sale cheamă asuprași pe boală, să privească în ce chip poartă grijă de întoarcerea sa în vremea pocăinței; și de nu stă împotriva doftorului, și de nu crește rana sufletului prin aducerea leacurilor celor ce se pun asupra ei, și așa milostivirea să o măsoare după vrednicie. Că tot cuvântul lui Dumnezeu și celui ce i s-a încredințat păstoreasca ighemonie, este, a întoarce pe oaia cea rătăcită, și de șarpe rănită a o tămădui. Și nici către prăpastia deznădăjduirii a o împinge, nici frâiele a le slăbi spre abaterea și defăimarea vieții. Ci cu un chip numaidecât, ori prin doftoriile cele mai aspre și mai pietroase, ori prin cele mai moi și mai blânde, să stea împotriva patimii, și să se nevoiască spre închiderea răni, ispitind rodurile pocăinței, și înțelepțește iconomisind pe omul cel chemat către strălucirea

cea de sus. Deci amândouă se cuvine a le ști noi, și cele ale scumpătății, și cele ale obiceiului. Și a urma, la cei ce nu primesc mărghinirea, cu chipul cel predat, precum ne învață pe noi Sfințitul Vasilie.

TÂLCUIRE

După ce sinodul acesta a rânduit despre multe, și osebite certări, în sfârșit prin canonul acesta lasă totul la judecata episcopilor, și a duhovniceștilor Părinți, stăpânirea de a lega și a deslega. Zicând, că ei se cuvine a socoti și felurimea păcatului, adică de este de iertare, sau de este de moarte, și plecarea ce are păcătosul spre pocăință, și așa să aducă potrivită lecuirea cu boala lui. Nu cumva dând ei celor mari de suflet, și osârdnici spre pocăință, certări compogorătoare, și ușoare, iar celor mai leneși, și mici de suflet, dimpotrivă să le dea canoane aspre, că nici pe unul vor îndrepta, nici pe altul, ci mai vârtos îi vor pierde. Pentru că atât de mult în felurit este păcatul, și atât de tare crește, încât stă împotrivă, adică biruiește și puterea, și meșteșugul duhovnicescului doftor (ori și așa mult înfelurit este păcatul, și foarte crește, până ce ajunge a veșteji și pe meșteșugul duhovnicescului doftor). Deci pentru aceasta doftorul sufletelor mai întâi de toate trebuie să socotească așezarea (dispoziția) și plecarea păcătosului, deși iubeste sănătatea sufletului său cu fierbinte pocăință, sau dimpotrivă, deși își crește păcatul său asuprași. Și cu ce chip se poartă cu păcatul. De nu se împotrivesc mântuitoarelor doftorii ce-i dă (precum o fac aceasta cei stricați de minte, împotrivindu-se doftoriilor ce le dau doftorii cei trupești). Și de nu crește mai mult cu acestea rana păcatului. Acestea toate, zic, trebuie mai întâi duhovnicul a le socoti, și așa după analoghie (proporție) să măsoare milostivirea. Ușurând certările la cel leneș, și mic de suflet, îngreunându-le la cel osârdnic și mare de suflet. Și amândouă făcându-le pentru milostivire. Ca pe cel mare de suflet să-l curățească de păcat, iar la cel mic de suflet să nu facă rana mai rea. Și în scurt a zice, tot scopul, și lui Dumnezeu, și duhovnicului aceasta este, a întoarce oaia cea rătăcită, adică pe păcătosul (la pocăință), să-l vindece rănit fiind de șarpele cel gândit, și nici să-l împingă în prăpastia dejnădăjdurii cu grelele canonisiri, nici iarăși să slăbească frâul lui, cu ușoarele canoane, și cu aceasta să-l arunce în defăimare, și în lenevire. Ci cu tot chipul, ori cu cele aspre și iuți leacuri, ori cu cele ușoare și blânde, să se silească a-l face sănătos; cercând rodurile pocăinței lui, și cu înțelepciune iconomisindu-l către strălucirea cea de sus a Sfintei Treimi (care este Împărăția Cerurilor, după Teologul Grigorie). Deci duhovnicul, pe amândouă trebuie a le ști (precum în canonul al 3-lea al marelui Vasilie anume se zice aceasta) adică și scumpătatea a o ști, și obiceiul. Și dacă păcătoșii nu vor a păzi scumpătate, pentru care se face compogorământ, și de ani, și de canonisirea păcatelor lor, măcar să le poruncească să păzească obiceiul. Adică întregi anii cei rânduiți de canoane, și certările.

